

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ





ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υποναύαρχος Δημήτριος Καβουλάκος ΠΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμισιώτης
Σμχος (ΥΕ/Ι) Στυλιανός Ζαγκουμίδης
Σμχος (Ι) Αντώνιος Καλμουρτζής
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σμχος (Ι) Μάριος Βλάχος
Σχης (ΠΒ) Αστέριος Ντίνας
Ανχης (ΠΒ) Ιωάννης Πούλης
Αντχος (Μ) Γεώργιος Παπακωνσταντίνου ΠΝ
ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν
ΜΥ Β' ΞΕ Αικατερίνη Μπάλλα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμισιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Συνταγματάρχης (ΠΒ) Αναστάσιος Μπλέτσας
Εκπαιδευτής Τμήματος Στρατιωτικών
Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ,
Πλοίαρχος Ιωάννης Σαμοθράκης ΠΝ
Προϊστάμενος Γρ. Εθν. και Διεθν. Σχολείων
Έδρας Στρατιωτικών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ,
Σμήναρχος (Ι) Χαρίτιν Χαρούσης
Προϊστάμενος Γρ. Θεμάτων Ηγεσίας,
Έδρας Ακαδημαϊκών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ,
Αντιπλοίαρχος Νικόλαος Περτζινίδης ΠΝ
Εκπαιδευτής Έδρας Στρατιωτικών
Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ,
Αντισυνταγματάρχης (ΕΠ) Παύλου Βασιλείου
Τμηματάρχης Τμ. Πληροφορικής της ΑΔΙΣΠΟ,
Επχος Γεώργιος Καλτσίδης
σπουδαστής 17ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ,
κ. Τερέζα Βαλαβάνη, Ψυχολόγος,
Νικόλαος Γ. Χρυσάκης
Αστυνομικός Διευθυντής,
κ. Ηλίας Πατεταλάκης
Διαιτολόγος - Διατροφολόγος

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωποκοιτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ενυπηρείες εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό "Διακλαδική Επιθεώρηση"
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ
Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: info@adispo.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Πρόλογος



του Υποναύαρχου Δημήτριου Καβουλάκου ΠΝ
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί Αναγνώστες,

Αυτή η χρονική περίοδος είναι γεμάτη από επετείους σημαντικών ιστορικών γεγονότων που καθόρισαν το μέλλον της πατρίδας μας. Η ανάμνηση, η μελέτη και η άντληση διδαγμάτων από αυτά τα ιστορικά γεγονότα γίνεται ακόμα πιο σημαντική τώρα, που η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει συνδυασμό προκλήσεων και απειλών, μέσα σε ασαφές και δυσπρόβλεπτο διεθνές περιβάλλον από το οποίο επηρεάζεται σημαντικά, με το ελάχιστο ζητούμενο να είναι η επίτευξη βιώσιμων και αποδεκτών ισορροπιών.

Ειδικότερα, καθώς εφέτος εορτάζουμε την 80η επέτειο της απόφασης της Ελλάδας να μην αποδεχθεί το τηλεσίγραφο της φασιστικής Ιταλίας για παραχώρηση βάσεων παρά την ουδετερότητά της και ως εκ τούτου να βγει στον πόλεμο εναντίον του Άξονα, το ιστορικό «ΟΧΙ» όπως αποδόθηκε το «Alors c' est la Guerre!» «Λοιπόν έχομεν πόλεμον» του Ιωάννη Μεταξά, είναι σκόπιμο να θυμηθούμε ποιο ήταν το διεθνές περιβάλλον εκείνη την ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο. Με την εξαίρεση της Μεγάλης Βρετανίας που οριακά είχε επικρατήσει στην Μάχη της Αγγλίας και δήλωνε την μέχρις εσχάτων αντίστασή της, οι χώρες ειδικά της Ευρώπης αλλά και ολόκληρου του κόσμου ήταν κατακτημένες, ακόμα και η πανίσχυρη Γαλλία, ουδέτερες, όπως η Ισπανία και η Τουρκία ή σύμμαχοι του Άξονα, όπως η Βουλγαρία. Όσον αφορά στις υπερδυνάμεις, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ήταν προσεκτικά ουδέτερες και η Σοβιετική Ένωση είχε υπογράψει το 1939 το σύμφωνο μη επίθεσης με τη Γερμανία, το γνωστό σύμφωνο Ρίπεντροπ - Μολότοφ.

Ωστόσο, παρά τις δυσοιωνες προβλέψεις τον Οκτώβριο του 1940, η Ελλάδα αποφάσισε να μην υποκύψει στις ιταλικές αξιώσεις. Η απόφαση είχε ληφθεί νωρίτερα με στρατηγικά κριτήρια, διαβλέποντας ότι στον παγκόσμιο πόλεμο που θα ακολουθούσε θα νικήσουν οι δημοκρατίες και η Ελλάδα, σε περίπτωση που απαιτηθεί να πολεμήσει, δεν μπορεί να είναι σε διαφορετικό στρατόπεδο από την θαλασσοκράτειρα. Την απόφαση ακολούθησε προετοιμασία για τον επερχόμενο πόλεμο με όλους τους πόρους και τα μέσα που μπορούσε να διαθέσει η χώρα, με τα δεδομένα της εποχής και τις προκλήσεις που καλούνταν να αντιμετωπίσει.

Την απόφαση στήριξε το σύνολο του ελληνικού λαού, πετυχαίνοντας ακόμα μία ελληνική νίκη που θεωρητικά δεν θα μπορούσε να έχει συμβεί, την πρώτη νίκη κατά του Άξονα. Την οδυνηρή συνθηκολόγηση του 1941 ακολούθησε η αναχώρηση μεγάλου μέρους των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων για όπου χρειαζόταν, ώστε να συνεχίσουν τον πόλεμο (το θωρακισμένο καταδρομικό Γεώργιος Αβέρωφ προστάτευε νηροοπέδες στον Ινδικό Ωκεανό) - και η αντίσταση στον ελλαδικό χώρο.

Όσον αφορά στην επέτειο του ιστορικού ΟΧΙ, αυτή εορταζόταν από τους γονείς και τους παππούδες μας, αυθόρμητα, από το πρώτο κίολας έτος και καθόλη την διάρκεια της Κατοχής με πλήθος κόσμου να βγαίνει στους δρόμους για να τιμήσει τους ήρωές του, ακόμα και συγκρούμενο με τους κατακτητές.

Στο παρόν τεύχος, μεταξύ των άλλων θεμάτων, προσπαθούμε να φωτίσουμε ή να υπενθυμίσουμε την συμμετοχή των ΕΔ στα γεγονότα εκείνης της εποχής τόσο ως φόρο τιμής στους πρόγονους και προκατόχους μας όσο και ως πηγή διδαγμάτων και γνώσης.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποναύαρχος Δημήτριος Καβουλάκος ΠΝ γεννήθηκε στην Αθήνα το 1966, και είναι απόφοιτος της ΣΝΔ (1983-1987). Υπηρέτησε κυρίως σε Φρεγάτες του Πολεμικού Ναυτικού και σε θέσεις όπως Αξιωματικός Αεράμυνας, Ανθυποβρυχιακού Πολέμου, καθώς και ως Διευθυντής Επιχειρήσεων και Υπαρχος. Η επιτελική του εμπειρία περιλαμβάνει καθήκοντα ως Τμηματάρχης Αμυντικού Σχεδιασμού στο ΓΕΝ, Διευθυντής Πληροφοριών του ΑΣ, Διευθυντής Επιτελικού Γραφείου Αρχηγού Στόλου, Αξιωματικός Ναυτικών Ασκήσεων Διεύθυνσης Στρατιωτικής Συνεργασίας στο SHAPE, Διευθυντής Οργανώσεως στο ΓΕΝ (ΓΕΝ/Β1), Διευθυντής Πολιτικής, Αμυντικού Σχεδιασμού, Επιχειρησιακού Σχεδιασμού, και Χειρισμού Κρίσεων στο ΓΕΝ (ΓΕΝ/Α1), Αρχιεπιτολέας Διοικήσεως Φρεγατών (ΔΦΓ), Διευθυντής Επιτελικού Γραφείου Αρχηγού ΓΕΝ, Διευθυντής Αμυντικού Σχεδιασμού Στρατηγικής Προγραμματισμού και Τυποποιήσεως του ΓΕΕΘΑ και Εθνικός Αντιπρόσωπος στην Ανώτατη Επιτροπή Τυποποίησης του ΝΑΤΟ και στις επιτροπές εξετάσεως της συνεισφοράς της χώρας στο Πλαίσιο Αμυντικού Σχεδιασμού ΝΑΤΟ. Προσφάτως διατέλεσε Διευθυντής του Κλάδου Πολιτικής Στρατηγικής, Αμυντικού Σχεδιασμού, Διεθνών Σχέσεων, Διαλειτουργικότητας και Μετεξέλιξης του ΓΕΕΘΑ (Δ' Κλ. ΓΕΕΘΑ). Έχει διατελέσει Κυβερνήτης της Κανονιοφόρου (Κ/Φ) ΚΑΡΤΕΡΙΑ και της Φρεγάτας (Φ/Γ) ΣΠΕΤΣΑΙ καθώς και Διοικητής της Μοίρας Φρεγατών και από τον Απρίλιο του 2020 είναι Διοικητής της ΑΔΣΠΟ.

Παρακολούθησε με επιτυχία όλα τα σταδιοδρομικά σχολεία εσωτερικού, σχολεία εξωτερικού και εξωτερικού στον Α/Υ Πόλεμο και είναι απόφοιτος Ναυτικής Σχολής Πολέμου Επιτελών, ΑΔΣΠΟ και ΣΕΘΑ. Επιπρόσθετα κατέχει MASTER Ηλεκτρολόγου Μηχανικού, από το Ναυτικό Πανεπιστήμιο των ΗΠΑ NPS (Naval Postgraduate School) στο Monterey, CA. Έχει άριστη γνώση Αγγλικής γλώσσας και επάρκεια στην Γαλλική. Είναι παντρεμένος και έχει ένα γιο.

Περιεχόμενα

"Η Ελληνική Πολεμική Προσπάθεια 1941-44"

"Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή και Ιταλία 1941-1945"
του Συνταγματάρχη (ΠΒ) Αναστάσιου Μπλέτσα, Εκπαιδευτή της ΑΔΙΣΠΟ 2

"Το Ναυτικό στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο"
του Πλοίαρχου Ιωάννη Σαμοθράκη ΠΝ, Προϊστ. Γρ. Εθν. & Διεθν. Σχ. της ΑΔΙΣΠΟ 14

"Η Ελληνική Αεροπορία στη Μέση Ανατολή και την Ιταλία 1941-44"
του Σμήναρχου (Ι) Χαρίτων Χαρούση, Προϊστ. Γρ. Θεμ. Ηγεσίας της ΑΔΙΣΠΟ 23

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Ηγεσία και Διοίκηση στο Γερμανικό Στρατό στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο"
του Αντχου Νικόλαου Περετζινίδη ΠΝ, Εκπαιδευτή της ΑΔΙΣΠΟ 31

**"Εκπαιδευτική Διοίκηση και Φύλο:
Η περίπτωση της ανέλιξης γυναικών σε ηγετικές θέσεις"**
του Ανχη (ΕΠ) Παύλου Βασιλείου, Τμηματάρχη Τμ. Πληροφορικής της ΑΔΙΣΠΟ 44

**"Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο
και τη Μέση Ανατολή την Περίοδο Διακυβέρνησης Ερντογάν (Ακρ).
Αποτίμηση-Επιδιώξεις-Εξέλιξη"**
του Επχου Γεώργιου Καλτσιδή, Σπουδαστή της 17ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 50

**"Τα κατοικίδια και η σημασία τους στην διάπλαση του χαρακτήρα των παιδιών,
σαν μέλη της οικογένειας, σαν συντροφιά σε μοναχικούς, ασθενείς, ανάπηρους,
υπερήλικες, άστεγους"**
της Ψυχολόγου, Τερέζας Βαλαβάνη 59

**"Σκιαγράφηση ψυχολογικού προφίλ δραστών
εγκληματών κακοποίησης ζώων"**
του Αστυνομικού Διευθυντή, Νικόλαου Γ. Χρυσάκη 67

"Υγεία, σωστή διατροφή και πώς να την πετύχω"
του Διαιτολόγου - Διατροφολόγου, Ηλίας Πατεταλάκη 71

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

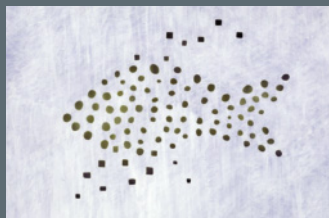
76 Πολιτιστικά Μονοπάτια

Τελλόγλειο Ίδρυμα

Έκθεση:

«Ζωγραφική & Εγκέφαλος»

της Ρηνιώς Μουρέλου



80

Επιμορφωτικό Πρόγραμμα με τίτλο

«Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων»

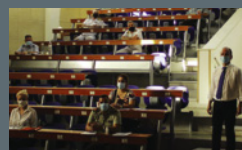


81

Επιμορφωτικό Πρόγραμμα με τίτλο

«Στην Τέχνη Διαπραγμάτευσης και

Τεχνικές Επίτευξης Συμφωνίας»



82

Η Βιβλιοθήκη μας

84

Καλλιτεχνική Ματιά

«Ο πόλεμος μέσα από τα μάτια

των Ελλήνων ζωγράφων»

88

Επετειακά Φιλοτελικά Προϊόντα

«Η Συμπλήρωση 100 Ετών

από την Αποβίβαση της Μεραρχίας Πεζικού
για την Απελευθέρωση της Αλεξανδρούπολης»

90

...για τον ελεύθερο χρόνο

92

Απάνθισμα Σοφίας

«Νους - Ευφυΐα»



ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ



ΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της ΑΔΙΣΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου έως το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το αντίστοιχο έμβλημα του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) με τα σύμβολα των τριών Κλάδων (κράνος, άγκυρα, φτερά) και την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει τον «Γόρδιο Δεσμό». Η σύνθεση συμβολίζει τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση κάθε προβλήματος, μέσω του διακλαδικού σχεδιασμού. Η φράση «ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ», που αναγράφεται στο επάνω μέρος του εμβλήματος, τονίζει το διακλαδικό χαρακτήρα της Σχολής.

"Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ 1941-44"



Το καλοκαίρι του 1941 οι Γερμανοί στράφηκαν προς τη Μ. Ανατολή, όπου υπήρχαν σημαντικά πετρελαϊκά αποθέματα. Στα σχέδιά τους περιλαμβάνονταν η κατάληψη της διώρυγας του Σουέζ, η διακοπή των συμμαχικών θαλάσσιων συγκοινωνιών, η επίθεση στη Ρωσία μέσω Καυκάσου και η κατάληψη του λιμανιού της Μπάσρα στο Ιράκ, που θα στραγγάλιζε το συμμαχικό ρεύμα εφοδιασμού προς την ΕΣΣΔ. Η αποτροπή των γερμανικών σχεδίων, η διατήρηση της γραμμής Γιβραλτάρ - Μάλτα - Σουέζ - Άντεν και των βάσεων στην Μεσόγειο και στο Ιράκ ήταν ζωτικής σημασίας για τα βρετανικά συμφέροντα¹.

Το 1940 οι Ιταλοί απέτυχαν να εξουδετερώσουν τους Βρετανούς στη Β. Αφρική και συμπτύχθηκαν δυτικά του Tobruk. Το Φεβρουάριο του 1941 αφίχθηκε στην Αφρική το Deutsches Africa Korps, και με τολμηρές κινήσεις επέκτεινε τις γραμμές του στα αιγυπτιακά σύνορα. Τον Ιούνιο του 1942 η 8η Βρετανική Στρατιά υποχώρησε μέχρι το El Alamein, στα πρόθυρα της Αλεξάνδρειας. Η αποφασιστική άμυνα των Βρετανών και κυρίως η εξάντληση των εφοδίων σταμάτησαν τη γερμανική προέλαση. Το Νοέμβριο του 1942 οι Αμερικανοί αποβιβάστηκαν στη Β. Αφρική και οι Βρετανοί αντεπιτέθηκαν, θέτοντας τις δυνάμεις του Άξονα μεταξύ σφύρας και άκμονος. Οι Γερμανοί τελικά απέμπλεξαν τις δυνάμεις τους και οι επιχειρήσεις συνεχίστηκαν στην Ιταλία, το 1943-1944.²

Είναι εύλογο το ερώτημα, «τι ζητούσαν οι Έλληνες στη Μ. Ανατολή». Πέρα από το αδιαμφισβήτητο πείσμα και θέληση των Ελλήνων για αντίσταση, η συνέχιση του πολέμου είχε προεκτάσεις συνυφασμένες με το μέλλον της

1. Χαρίτων Χαρούσης. Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44. Αθήνα: Δυρός, 2011, σελ. 6.

2. Ηλίας Καρταλαμάκης. Πετώντας σε Ξένους Ουρανούς. Αθήνα: 1993., σελ. 241-252.

χώρας. Η ενεργός συμμετοχή ελληνικών στρατευμάτων στις συμμαχικές επιχειρήσεις απέβλεπε στην ευνοϊκότερη δυνατή αντιμετώπιση της Ελλάδας από τους Συμμάχους μετά το τέλος του πολέμου, δεδομένου μάλιστα και του γεγονότος ότι η Ελλάδα ήταν μέχρι το 1941 η μόνη χώρα που κατάφερε νίκη στο πλευρό των Βρετανών. Επιπλέον, η πολεμική κινητοποίηση Ελληνικών ΕΔ κάτω από βρετανική διοίκηση απομάκρυνε τον κίνδυνο αντιποιώνων. Τέλος, η γεωγραφική γειτνίαση διευκόλυνε τη διαφυγή προς τη Μ. Ανατολή μέσω Κρήτης και νήσων του Αν. Αιγαίου.³ Η επιλογή αυτή έταξε την Ελλάδα στο πλευρό των νικητών και οδήγησε στην απελευθέρωση της χώρας, αν και δυστυχώς τα εδαφικά οφέλη (Δωδεκάνησα) ήταν μικρότερα του αναμενόμενου.

Για τους περισσότερους Έλληνες, οι επιχειρήσεις του Β' ΠΠ εξαντλήθηκαν στα βουνά της Πίνδου, στα οχυρά της Μακεδονίας, στο Ιόνιο και στους αιθέρες τις Αλβανίας. Όμως, επί 4 ακόμα χρόνια οι Έλληνες πολέμησαν στη Μεσόγειο, τη Μ. Ανατολή και την Ιταλία, υποστηρίζοντας την απελευθέρωση της Ελλάδας μέσα από την προοπτική της τελικής επικράτησης των Συμμάχων. Παράλληλα κατάφεραν να καταστήσουν τις αποδεκατισμένες ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις μια αξιόλογη ετοιμοπόλεμη δύναμη. Η τιμή που τους πρέπει είναι απεριόριστη, καθώς δεν πολέμησαν για επιβίωση, ούτε για την προστασία των ήδη κατακτημένων «βωμών και εστιών» τους. Πολέμησαν για πάρουν όλα αυτά πίσω, και το πέτυχαν με δόξα και τιμή.

3. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 6-7.

"Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή και Ιταλία 1941-1945"

του Σχη (ΠΒ) Αναστάσιου Μπλέτσα, Εκπαιδευτή του Γρ. Εθνικών και Διεθνών Σπουδών του Τμήματος Στρατιωτικών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ



Συγκρότηση Ελληνικού Στρατού Ξηράς στη Μέση Ανατολή (Μ.Α.)¹

Η Ελληνική εποποιία των πολέμων 1940-1941 εναντίον των Ιταλών και των Γερμανών μπορεί να έληξε για τη Πίνδο και τα Οχυρά στις 20 Απριλίου 1941, αλλά δεν τελείωσε εκεί. Οι Γερμανοί εισήλθαν στην Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941, κατέλαβαν, σε συνεργασία με τους Ιταλούς, την υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα και μέχρι τις 8 Μαΐου τις νήσους του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους, εκτός

1. https://coconuttimes.com/app/helpers/imgresize.php?constrain=1&w=600&h=600&img=/images/article_photos_photo/large/824/5_Greeks_at_el_Alamein.jpg

από την Κρήτη, η οποία μετά από ηρωική αλλά καταδικασμένη σε αποτυχία άμυνα², κατελήφθη στις 31 Μαΐου 1941.

Παρά την τριπλή κατοχή, ο Ελληνικός λαός, διατήρησε αμείωτη τη θέλησή του να συνεχίσει τον αγώνα με κάθε μέσο τόσο εντός των συνόρων με την εθνική αντίσταση, όσο και εκτός με τη συγκρότηση στρατού στη Μέση Ανατολή. Έτσι, ο Βασιλιάς Γεώργιος Β' και η Κυβέρνηση, με επικεφαλής τον Πρωθυπουργό Εμμανουήλ Τσουδερό, λίγες ημέρες πριν από την κατάληψη της Αθήνας, αναχώρησαν για το σκοπό αυτό στην Κρήτη και στη συνέχεια στο Κάιρο.

Η Ελληνική Κυβέρνηση, κατά την άφιξη της στην Αίγυπτο, αντιμετώπισε μια πολύ δύσκολη κατάσταση. Στη Δυτική Αφρικανική Έρημο, οι δυνάμεις του Άξονα, μετά την επίθεση που είχαν εξαπολύσει την άνοιξη του 1941, ανακτούσαν το έδαφος που είχαν χάσει στη διάρκεια του χειμώνα του 1940-41, απειλώντας ακόμη και τα σύνορα της Αιγύπτου. Τη δύσκολη στρατιωτική κατάσταση, την οποία αντιμετώπισε η Ελληνική Κυβέρνηση από την αρχή της εγκαταστάσεως της στο Κάιρο, ήλθε να επιτείνει και η αρνητική πολιτική στάση της Αιγυπτιακής Κυβερνήσεως³.

Αμέσως μετά τη δραματική άφιξη στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου των Ελληνικών Αρχών, του στόλου και πολλών αξιωματικών και οπλιτών, άρχισε εκεί με τη βοήθεια των Αιγυπτιακών Ελλήνων και των Άγγλων η συγκρότηση νέων ελληνικών Ένοπλων Δυνάμεων. Έτσι, στις 15 Ιουνίου 1941, ιδρύθηκε το «*Αρχηγείο Βασιλικού Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής*» (ΑΒΕΣΜΑ).

Τον πρώτο πυρήνα τον αποτέλεσε η «Φάλαγξ Ελλήνων Αιγύπτου», που είχε συγκροτηθεί τον Νοέμβριο του 1940 από εθελοντές της ελληνικής παροικίας στην Αίγυπτο, με σκοπό την υποβοήθηση του ελληνικού αγώνα. Η μάχιμη δύναμη που διέθετε η Φάλαγγα αυτή ήταν στην ουσία ένα τάγμα Πεζικού, με την επωνυμία «*Δωδεκανησιακό Τάγμα*»⁴.

2. Οι στρατιωτικές δυνάμεις που μεταφέρθηκαν για την άμυνα της Κρήτης δεν ήταν αρκετές και αξιόμαχες σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αντιμετωπίσουν τη Γερμανική επίθεση. Τα τμήματα του Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος, είχαν χαλαρούς οργανικούς δεσμούς και ήταν ατελώς εξοπλισμένα, οι Βρετανικές δυνάμεις που είχαν σταλεί εκεί από τη Μέση Ανατολή ήταν ανεπαρκείς, ενώ η αεροπορική κάλυψη της νήσου ήταν κυριολεκτικά ανύπαρκτη.

3. Ως αποτέλεσμα, ο Βασιλιάς Γεώργιος και η Ελληνική Κυβέρνηση αναγκάστηκαν στις 27 Ιουνίου 1941, ένα περίπου μήνα μετά την εγκατάστασή τους στο Κάιρο, να εγκαταλείψουν το Αιγυπτιακό έδαφος. Αφού πέρασαν από τη Νότια Αφρική, όπου παρέμειναν ενάμιση περίπου μήνα ως φιλοξενούμενοι της Νοτιοαφρικανικής Ενώσεως, έφθασαν ατιμοπλοϊκώς στις 22 Σεπτεμβρίου στο Λίβερπουλ και στη συνέχεια στο Λονδίνο, όπου εγκαταστάθηκαν μαζί με τις άλλες συμμαχικές κυβερνήσεις που είχαν καταφύγει εκεί. Στο Κάιρο παρέμειναν μόνο οι Υπουργοί των τριών Πολεμικών Υπουργείων, Στρατιωτικών, Ναυτικών και Αεροπορίας.

4. Ακόμη υπήρχαν:

- Τρία συνεργεία περισυλλογής και επισκευής οχημάτων και πυροβόλων που προέρχονταν από λάφυρα, τα οποία, είχαν επανδρωθεί από Έλληνες της Αιγύπτου.
- Ένα απόσπασμα από εκατόν δέκα ιππείς που είχαν σταλεί ενωρίτερα από την Ελλάδα στην Αίγυπτο για την παραλαβή ίππων, για τις ανάγκες του μαχόμενου τότε Ελληνικού Στρατού και τέλος,

Προοδευτικά και με τη σημαντική αύξηση του αριθμού των Ελλήνων αξιωματικών και οπλιτών που έφταναν στην Αίγυπτο, ιδιαίτερα μετά την άφιξη διαμέσου της Τουρκίας της Ταξιαρχίας Έβρου⁵, συγκροτήθηκε η Ι Ταξιαρχία Πεζικού, το Ι Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού και το «Γενικό Κέντρο Εκπαιδεύσεως και Σχολών», για την υποδοχή και εκπαίδευση των ανδρών που συνεχώς έφταναν από την Ελλάδα, καθώς και των στρατεύσιμων Ελλήνων Αιγυπτιωτών⁶.

Το Μάιο του 1942 ιδρύθηκε Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, αναδιοργανώθηκε το Υπουργείο Στρατιωτικών και συγκροτήθηκε Γενικό Επιτελείο Στρατού και Επιθεώρηση Στρατού, στη θέση του Αρχηγείου Βασιλικού Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής. Στη συνέχεια συγκροτήθηκαν η ΙΙ Ταξιαρχία Πεζικού, το ΙΙ Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού, ο «Ιερός Λόχος»⁷ και ορισμένες άλλες μονάδες μάχης ή υποστηρίξεως μάχης.

Η δύναμη του συγκροτούμενου Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής, έφθασε, στα τέλη Μαΐου 1942, τους 908 αξιωματικούς και 10.821 οπλίτες. Τον εξοπλισμό και το λοιπό εφοδιασμό τους σε υλικό ανέλαβαν οι Άγγλοι⁸. Αναλυτικότερα, η συγκρότηση της Ι Ελληνικής Ταξιαρχίας άρχισε από το τρίτο δεκαήμερο του Ιουνίου 1941 και υπαγόταν υπό βρετανική διοίκηση. Τον Ιούνιο του 1942, η δύναμή της ανερχόταν σε 6.018 άνδρες. Από το τέλος του Μαΐου του 1942, άρχισε η συγκρότηση των μονάδων της ΙΙ Ταξιαρχίας και μέχρι το τέλος Ιανουαρίου 1943 είχε επιτευχθεί η συμπλήρωσή της με συνολική δύναμη 5.583 άνδρες.

Το Νοέμβριο του 1942, αποφασίστηκε η οργάνωση μιας Ελληνικής Μεραρχίας, στην οποία θα υπάγονταν οι Ι και ΙΙ Ταξιαρχίες, ο Ιερός Λόχος, Το Γενικό Κέντρο Εκπαίδευσης και Σχολών καθώς και το 4ο Τάγμα Φρουρών που είχαν ήδη συγκροτηθεί.

• Ένα απόσπασμα είκοσι πέντε οπλιτών παλαιών κλάσεων που είχαν φθάσει στη χώρα αυτή ως συνοδοί Ιταλών αιχμαλώτων.

5. Η ταξιαρχία αυτή ήταν αναπτυγμένη στη Δυτική Θράκη και μετά την κατάρρευση του μετώπου συμπύχθηκε, σύμφωνα με το σχέδιο, στην Τουρκία. Οι Τουρκικές Αρχές αφοτίλισαν την Ταξιαρχία, μόλις πέρασε τα σύνορα και ο Διοικητής της Υποστράτης Ι. Ζήσης, προτίμησε να αυτοκτονήσει, παρά να παραδώσει το όπλο του. Μετά από πολλές αναβολές και δυσκολίες, οι Τουρκικές Αρχές επέτρεψαν την μεταφορά της Ταξιαρχίας στην Αίγυπτο, όπου τον Ιούνιο 1941 έφθασαν συνολικά περί τους 1650 άνδρες.

6. Στα μέσα περίπου Ιανουαρίου 1942 αποφασίστηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση, να πραγματοποιηθεί στο τρίτο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου 1942 η πρόσκληση έξι ηλικιών (1935-1939 και 1942) Ελλήνων της Αιγύπτου, η οποία είχε ήδη σχεδιασθεί. Από τις 4.850 υπόχρεους στρατεύσεως παρουσιάστηκαν οι 3.704, ενώ πήραν αναβολή οι 208. Από τις που παρουσιάστηκαν μετά την αφαίρεση των ανικάνων και αυτών που έτυχαν αναβολής, κατατάχθηκαν 1.784 στο Στρατό Ξηράς, 521 στο Ναυτικό και 621 στην Αεροπορία. Στο Στρατό Ξηράς κατατάχθηκαν και 162 βοηθητικοί.

7. Πρόκειται για τον πέμπτο στη σειρά Ιερό Λόχο στην Ελληνική Ιστορία. Οι τέσσερις πρώτοι ήταν του Θηβαίου Στρατηγού Επαμεινώνδα (371-338 π.Χ.), του Αλέξανδρου Υψηλάντη (Φεβ.-Μαρ. 1821), των Θηβαίων πατριωτών του 1877 για την απελευθέρωση της Θεσσαλίας και των Ελλήνων εθελοντών το 1913 για την απελευθέρωση της Βόρειας Ηπείρου.

8. Ο εκ μέρους των Βρετανών εξοπλισμός των ανδρών του Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής, υπήρξε δυσχερέστατος, λόγω ελλείψεως οπλισμού. Έτσι αρχικά αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν Ιταλικά όπλα, προερχόμενα από λάφυρα.

Η ολοκλήρωση της οργάνωσης της μεραρχίας δεν κατέστη δυνατή, αφενός λόγω της μη ύπαρξης δυνατοτήτων συγκρότησης και τρίτης Ταξιαρχίας, αφετέρου δε λόγω του στασιαστικού κινήματος που σημειώθηκε στις 6 Ιουλίου 1943 στην ΙΙ Ταξιαρχία, αποτέλεσμα του οποίου υπήρξε η διάλυση της Ταξιαρχίας αλλά και της υπό συγκρότηση Μεραρχίας.

Τον Αύγουστο του 1943, και μετά την καταστολή των στάσεων στις μονάδες του στρατού της Μέσης Ανατολής και διάλυση των δύο ταγμάτων της ΙΙ Ταξιαρχίας, διατάχθηκε η συμπλήρωση της δύναμης της Ι Ταξιαρχίας. Η ΙΙ Ταξιαρχία παρέμεινε μόνο με ένα τάγμα, δύναμης 200 - 250 ανδρών, ενώ αντιθέτως η Ι Ταξιαρχία είχε δύναμη 4.718 ανδρών. Το τελευταίο και σοβαρότερο κίνημα εκδηλώθηκε στις 6 Απριλίου 1944 στην Ι Ταξιαρχία οπότε διατάχθηκε η διάλυσή και η συγκρότηση της ΙΙΙ Ορεινής Ταξιαρχίας η οποία εν συνεχεία έδρασε στο μέτωπο της Ιταλίας.



Άνδρες του Ελληνικού Ιερού Λόχου στο Κάιρο

Ο Ιερός Λόχος

Το καλοκαίρι του 1942, η πληθώρα των αξιωματικών (σε σχέση με τους οπλίτες) που είχαν συρρεύσει στην Μέση Ανατολή και η έλλειψη επαρκών Μονάδων για να τους απορροφήσουν, οδήγησε τον Αντισμήναρχο Γ. Αλε-

ξανδρή να προτείνει στον τότε Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης και Υπουργό Στρατιωτικών Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τη συγκρότηση μιας μονάδας από αξιωματικούς, οι περισσότεροι από τους οποίους θα εκτελούσαν καθήκοντα οπλίτη. Η πρόταση έγινε αμέσως δεκτή και με τη θερμή συμπαράσταση του διοικητή της Ιλης Ελληνικής Ταξιαρχίας, Συνταγματάρχη Αλκιβιάδη Μπουρδάρη, συγκροτήθηκε από εθελοντές, τον Αύγουστο του 1942, ο “Λόχος Επιλέκτων Αθανάτων” με προσωρινό διοικητή τον Επίλαρχο Στεφανάκη Αντώνιο και με αρχική δύναμη 200 αντρών (130 αξιωματικοί, 40 μάχιμοι οπλίτες και 30 βοηθητικοί). Η συγκρότηση του Λόχου έγινε στη Καφριόνα της Παλαιστίνης. Από την εποχή εκείνη άρχισε, αλλά συνεχίστηκε και αργότερα, η εθελουσία κατάταξη στον Ιερό Λόχο αξιωματικών και οπλιτών του Πολεμικού Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας όπως επίσης και ανδρών των Σωμάτων Ασφαλείας.

Ο Λόχος αυτός οργανώθηκε αρχικά ως Λόχος Πολυβόλων, με προορισμό να προσκολληθεί στην Ιλη Ελληνική Ταξιαρχία και, αφού μεταστάθμευσε (Σεπτέμβριος 1942) στο Μεάντι της Αιγύπτου, άρχισε ανάλογη εκπαίδευση στο εκεί Νεοζηλανδικό στρατόπεδο Πεζικού.



Συνταγματάρχης Πεζικού Χριστόδουλος Τσιγάντες

Ο νέος και οριστικός διοικητής του “Λόχου Επιλέκτων Αθανάτων”, Συνταγματάρχης Πεζικού Χριστόδουλος Τσιγάντες, πέτυχε την μετονομασία της μονάδας του σε “Ιερόν Λόχον” και την αλλαγή της αποστολής του. Έτσι, ύστερα από συνεργασία με τον τότε διοικητή του Βρετανικού Συντάγματος S.A.S (Special Air Service) Αντισυνταγματάρχη Ντέιβιντ

Στέρλινγκ (David Stirling) και την έγκριση του Ελληνικού Γενικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής, ο Ιερός Λόχος μεταστάθμευσε, το Νοέμβριο του 1942, στο Καμπρίτ της Αιγύπτου (έδρα και στρατόπεδο του S.A.S), τέθηκε Υπό Διοίκηση αυτής της Ειδικής Μονάδας και άρχισε να εκπαιδεύεται για εκτέλεση καταδρομικών επιχειρήσεων στα μετόπισθεν των Γερμανοϊταλικών δυνάμεων.

Το Ελληνικό Πεζικό στις Πολεμικές Επιχειρήσεις των Συμμάχων

Η Μάχη του Ελ Αλαμίν

Μετά την αποτυχία όμως των Γερμανών τον Αύγουστο του 1942 να διασπάσουν την τελευταία αμυντική γραμμή που κάλυπτε την Αίγυπτο στο Ελ Αλαμίν, οι βρετανικές δυνάμεις (8η Στρατιά) άρχισαν να προετοιμάζουν ευρεία αντεπίθεση για την οριστική απόρριψη του εχθρού από τη Βόρεια Αφρική. Η εκδήλωση της βρετανικής ενέργειας, ορίστηκε για το τρίτο δεκάημερο του Οκτωβρίου 1942 και σε αυτή, ύστερα από αίτηση της Ελληνικής Κυβερνήσεως, θα έπαιρναν μέρος η Ι Ταξιαρχία Πεζικού, το Ι Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού και ο Ιερός Λόχος.



Ο Υπολοχαγός Ηλίας Πατέρης της 1ης Ελληνικής Ταξιαρχίας επιδεικνύει μια Ναζιστική σημαία-λάφυρο της μάχης στο Ελ Αλαμίν. (Αρχείο Στέλιου Γκιουλάκη)⁹.

9. <https://www.facebook.com/GreeceAtWw2Photostory/photos/a.594148974028291/2658688864240948>

Η Ι Ελληνική Ταξιαρχία, με Διοικητή το Συνταγματάρχη Πεζικού Παυσανία Κατσώτα, κινήθηκε από τις 9 Σεπτεμβρίου 1942 προς τη ζώνη Επιχειρήσεων στο Ελ Αλαμείν, όπου τέθηκε αρχικά υπό τη διοίκηση της 44ης Βρετανικής Μεραρχίας και στη συνέχεια υπό την 50η Βρετανική Μεραρχία. Από τις 4 Οκτωβρίου η Ελληνική Ταξιαρχία επιδόθηκε στην εκτέλεση πολλών περιπολιών και επιθετικών αναγνωρίσεων, τη διάνοιξη διόδων μέσα στα εχθρικά ναρκοπέδια και τη διείσδυση στις εχθρικές θέσεις, προκαλώντας σοβαρή παρενόχληση και πολλές απώλειες στον αντίπαλο.

Κατά την κύρια συμμαχική επίθεση, που άρχισε τη νύχτα 23/24 Οκτωβρίου 1942, η Ι Ταξιαρχία ενήργησε αλληπάλληλες επιθέσεις κατά των εχθρικών θέσεων με απόλυτη επιτυχία. Από τις 3 Νοεμβρίου, όταν άρχισε η υποχώρηση του εχθρού, η ταξιαρχία συμμετείχε στη σύντονη καταδίωξή του και προωθήθηκε σε μεγάλο βάθος μέσα στη Λυβική Έρημο. Τελικά, στις 19 Δεκεμβρίου 1942, η Ι Ταξιαρχία αποσύρθηκε από τη ζώνη των επιχειρήσεων και επέστρεψε στην Αίγυπτο.



Επίθεση ελληνικού Πεζικού στη μάχη του Ελ Αλαμείν αριστερά,
Υποστήριξη με όλμους δεξιά

Ο Ιερός Λόχος, με Διοικητή το Συνταγματάρχη Πεζικού Χριστόδουλο Τσιγάντε, συμμετείχε στις επιχειρήσεις του Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου στη Βόρεια Αφρική με μικρά τμήματά του, τα οποία διακρίθηκαν για τον υψηλό βαθμό εκπαίδευσής και το μαχητικό τους πνεύμα.

Το πρώτο τμήμα του Ιερού Λόχου που έλαβε μέρος στις επιχειρήσεις αυτές ήταν μια ομάδα από 8 αξιωματικούς, με επικεφαλής τον Αντισμήναρχο Γ. Αλεξανδρή, η οποία, υπό τη Β' Μοίρα του Συντάγματος S.A.S, έδρασε στα μετόπισθεν των Γερμανοϊταλικών στρατευμάτων στην Κυρηναϊκή, από 17 Νοεμβρίου 1942 μέχρι 27 Ιανουαρίου 1943.

Τον Ιανουάριο του 1943 ο Ιερός Λόχος, αναπτύχθηκε σε Μοίρα Ερήμου, με σκοπό να συμμετάσχει στις επιχειρήσεις στην Τυνησία. Ο ρόλος του θα ήταν αυτός του ελαφρού Ιππικού, για αυτό και εφοδιάστηκε με οχήματα, για αποστολές κλιμακίου έρευνας μεγάλου βάθους και για περιπολίες αναγνώρισεως και επαφής με τον εχθρό. Από το Φεβρουάριο ο Ιερός Λόχος εντάχθηκε στις «Ελεύθερες Γαλλικές Δυνάμεις» του Στρατηγού Leclerc (Λεκλέρ) και συμμετείχε στην κατάληψη και διατήρηση της ζωτικής περιοχής Κσαρ Ριλάν (Ksar Rillan) της Τυνησίας που κάλυπτε το αριστερό πλευρό της 8ης Βρετανικής Στρατιάς.



Τμήμα του Ιερού Λόχου κάπου στην έρημο της Βόρειας Αφρικής

Στις 10 Μαρτίου 1943 και στην περιοχή του Κσαρ-Ριλάν, δόθηκε η πρώτη ουσιαστική μάχη ανάμεσα στα εκεί αμυνόμενα γαλλοελληνικά τμήματα και σε μια ισχυρή μηχανοκίνητη φάλαγγα, η οποία τους επιτέθηκε. Η εχθρική δύναμη τελικά αναχαιτίστηκε και έτσι καλύφθηκε η πορεία της φάλαγγας ελιγμού του 10ου αγγλονεοζηλανδικού Σώματος Στρατού, το οποίο παρέκαμπτε από το νότο την αμυντική γραμμή "Μαρέθ" (Mareth).

Στη συνέχεια, από τον Απρίλιο, ο Ιερός Λόχος εντάχθηκε στη 2η Νεοζηλανδική Μεραρχία, στο πλαίσιο της οποίας έλαβε μέρος με επιτυχία στη μάχη του Ουάντι Ακαρίτ (Wadi Akarit). και αφού κατέλαβε την πόλη Σους της Τυνησίας προωθήθηκε μέχρι την Ενφινταβίλ (Enfindaville), από όπου στις 17 Απριλίου 1943 αποχώρησε από τις επιχειρήσεις.

Οι Επιχειρήσεις της ΙΙΙ Ελληνικής Ορεινής Ταξιαρχίας στην Ιταλία. Μάχη του Ρίμινι

Όπως είδαμε, τον Απρίλιο του 1944, έγινε νέα ανασυγκρότηση του Ελληνικού Στρατού. Οι Ι και ΙΙ Ελληνικές Ταξιαρχίες διαλύθηκαν και από τα τμήματά τους συγκροτήθηκε η ΙΙΙ Ελληνική Ορεινή Ταξιαρχία, με Διοικητή το Συνταγματάρχη Πεζικού Θρασύβουλο Τσακαλώτο.

Η Ταξιαρχία αυτή, μετά από ειδική εκπαίδευση στον ορεινό αγώνα, μεταφέρθηκε τον Αύγουστο 1944 στον Τάραντα της Ιταλίας, προκειμένου να συμμετάσχει στις εκεί συμμαχικές επιχειρήσεις. Η ΙΙΙ Ελληνική Ορεινή Ταξιαρχία εντάχθηκε αρχικά στη 2η Νεοζηλανδική Μεραρχία και από τις 8 Σεπτεμβρίου διατέθηκε στον παραλιακό τομέα (περιοχή Ριτσιόνε), προκειμένου να ενισχύσει την 1η Καναδική Μεραρχία στην ενέργειά της προς την κατεύθυνση του Ρίμινι. Με την έναρξη των επιχειρήσεων, στις 14 Σεπτεμβρίου 1944, η Ελληνική Ταξιαρχία κινήθηκε δραστήρια και μετά από σκληρούς αγώνες κατόρθωσε να κάμψει τη σθεναρή εχθρική αντίσταση, να προωθηθεί και να καταλάβει το αεροδρόμιο και στη συνέχεια, στις 21 Σεπτεμβρίου, την πόλη του Ρίμινι.



Στρατιώτες της 3ης Ελληνικής Ορεινής Ταξιαρχίας επιτίθενται στους δρόμους του Ρίμινι¹⁰

Ακολούθως η Ταξιαρχία, προελαύνοντας αδιάκοπα και μαχόμενη με πρωτοφανές πείσμα, έφτασε στο ύψος του ποταμού Ρουβίκωνα, όπου και εγκαταστάθηκε αμυντικά. Στις 16 Οκτωβρίου 1944 η ΙΙΙ Ταξιαρχία αποσύρθηκε από τις επιχειρήσεις στην ιταλική χερσόνησο, για να επιστρέψει στην Ελλάδα. Η επιτυχία της στο Ρίμινι προκάλεσε τα συγχαρητήρια όλων των προϊσταμένων της συμμαχικών διοικήσεων, ηθικές αμοιβές απονεμήθηκαν στις σημαίες των ταγμάτων της, και η ίδια έλαβε την τιμητική επωνυμία «Ταξιαρχία Ρίμινι».

10. https://www.facebook.com/GreeceAtWw2Photostory/photos/?ref=page_internal

Οι συνολικές απώλειες του Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής ανήλθαν σε νεκρούς αξιούχους 23 και οπλίτες 194. Τραυματισθέντες αξιούχους 81 και οπλίτες 522.

Οι Επιχειρήσεις του Ιερού Λόχου στην Ελλάδα

Από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο 1943, ο Ιερός Λόχος, με προσωπικό που προοδευτικά έφτασε τους 314 άντρες, εκπαιδεύτηκε στα αλεξίπτωτα και τα πλωτά μέσα και ανασυγκροτήθηκε ανάλογα, προκειμένου να αναλάβει την εκτέλεση αποβατικών και αεραποβατικών επιχειρήσεων στο Αιγαίο Πέλαγος, σε συνεργασία με βρετανικά ταχύπλοα σκάφη και με καΐκια του Ελληνικού Πολεμικού (τότε Βασιλικού) Ναυτικού. Έτσι τέθηκε από τις αρχές του Φεβρουαρίου 1944, Υπό Διοίκηση των Βρετανικών «Δυνάμεων Καταδρομών» (“Raiding Forces”) και τον Απρίλιο 1944, με διαταγή του Υπουργείου Στρατιωτικών, αναπτύχθηκε σε Σύνταγμα, με ανάλογη αύξηση της δύναμής του σε 1.000 περίπου άντρες.

Από τις πολλές επιχειρήσεις που εκτέλεσε ο Ελληνικός Ιερός Λόχος στο Αιγαίο Πέλαγος και τα Δωδεκάνησα κατά την περίοδο 1943-45, οι σπουδαιότερες ήταν οι παρακάτω:

- 1-17 Νοεμβρίου 1943

Επιτυχής από αέρα και θάλασσα αποβίβαση στη νήσο Σάμο και οργάνωση της άμυνας της εναντίον των Γερμανών.

- 3 Απριλίου 1944

Καταδρομή αντιπερισπασμού στη νήσο Μυτιλήνη από τμήμα 30 αξιωματικών και οπλιτών.

- 17 Μαΐου 1944

Καταδρομή 31 Ιερολοχιτών στη νήσο Σάμο με αποστολή την καταστροφή εχθρικών στόχων.

- 13/14 Ιουλίου 1944

Καταδρομική επιχείρηση μεγάλης κλίμακας από μικτό ελληνοβρετανικό συγκρότημα εναντίον της ισχυρής εχθρικής φρουράς της νήσου Σύμης, με σκοπό την εξουδετέρωσή της και την καταστροφή στόχων (εγκαταστάσεων, πλωτών μέσων).

- 24/25 Σεπτεμβρίου 1944

Καταδρομή στη νήσο Μύκονο από 25 Ιερολοχίτες εναντίον της εκεί γερμανικής φρουράς.

- 11 Φεβρουαρίου 1945

Καταδρομή αποσπάσματος 114 Ιερολοχιτών στη νήσο Νίσυρο, με σκοπό την παράδοση της φρουράς της.

- 28 Φεβρουαρίου 1945

Καταδρομική επιχείρηση μεγάλης κλίμακας από ισχυρό συγκρότημα 513



Αλεξιπτωτιστές του Ιερού Λόχου έτοιμοι για εκτέλεση άλματος στη νήσο Σάμο

αντρών, προς κατάληψη και απελευθέρωση της νήσου Τήνου.

- 1/2 Μαΐου 1945

Καταδρομική επιχείρηση στις νήσους Ρόδο και Αλιμιά.

- 3/4 Μαΐου 1945

Τελευταία καταδρομική ενέργεια στη νήσο Μήλο.

Εκτός από τις παραπάνω επιτυχείς καταδρομικές επιχειρήσεις, ο Ιερός Λόχος πρόσφερε στην Πατρίδα και μια ακόμη υψίστης εθνικής σημασίας υπηρεσία συντελώντας μαζί με την εξαιρετική δράση του Πολεμικού μας Ναυτικού, στην απελευθέρωση της Δωδεκανήσου και την επιστροφή και ενσωμάτωσή της στη μητέρα Ελλάδα.



Τμήμα του Ιερού Λόχου σε προκεχωρημένη βάση κάπου στο Αιγαίο Πέλαγος

Οι απώλειες του Ιερού Λόχου, από την εποχή της συγκρότησής του μέχρι το τέλος των επιχειρήσεών του στη Δωδεκάνησο, ανήλθαν σε 25 νεκρούς (16 Αξιωματικούς - 9 οπλίτες), 56 τραυματισθέντες (28 Αξιωματι-

κούς - 28 οπλίτες), 3 εξαφανισθέντες και 29 αιχμαλώτους.

Η συμμετοχή και προσφορά του Ελληνικού Στρατού στην τελική συμμαχική νίκη, δεν περιορίζεται στο ηρωικό έπος της Πίνδου και των Οχυρών, αλλά συνεχίστηκε με όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις, με τη συνεχή αντίσταση στη κατεχόμενη Ελλάδα από Αξιωματικούς και οπλίτες που παρέμειναν, αλλά και τη συνδρομή των Μονάδων που συγκροτήθηκαν στη Μέση Ανατολή, στα μέτωπα της Βορείου Αφρικής, της Ιταλίας και στα Δωδεκάνησα.



8 Μαΐου 1945: Η συμμαχική επιτροπή υπογράφει το πρωτόκολλο παραδόσεως της Γερμανικής Φρουράς Δωδεκανήσου. Δεξιά, ως εκπρόσωπος της Ελλάδας, ο Διοικητής του Ιερού Λόχου Συνταγματάρχης Χριστόδουλος Τσιγάντες.

Βιβλιογραφία

Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, Έκθεσις Πολεμικής Ιστορίας των Ελλήνων, τόμος Β΄, Αθήνα, 1970.

ΓΕΣ/ΔΙΣ, Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή, (Ελ Αλαμείν, Ρίμνι, Αιγαίο), (1941-45), Αθήνα, 1985

«Ο Ιερός Λόχος» http://www.army.gr/html/GR_Army/dieuthinseis/DED/doc/history2.htm

ΓΕΣ/ΔΙΣ, Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού (1940-45), Αθήνα, 1994.

ΓΕΣ/ΔΙΣ, Ο Ελληνικός Στρατός στη Μέση Ανατολή 1941-1945, Αθήνα 1995

ΓΕΣ/ΔΙΣ, Ιστορία της Οργανώσεως του Ελληνικού Στρατού 1821-1954, Αθήνα 1997

The Second World War (4), The Mediterranean 1940-1945, Paul Collier, (2003 Osprey Publishing, ISBN I 841765392)

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Συνταγματάρχης Αναστάσιος Μπλέτσας γεννήθηκε στη Λευκωσία Κύπρου το 1972. Εισήχθη στη ΣΣΕ το 1990 και αποφοίτησε ως Ανθυπολοχαγός του Πυροβολικού το 1994. Από το 1996 έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού και Επιτελεία, σε όλα τα συστήματα Πυροβολικού Μάχης των ΕΔ, ενώ έχει διατελέσει Διοικητής Μοίρας Αμέσου Υποστηρίξεως και Διοικητής Διοικήσεως Πυροβολικού. Έχει εμπειρία από ΝΑΤΟικές θέσεις και Ειρηνευτικές αποστολές καθώς υπηρέτησε στην SFOR, στο NRDC-GR, στο HQ ARRC και στο IJC HQ / ISAF.

Εκπαιδεύτηκε στη Σχολή Πυροβολικού στις ΗΠΑ, είναι απόφοιτος ΑΔΙΣΠΟ και ΣΕΘΑ και έχει μεταπτυχιακές σπουδές στη Διοίκηση Επιχειρήσεων στο ΕΑΠ και στις Διεθνείς Σχέσεις στο ΠΑΜΑΚ. Από το 2017 είναι εκπαιδευτής Επιχειρησιακής Σχεδίασης και Διαχείρισης Κρίσεων στην ΑΔΙΣΠΟ, εκπρόσωπος στο Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Ασφάλειας και Άμυνας και υπεύθυνος εκπαίδευσης σε σχολεία και εκπαιδευσεις ΚΠΑΑ της ΕΕ. Είναι παντρεμένος με την Κοινωνιολόγο - Ειδική Παιδαγωγό Αικατερίνη Τσακάλου και πατέρας του 12χρονου Άγγελου - Ιωάννη και του 7χρονου Ιάσονα - Θωμά.

"Το Ναυτικό στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο"

του Πλοίαρχου Ιωάννη Σαμοθράκη ΠΝ, Προϊστάμενου Γρ. Εθνικών και Διεθνών Σχολείων της Έδρας Στρατιωτικών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ

Η δράση του Ναυτικού μας, Πολεμικού και Εμπορικού, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν πολυμερής και ευρύτατη, τόσο σε έκταση όσο και σε σημασία, με αποτέλεσμα να υπερβαίνει κατά πολύ τα στενά γεωγραφικά όρια της πατρίδας μας, συνεισφέροντας με ουσιαστικό τρόπο στον αγώνα ενάντια στον φασισμό και ναζισμό. Ενδεικτικές του σημαίνοντος ρόλου που διαδραμάτισε το Ναυτικό μας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αποτελούν δύο ρήσεις του Ουίστον Τσώρτσιλ. Στην πρώτη ρήση του υπογράμμισε ότι: «Το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, μικρό αριθμητικώς αλλά πολύ μεγάλης αξίας, διεκρίθη σε όλες τις επιχειρήσεις». Στη δεύτερη ρήση του, που εκφωνήθηκε κατά τη διάρκεια ομιλίας του στο Βρετανικό Κοινοβούλιο, κατέληγε στα εξής: «Οι ναυτικοί ευρίσκονται σε κίνδυνο μεγαλύτερο από εκείνον του μετώπου και από εκείνον των πληρωμάτων των πολεμικών πλοίων. Οι μεταφορές μας, ο εφοδιασμός μας, η συνέχιση του πολέμου, η ζωή μας εξαρτώνται από το εμπορικό ναυτικό, από τους γενναίους μας ναυτικούς. Αυτούς τους ανθρώπους οφείλουμε και πρέπει να τους προστατέψουμε».



Η Σοφία Βέμπο σε αναμνηστική φωτογραφία επί του Θωρηκτού ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ συνοδευόμενη από μέλη του πληρώματος

Κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου, όπου η αναλογία δυνάμεων των δύο ναυτικών από πλευράς πλήθους πολεμικών πλοίων, προσέγγιζε το 10 προς 1 εις βάρος της Ελλάδος¹, το Πολεμικό Ναυτικό προστά-

1. Η ιταλική υπεροχή στη θάλασσα ήταν συντριπτική. Το συνολικό εκτόπισμα του ιταλικού στόλου ανερχόταν σε 658.398 τόνους, έναντι μόνο 24.602 τόνων του ελληνικού. Πηγή: http://users.uoa.gr/nektar/history/3contemporary/speech_10_28.htm

τευσε με νηοπομπές την ασφαλή εκτέλεση των εν γένει μεταφορών επιστράτευσης και συγκέντρωσης, οι οποίες συμπεριείλαβαν μεταξύ άλλων την προώθηση στο μέτωπο της Αλβανίας συνολικά 60.000 ανδρών, καθώς και ανάλογου πολεμικού υλικού και ζώων, χωρίς να σημειωθεί οιαδήποτε απώλεια.



Ιταλοί αιχμάλωτοι επιβιβάζονται στο Αντιτορπλικό 'Υδρα

Επιπλέον, το Πολεμικό Ναυτικό με συνεχείς περιπολίες και προσβολές² των θαλασσίων συγκοινωνιών του εχθρού, δυσχέρανε τους ανεφοδιασμούς του αντιπάλου και κατέστησε ευχερέστερο το έργο των ελληνικών δυνάμεων του Στρατού Ξηράς. Τέλος, η προστασία του Στόλου παρείχετο και



Ο Κυβερνήτης του Υποβρυχίου Παπανικολής Αντιπλοίαρχος Ιατρίδης (αριστερά στην εικόνα) με τον Διοικητή Υποβρυχίων Πλοίαρχο Ξηρό (δεξιά στη φωτογραφία), στον Ναύσταθμο Σαλαμίνας μετά την επιστροφή από περιπολία στην Αδριατική.

2. Αντιτορπλικά μας στις αρχές Ιανουαρίου του '41 παραπλέοντας τις ακτές της Αλβανίας βομβάρδισαν τον όρμο του Αυλώνα στην Αλβανία, όπου σύμφωνα με πληροφορίες είχε καταπλεύσει ιταλική εφοδιοπομπή. Ο βομβαρδισμός εκτελέστηκε με επιτυχία εν μέσω θύελλας, κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

σε πληθώρα άλλων θαλασσίων μεταφορών, όπως ο εφοδιασμός της μαχόμενης Χώρας σε τρόφιμα και καύσιμα, αλλά και σε συνοδείες νηοπομπών με πολεμικά και κάθε είδους εφόδια από την Αφρική (κυρίως από την Αίγυπτο), στην Ελλάδα και αντιστρόφως.

Κατά τη γερμανική επίθεση έναντι της πατρίδας μας, την Άνοιξη του 1941, το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού Στόλου (20 από τις 35 μονάδες) βυθίστηκε, ή αχρηστεύτηκε, αδυνατώντας να αντιμετωπίσει την τακτική της καθέτου εφορμήσεως, των αεροσκαφών Στούκας της Γερμανικής Πολεμικής Αεροπορίας³. Παρόλα αυτά, χάρη στην αυτοθυσία των πληρωμάτων των πλοίων μας (πολεμικών και εμπορικών) ο κύριος όγκος των συμμαχικών στρατευμάτων που πολεμούσαν με τον ελληνικό Στρατό στο θέατρο επιχειρήσεων της Ηπείρου κατόρθωσε να διασωθεί, καθόσον με την κατάρρευση του μετώπου μόνο 5.000 από τις 58.000 του Συμμαχικού εκστρατευτικού σώματος συνελήφθησαν αιχμάλωτοι από τους Γερμανούς⁴.

Μετά την κατάληψη της χώρας μας από τις δυνάμεις του Άξονα, το Πολεμικό Ναυτικό συνέχισε τον αγώνα στο πλευρό των Συμμάχων⁵, έχοντας ως κύριο ορμητήριο το ναύσταθμο της Αλεξάνδρειας, στην Αίγυπτο. Τα καταστρώματα των πλοίων μας απετέλεσαν την προέκταση του Ελληνικού εδάφους που παρέμενε ελεύθερο, δίνοντας υπόσταση στην εξόριστη Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου να διαπραγματεύεται με τις υπόλοιπες συμμαχικές αρχές ως ίσος προς ίσο, επικαιροποιώντας για ακόμα μία φορά τα λόγια του Θουκυδίδη «έχομεν Γην και Πατρίδα όταν έχομεν πλοία εις την Θάλασσαν». Η μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών ναυτικών μονάδων εντάχθηκε σε μεικτούς ναυτικούς σχηματισμούς των Συμμάχων, στο πλαίσιο των οποίων τα ελληνικά πληρώματα όχι μόνο απέδωσαν τα αναμενόμενα αλλά υπερέβαλλαν, συχνά, εαυτών. Ως αποτέλεσμα της πολεμικής αρετής των πληρωμάτων του Στόλου μας, ήρθε η σταδιακή ενίσχυση του Ελληνικού Ναυτικού με 40 νέες μονάδες από τους Συμμάχους⁶, καταγράφοντας έτσι τη μεγαλύτερη αύξηση από όλα

3. Οι γερμανικές αεροπορικές επιδρομές βύθισαν το Θωρηκτό ΚΙΛΚΙΣ, τα Αντιτορπιλικά ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΥΔΡΑ, ΨΑΡΑ, τα Τορπιλοβόλα ΘΥΕΛΛΑ, ΔΩΡΙΣ, ΚΥΔΩΝΙΑΙ, καθώς και πολλά βοηθητικά πλοία. Μεταξύ των θυμάτων συγκαταλέγεται (ως έγκλημα πολέμου) και το πλωτό νοσοκομείο ΑΤΤΙΚΗ, το οποίο έπληξε η γερμανική αεροπορία, παρά το γεγονός ότι το πλοίο ήταν κατάφωτο και έφερε ευκρινώς τα διακριτικά του νοσοκομειακού πλοίου, κατά παράβαση των αρχών του Διεθνούς Δικαίου Ενόπλων Συγκρούσεων.

4. Τα εν λόγω στοιχεία δίδονται κατά προσέγγιση, καθώς οι επιχειρήσεις εκκένωσης πραγματοποιήθηκαν τη νύχτα και με μεγάλη βιασύνη. Επιπροσθέτως μεταξύ επιβιβαζόμενων υπήρχαν και Έλληνες πρόσφυγες. Πηγή <http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-WH2Gree-b1.html>

5. Το Ναυτικό μας αποτέλεσε το μόνο από τα Πολεμικά Ναυτικά των Ευρωπαϊκών χωρών που κατέλαβε η Γερμανία, το οποίο σύσσωμο αποδήμησε στη Μέση ανατολή για να συνεχίσει να μάχεται κατά του Άξονα. Χρήζει δε επισήμανσης το γεγονός ότι, ενώ η δύναμη του Πολεμικού Ναυτικού σε έμψυχο υλικό αριθμούσε τους 6.500 άνδρες το 1940 κατά την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, έφθασε το 1944 να αριθμεί 8.500 άνδρες, σημειώνοντας μια ποσοστιαία αύξηση που προσέγγιζε το 31%.

6. Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Θεόδωρος Ρούσβελτ στο πλαίσιο της παραχώρησης στην Ελλάδα του Αντιτορπιλικού «Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ II», απέστειλε το ακόλουθο μήνυμα: «Έχουμε πλήρη συναίσθηση του χρέους ευγνωμοσύνης της Υψηλής προς την Ελλάδα για το έξοχο παράδειγμα αξιοπρέπειας, ειλικρίνειας, αποφασιστικότητας και θάρρους, που επέδειξε στα Έθνη. Είμαι πεπεισμένος ότι το πλοίο αυτό, ζωντανό παράδειγμα της ευγνωμοσύνης, της συμπάθειας και του θαυμασμού, τον οποίο αισθάνεται ο αμερικανικός λαός για τους Έλληνες, θα αποδειχθεί άξιο των ενδόξων παραδόσεων ενός λαού, που επί σειρά αιώνων αγάπησε και δάμασε τη θάλασσα».

τα απόδημα συμμαχικά ναυτικά, κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η μεγέθυνση αυτή υπήρξε στρατηγικής σημασίας για τη τύχη των εθνικών μας δικαιών, καθώς υφίστατο ο προβληματισμός ότι, η ουδέτερη Τουρκία θα εκμεταλλευόταν μεταπολεμικά τη ναυτική της ισχύ, για να επιβάλει τις επεκτατικές της βλέψεις.

Από το δεύτερο μισό του 1941 τα ελληνικά Αντιτορπιλικά, συνεπικουρούμενα από λίγες αγγλικές Κορβέτες που μπορούσε να διαθέσει ο αποδεκατισμένος Βρετανικός Στόλος της Μεσογείου, ανέλαβαν τη συνοδεία νηοπομπών στη Μεσόγειο και τον Ατλαντικό. Τα Αντιτορπιλικά μας διατήρησαν το σημαίνοντα ρόλο τους στη συγκεκριμένη αποστολή μέχρι τέλους του πολέμου, παρά τη μεταγενέστερη ανάκαμψη της Βρετανικής ναυτικής ισχύος⁷. Πλέον δε της συμβολής των μονάδων κρούσεως, χρήζει ιδιαίτερης επισήμανσης και η αθόρυβη αλλά ουσιαστική προσφορά των ελληνικών Ναρκαλιευτικών, που έδρασαν επιτυχώς σε ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο.

Ο κομβικός ρόλος που διαδραμάτισε το Ναυτικό μας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο καταδεικνύεται από μία σειρά λαμπρών πράξεως στον Ατλαντικό Ωκεανό, τη Μεσόγειο και τον Ινδικό Ωκεανό, με αποκορύφωμα την παράδοση του ιταλικού Στόλου στη Μάλτα ενώπιον Συμμαχικής δύναμης αποτελούμενης μόνο από μονάδες της Βρετανίας και της Ελλάδας.



Το Αντιτορπιλικό ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ (Η 88) συνοδεύει τμήμα του ιταλικού Στόλου στη Μάλτα την 10η Σεπτεμβρίου του 1943, στο πλαίσιο της παράδοσης της Ιταλίας. Στην εικόνα διακρίνονται τα θωρηκτά LITTORIO και VITTORIO VENETO

Ενδεικτικά, αναφέρεται η δράση των Αντιτορπιλικών ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ και ΜΙΑΟΥΛΗΣ στις επιχειρήσεις της Τύνιδας, στην κατάληψη των νήσων Παντελλερία και Λαμπετούσα της Σικελίας, καθώς και η συμμετοχή των

7. Ελληνικά Πολεμικά έδρασαν από τις Βρετανικές νήσους μέχρι το Cape Town της Νοτίου Αφρικής και από το Γιβραλτάρ και τις Αζόρες μέχρι τις Καναδικές ακτές συνοδεύοντας νηοπομπές. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι το 1943 επί 41 Πολεμικών Πλοίων που εκτελούσαν συνοδείες νηοπομπών, τα 27 ήταν Αγγλικά, τα 11 Ελληνικά και μόνο 3 Γαλλικά.

ΠΙΝΔΟΣ, ΜΙΑΟΥΛΗΣ, ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ, ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ, ΑΔΡΙΑΣ και ΚΑΝΑΡΗΣ στην κατάληψη της Σικελίας τον Ιούλιο του '43. Τα εν λόγω Αντιτορπιλικά παρείχαν αντιαεροπορική και ανθυποβρυχιακή προστασία, κατέστρεψαν παράκτιες πυροβολαρχίες εκτελώντας ναυτικό βομβαρδισμό, ενώ παράλληλα ενεπλάκησαν και με ιταλικές μονάδες επιφανείας. Οι Σύμμαχοι τιμώντας την προσφορά του Στόλου μας, ανέθεσαν στο Αντιτορπιλικό ΚΑΝΑΡΗΣ την τιμητική αποστολή να καταλάβει πρώτο αυτό από όλα τα συμμαχικά πλοία, το ιταλικό λιμάνι της Αυγούστας στη Σικελία.

Ακολούθως, τα Αντιτορπιλικά ΚΡΗΤΗ και ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ και τα Αρματαγωγά ΣΑΜΟΣ, ΛΗΜΝΟΣ και ΧΙΟΣ συμμετείχαν τον Ιανουάριο του '44 στην απόβαση του Άντζιο (μεταξύ Νάπολης και Ρώμης) και απέσπασαν τον έπαινο του Διοικητού τους για τη δράση τους. Οι Κορβέτες ΚΡΙΕΖΗΣ και ΤΟΜΠΑΖΗΣ, συμμετείχαν στις συνοδείες νηοπομπών στον Βόρειο Ατλαντικό, αντιμετωπίζοντας πλήθος γερμανικών υποβρυχίων μεταξύ Νέας Γης στον Καναδά και της Ισλανδίας, ενώ τον Ιούνιο και Ιούλιο του '44 έλαβαν μέρος στην απόβαση της Νορμανδίας, στην οποία συμμετείχαν 5.333 πλοία⁸ οργανωμένα σε 57 νηοπομπές, παρέχοντας ανθυποβρυχιακή προστασία στο αποβατικό σώμα. Ένα μήνα αργότερα, τα Αντιτορπιλικά ΠΙΝΔΟΣ, ΚΡΗΤΗ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, ΝΑΒΑΡΙΝΟ και τα Αρματαγωγά ΣΑΜΟΣ, ΛΗΜΝΟΣ και ΧΙΟΣ έλαβαν μέρος μαζί με άλλα 880 συμμαχικά πλοία στην απόβαση της Νότιας Γαλλίας⁹ και διακρίθηκαν για την ανθυποβρυχιακή και αντιαεροπορική τους δράση.

Τα ελληνικά Υποβρύχια, αξιοποιώντας την ευνοϊκή υδρογραφία και γεωγραφία της Ανατολικής Μεσογείου και ακολουθώντας την προτεραιότητα που είχε τεθεί στον υποβρυχιακό αγώνα από τις Αγγλικές ναυτικές δυνάμεις της Μεσογείου, λόγω της αριθμητικής υστέρησής τους έναντι των δυνάμεων του Άξονα στη θάλασσα αυτή, σημείωσαν σημαντικές επιτυχίες, αλλά και απέτισαν βαρύ φόρο αίματος σε επιθετικές περιπολίες και ειδικές αποστολές που ανέλαβαν στο Αιγαίο¹⁰ και στην Ανατολική Μεσόγειο κατά την περίοδο 1942-1944.

Την πλούσια δράση του Στόλου μας κατά τη διάρκεια 1941- 44 μαρτυρούν οι 189.157 ώρες πλεύσης των πλοίων μας, κατά τις οποίες διένυσαν 1.929.117 ναυτικά μίλια. Κατά μέσο όρο δηλαδή, κάθε πλοίο μας πραγματοποίησε υπό πολεμικές συνθήκες περί το 80% του περίπλου της γης. Το γεγονός ότι οι Σύμμαχοι (προεξαρχούσης της Μεγάλης Βρετανίας) ενίσχυσε τον

8. Μεταξύ των εμπορικών πλοίων που έλαβαν μέρος στην απόβαση της Νορμανδίας συμμετείχαν και 4 ελληνικά φορτηγά πλοία μας, ήτοι: το «ΑΓ. ΣΠΥΡΙΔΩΝ», το «ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π.», το «ΑΜΕΡΙΚΗ» και το «ΕΛΛΑΣ».

9. Τα ελληνικά Αρματαγωγά, συμμετείχαν στη νηοπομπή που ξεκίνησε από το Οράν της Αλγερίας την 15η Αυγούστου του '44. Ακολούθως, κατέπλευσαν στην κυανή ακτή στο Σεν Τροπέ και Σαν Ραφαέλ και διενήργησαν επιτυχώς απόβαση Συμμαχικών στρατευμάτων, καθώς και στρατιωτικών μέσων και υλικού, παρά τις σφοδρές αεροπορικές επιθέσεις που αποκρούστηκαν με επιτυχία από τα αντιαεροπορικά τους πυροβόλα.

10. Συγκινητική είναι η αναφορά του κυβερνήτη του «Παπανικολή» που ζητά από τη Διοίκηση να του συγχωρέσει την αδυναμία του να βυθίσει φορτωμένο με χαρούπια και σταφίδες ιστιοφόρο 15 τόνων. Γράφει ο Πλωτάρχης Ιατρίδης στην υπηρεσιακή αναφορά του: «Ο καπετάνιος μου εδήλωσε ότι δεν ήταν επίτακτο και ότι το φορτίο προοριζόταν για τους λιμοκτονούντες συμπατριώτες μας και όχι για τους Γερμανούς».

Ελληνικό Στόλο με πλοία μαρτυρά την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη τους στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, το οποίο κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου απώλεσε συνολικά 28 κύριες μονάδες του (1 Θωρηκτό, 1 Καταδρομικό, 6 Αντιτορπιλικά, 4 Υποβρύχια, 10 Τορπιλοβόλα και 6 Ναρκαλιευτικά).

Αντίστοιχη με το Πολεμικό Ναυτικό υπήρξε και η συμβολή του ποντοπόρου Εμπορικού μας Ναυτικού στη νίκη. Αναφέρει ο Ναύαρχος Γεωργιάδης: «Πολλοί Έλληνες εφοπλιστές που ζούσαν στο εξωτερικό και μπορούσαν να αποφύγουν τα δεινά του πολέμου, κατεβαίνουν στη Μέση Ανατολή και υπηρετούν στο Πολεμικό μας Ναυτικό μέχρι το 1945. Ανάμεσά τους οι Νιάρχος, Λως, Εμπειρίκος, Λαιμός, Βεργωτής, Ευσταθίου, Λιβανός, Ιγγλέσης, Βερνίκος και πολλοί άλλοι».

Με απόφαση της ελληνικής Κυβερνήσεως, τα πλοία του Ελληνικού Εμπορικού Ναυτικού, των οποίων η συνολική χωρητικότητά τους αντιστοιχούσε στο 2,6% της παγκόσμιας¹¹, τέθηκαν από την έναρξη του πολέμου στην κοινή Συμμαχική προσπάθεια. Ως εκ τούτου, οι διαταγές που εκδόθηκαν από τον Χίτλερ προς τα γερμανικά Υποβρύχια από 1939, υπογράμμιζαν: «Επειδή οι Έλληνες έχουν πωλήσει και μισθώσει πολυάριθμα πλοία στους Άγγλους, τα πλοία τους να θεωρούνται εχθρικά».

Κατά το διάστημα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου οι Έλληνες ναυτικοί διέσχισαν όλα τα πελάγη της υδρογείου και πλήρωσαν βαρύτατο φόρο αίματος με 2.500 νεκρούς και απώλειες που ανέρχονταν στο 74% των φορτηγών πλοίων και στο 94% των επιβατηγών πλοίων της Ελληνικής πλοιοκτησίας¹².



Νηοπομπή στο Βόρειο Ατλαντικό κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μια τυπική συνοδεία αποτελούνταν από 12 έως 40 εμπορικά πλοία, προστατευμένα από Αντιτορπιλικά, Φρεγάτες, Κορβέτες και αεροπλάνα. Υπήρχαν περίπου 200 διαφορετικές διαδρομές στον ωκεανό

11. Η ολική χωρητικότητα των πλοίων του Ελληνικού Εμπορικού Ναυτικού κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν μεγαλύτερη των αντιστοίχων εμπορικών ναυτικών της Σουηδίας, Σοβιετικής Ενώσεως, Καναδά, Δανίας και Ισπανίας.

12. Κατά τα βρετανικά αρχεία, το 14% του συνολικού αριθμού των κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο βυθισθέντων εμπορικών πλοίων, ήταν πλοία ελληνικά.

Ενδεικτικά αναφέρεται η δράση του ατμόπλοιου «ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΛΟΥΚΟΥΝΤΗΣ», το οποίο στις 2 Φεβρουαρίου 1943 αποτέλεσε το πρώτο πλοίο που κατέπλευσε στο βομβαρδιζόμενο λιμάνι της Τρίπολης της Λιβύης, μεταφέροντας 2.000 τόνους καύσιμα για τον ανεφοδιασμό της 8ης στρατιάς του Στρατάρχη Μοντγκόμερυ. Δύο ημέρες αργότερα όταν ο Βρετανός Πρωθυπουργός Τσώρτσιλ επισκέφθηκε την Τρίπολη, κάλεσε τον Κυβερνήτη και τον συνεχάρη προσωπικά.

Εν κατακλείδι, η αθρόα συμμετοχή ελληνικών Πολεμικών και Εμπορικών Πλοίων στις κατά θάλασσα επιχειρήσεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αποτελεί μοναδική στα παγκόσμια χρονικά επίδοση ναυτικού, με κατεχόμενο το εθνικό του έδαφος, καταδεικνύοντας περίτρανα τον εξέχοντα ρόλο που διαδραμάτισε ο Πολεμικός και Εμπορικός Στόλος μας. Στις πολυάριθμες πράξεις ηρωισμού των πληρωμάτων των πλοίων μας δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε την ένδοξη δράση του Αντιτορπλικού ΑΔΡΙΑΣ με αποκορύφωμα το κατόρθωμά του να πλεύσει άνευ πλώρης διανύοντας συνολικά επτακόσια τριάντα ναυτικά μίλια κατά την επιστροφή του στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, την πολεμική δράση του Αντιτορπλικού ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ, το οποίο είχε χαρακτηριστεί ως το πιο επιτυχημένο Συμμαχικό Αντιτορπλικό της Μεσογείου, τις αξιοθαύμαστες επιδόσεις του Θωρηκτού ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ¹³ στην προστασία νηοπομπών από τις αεροπορικές επιδρομές και τέλος τα θρυλικά



Το Αντιτορπλικό ΑΔΡΙΑΣ κατά την είσοδό του στον λιμένα της Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου, την 6η Δεκεμβρίου 1943, το οποίο κατόρθωσε να πλεύσει άνευ πλώρης, διανύοντας συνολικά επτακόσια τριάντα ναυτικά μίλια.

13. Το Θωρηκτό ΑΒΕΡΩΦ μετά τον επιτυχή κατάπλου του στην Αλεξάνδρεια κατά την αποδημία του Στόλου, κατευθύνθηκε στη Βομβάη για γενική επισκευή και επιθεώρηση. Αρχικά δραστηριοποιήθηκε στον Ινδικό Ωκεανό, με αποστολή την προστασία νηοπομπών, που κατευθύνονταν από τη Βομβάη στο Άντεν. Στο τέλος του 1942 κατέπλευσε στο Πορτ Σάιντ, όπου συμμετείχε σε αποστολές προστασίας λιμένων. Με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 1944 και ύστερα από απουσία σχεδόν τεσσάρων ετών, το ΑΒΕΡΩΦ επέστρεψε το απόγευμα της 16ης Οκτωβρίου 1944 στην Ελλάδα, φέρνοντας μαζί του την τότε εξόριστη ελληνική Κυβέρνηση και αγκυροβόλησε πανηγυρικά στον φαληρικό όρμο.

μας Υποβρύχια τα οποία βύθισαν με τις τορπίλες τους 35 εχθρικά σκάφη, κατά την διάρκεια των 18.885 ωρών πολεμικής δράσης τους.

Παράλληλα με τις προαναφερόμενες ηρωικές πράξεις των πληρωμάτων του Πολεμικού Ναυτικού, πρέπει να επισημάνουμε και τις αντίστοιχες των πληρωμάτων των εμπορικών πλοίων «MIPANTA», «ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ», «ΜΕΜΑΣ», «ΦΛΩΡΑ ΝΟΜΙΚΟΥ», «ΜΑΝΝΟΥΛΑ», «ΣΑΜΟΣ», «ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ», «ΑΝΤΙΚΛΕΙΑ», «ΛΕΣΒΟΣ», «BIPΓΙΝΙΑ», «ΟΟΥΡΑΝΙΑ», «ΙΑΝΤΑ», «ΠΟΠΗ», «ΗΡΩΝ», «ΕΛΠΙΣ», «ΒΑΡΒΑΡΑ», «ΑΝΝΙΤΣΑ», «ΛΕΙΒΑΘΩ», «MARRIT MAERSK», «ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ» «ΑΓ. ΣΠΥΡΙΔΩΝ», «ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π.», «ΑΜΕΡΙΚΗ» και «ΕΛΛΑΣ», τα οποία αψηφώντας τις επιθέσεις των υποβρυχίων, τις νάρκες και τις αεροπορικές επιδρομές, επιτέλεσαν έναν πραγματικό άθλο, καταπλέοντας κατάφορτα με πυρομαχικά και καύσιμα στους λιμένες Τομπρούκ, Τρίπολης, Βεγγάζης Νορμανδίας και Σικελίας, ανεφοδιάζοντας επιτυχώς τα Συμμαχικά στρατεύματα και συντελώντας έτσι σε μεγάλο βαθμό στην ήττα των στρατευμάτων του Άξονα.

Βιβλιογραφία

Αβτζιγιάννης, Κ., Πολεμικές Μονογραφίες: «Το Πολεμικό Ναυτικό 1940 - 1944», Βιβλίο 18, Επικοινωνίες Α.Ε.

Αρβανιτάκης, Σ., «Η διεθνής εξέλιξη του Ναρκοπολέμου και η Ιστορία του στο Ελληνικό Π.Ν.», Ναυτική Επιθεώρηση, 452 (1988).

Αρμενιάκος, Σπ., «Η συμβολή του Εμπορικού Ναυτικού στη μάχη του Ατλαντικού και της Μεσογείου», Ναυτική Επιθεώρηση, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1999.

Αλεξανδρής, Κ., «Το Ναυτικόν μας κατά την Πολεμικήν Περίοδον, 1941-1945», (Αθήνα 1952).

Γενικόν Επιτελείον Στρατού, «Η ιταλική εισβολή, 28 Οκτωβρίου -13 Νοεμβρίου 1940», Αθήνα 1960.

Γενικόν Επιτελείον Στρατού, «Η ελληνική αντεπίθεσις, 14 Νοεμβρίου 1940 - 6 Ιανουαρίου 1941», Αθήνα 1966.

Γενικόν Επιτελείον Στρατού, «Χειμεριναί Επιχειρήσεις, 7 Ιανουαρίου-26 Μαρτίου 1941», Αθήνα 1966.

Γεωργιάδης, Σ., Υποναύαρχος ε.α., «Προπαρασκευή και Δράση του Πολεμικού μας Ναυτικού, κατά το 1940 - 1945 στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο», ΑΘΗΝΑ Επιθεώρηση ΣΕΘΑ, Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2005.

Δημητρακόπουλος, Α., Αντιναύαρχος ε.α., «Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Οι Πολεμιστές του Ναυτικού Θυμούνται...», Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος, 2011.

Καβαβιάς, Ε., Υποναύαρχος ε.α., «Ο ναυτικός Πόλεμος του 1940 όπως τον έζησα από 2-3-35 έως 25-3-45», Αθήνα 1950.

Καβαβιάς, Ε., Υποναύαρχος ε.α., Αρχείο, Φάκελος 2, Πολεμική Έκθεσις Α, Προπαρασκευή του Ναυτικού και η Ιταλική Επίθεσις, 1918-1941.

Μεζεβήρης, Γ., Αντιναύαρχος ε.α., "Τα πορίσματα του Ναυτικού Πολέμου της Μεσογείου", Αθήνα 1961.

Ντούνης, Χ., Αντιναύαρχος (ΛΣ) ε.α., «Ο μεγάλος σιωπηλός. Το Εμπορικό Ναυτικό στον Ελληνο-ιταλικό Πόλεμο», Ναυτική Επιθεώρηση, Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1996.

Σακελλαρίου, Α., «Η θέσις της Ελλάδος κατά το Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον», Νέα Υόρκη 1944.

Φωκάς, Δ., Αντιναύαρχος ε.α., «Έκθεσις επί της Δράσεως του Β. Ναυτικού κατά τον Πόλεμον 1940-1944», τομ. Α, Αθήνα 1953.

Richter, H., «Η ιταλο-γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδος», Αθήνα 1998.

Sadkovich, J.J., «The Italo-Greek War in Context: Italian Priorities and Axis Diplomacy», Journal of Contemporary History, 1993.

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Πλοίαρχος Ιωάννης Σαμοθράκης ΠΝ γεννήθηκε στην Αθήνα το 1966 και είναι απόφοιτος της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων (1986 - 1990). Υπηρέτησε κυρίως σε Φρεγάτες του Πολεμικού Ναυτικού ως Αξιωματικός Αεράμυνας και Διευθυντής Οπλισμού. Έχει διατελέσει Κυβερνήτης του Ναρκαλιευτικού ΚΙΧΛΗ. Η Επιτελική του εμπειρία περιλαμβάνει καθήκοντα Τμηματάρχου Ασφαλείας του Ναυστάθμου Σαλαμίνας, Επιτελούς στο Τμήμα Ενημέρωσης Τύπου του Επιτελικού Γραφείου Αρχηγού ΓΕΕΘΑ, Τμηματάρχου Προβολής και Ενημέρωσης στη Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων & Εθιμοτυπίας του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Τμηματάρχου Περιβάλλοντος του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού και Εκπαιδευτού στην Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου.

Παρακολούθησε με επιτυχία όλα τα σταδιοδρομικά σχολεία της ειδικότητάς του και είναι απόφοιτος της Ναυτικής Σχολής Πολέμου Επιτελών και της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου. Επιπρόσθετα κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (Master of Business Administration) από το Naval Postgraduate School στο Monterey της Καλιφόρνιας των ΗΠΑ. Είναι παντρεμένος και έχει δύο παιδιά.

"Η Ελληνική Αεροπορία στη Μέση Ανατολή και την Ιταλία 1941-44"

του Σμήναρχου (Ι) Χαρίτων Χαρούσης, Προϊστάμενου Γρ. Θεμάτων Ηγεσίας, της
Έδρας Ακαδημαϊκών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ

Ο Οκτώβριος του 1941 βρήκε την Ελλάδα υπό κατοχή. Όμως, ορισμένοι αεροπόροι ήδη προσπαθούσαν να αναδιοργανώσουν την Ελληνική Βασιλική Αεροπορία (ΕΒΑ) με βρετανική βοήθεια. Στην απαρχή αυτής της προσπάθειας ο Αντισμήναρχος Παπασπύρου, Διοικητής του Κέντρου Κατάταξης Γάζας, προέτρεψε τα πληρώματά της 335 Μοίρας με τη φράση: «Αιέν Υψικρατείν»,¹ που σε ελεύθερη απόδοση σημαίνει «πάντοτε να κυριαρχείς στα ύψη», και έκτοτε αποτελεί το ρητό της Πολεμικής μας Αεροπορίας. Στη συνέχεια ξετυλίγεται η σχετική άγνωστη δράση της ΕΒΑ κατά τη διάρκεια της κατοχής (1941-44), όταν χιλιάδες αεροπόροι αγωνίστηκαν στο πλευρό των συμμάχων, πετώντας σε ξένους ουρανούς μέχρι την τελική νίκη.

Ιστορικό της ΕΒΑ έως το 1941

Η Αεροπορία οργανώθηκε ως ανεξάρτητος Κλάδος των ΕΔ στα τέλη του 1929. Ακολούθησε ένα τεράστιο έργο αναδιοργάνωσης και επανεξοπλισμού (1936-1940). Το αποτέλεσμα φάνηκε εναντίον των Ιταλών, το 1940-41, όταν με 161 αεροσκάφη (Α/Φ), έναντι 464 ιταλικών, οι Έλληνες πιλότοι σημείωσαν 64 καταρρίψεις και ακόμα 24 πιθανές, έναντι 24 επιτυχιών των Ιταλών. Επίσης κατέστρεψαν 28 ιταλικά Α/Φ στο έδαφος, έναντι μόλις 8 επιτυχιών των Ιταλών².

Κατά τη γερμανική εισβολή, τον Απρίλιο του 1941, Έλληνες και Βρετανοί διέθεταν στην Ελλάδα 120 Α/Φ, έναντι 1.696 που διέθεταν Γερμανοί και Ιταλοί στα Βαλκάνια. Στον άνισο αυτό αγώνα η ΕΒΑ αντιστάθηκε γενναία, καταγράφοντας 4 επιτυχίες σε αερομαχίες, ενώ καταρρίφθηκαν 6 ελληνικά Α/Φ. Τα υπόλοιπα καταστράφηκαν στο έδαφος, εκτός από 9 που διέφυγαν στη Μ. Ανατολή. Η ηγεσία της ΕΒΑ έδωσε εντολές για προώθηση του προσωπικού προς τη Μ. Ανατολή, με σκοπό τη συνέχιση του αγώνα³.

Οι αεροπορικές δυνάμεις των αντιπάλων στη Μ. Ανατολή

Οι συμμαχικές αεροπορικές δυνάμεις Μ. Ανατολής βασίστηκαν στο δυναμικό της RAF, της Κοινοπολιτείας και των ΗΠΑ. Οι Σύμμαχοι διέθεταν στη Μεσόγειο στα τέλη του 1941 πενήντα τρεις μοίρες με 846 Α/Φ όλων των τύπων, με αιχμή του δόρατος καταδιωκτικά τύπου Hurricane και Spitfire. Η δύναμη αυτή αυξήθηκε τον Οκτώβριο του 1942 σε 96 Μοίρες.

1. Ηλίας Καρταλαμάκης. Πετώντας σε Ξένους Ουρανούς. Αθήνα: 1993, σελ. 94.

2. Χαρίτων Χαρούσης. Η Ελληνική Αεροπορία στον Πόλεμο 1940-41. Αθήνα: Αμυντική Γραμμή, 2007, σελ. 90.

3. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στον Πόλεμο 1940-41, σελ. 82-86.

Οι Ιταλοί παρέταξαν ένα σύνολο 1.000 περίπου σχετικά σύγχρονων Α/Φ σε βάσεις στην Αφρική, τη Σαρδηνία και τα Δωδεκάνησα. Οι Γερμανοί διέθεσαν σημαντικές αεροπορικές δυνάμεις σε Β. Αφρική (260 Α/Φ), Ελλάδα, Ιταλία, και Γαλλία, σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσουν τη βρετανική υπεροχή στη θάλασσα. Με τα σύγχρονα καταδιωκτικά τύπου Bf.109E/F/G και Fw-190G διατήρησαν την υπεροχή στον αέρα μέχρι το 1942⁴.

Αναδιοργάνωση της ΕΒΑ στη Μ. Ανατολή

Ο πυρήνας της ΕΒΑ συγκεντρώθηκε στην Παλαιστίνη. Επρόκειτο για 50 πιλότους εκπαιδευμένους στο Ιράκ, 130 μαθητές της Σχολής Αεροπορίας, προσωπικό που διέφυγε από την Ελλάδα και 1.417 Ομογενείς της περιοχής. Η δύναμη αυτή διέθετε αρχικά τα διασωθέντα Α/Φ (3 εκπαιδευτικά Avro 621, 5 Avro Anson ναυτικής συνεργασίας και ένα υδροπλάνο Do-22)⁵. Οι Βρετανοί παραχώρησαν 3 διπλάνα, προκειμένου οι Έλληνες αεροπόροι να συντηρούν την πτητική τους ικανότητα⁶. Σταδιακά το προσωπικό έφτασε τους 5.000 άντρες.

Για την οργάνωση αυτού του δυναμικού ιδρύθηκε η ΑΔΑ (Ανωτέρα Διοίκησης Αεροπορίας), με Διοικητή και Σύνδεσμο με τη RAF το Σμήναρχο Βήλο, ο οποίος ήταν εκπαιδευμένος σε σχολεία της RAF και είχε γνωριμίες με πολλούς Βρετανούς αεροπόρους. Ακολούθησε η ίδρυση Υπουργείου Αεροπορίας και η ανασυγκρότηση της ΕΒΑ, στις 2 Οκτωβρίου 1941⁷. Βασικό μέλημα των ιθυνόντων ήταν η εκπαίδευση του προσωπικού στα νέα βρετανικά μέσα και τακτικές και μάλιστα στα αγγλικά, τα οποία ελάχιστοι γνώριζαν. Παράλληλα, υπήρχε ένα σημαντικό πλήθος εθελοντών χωρίς στρατιωτική πείρα. Για την εκπαίδευση ιπταμένων και τεχνικών επιλέχτηκαν κέντρα της RAF στη Ροδεσία και τη Ν. Αφρική⁸.



Ξενοφών Βαρβαρέσσος, πρώτος Μοίραρχος της 335 ΒΕΜΔ. Μετά το πρώτο θανατηφόρο ατύχημα της Μοίρας, πήδηξε αμέσως στο επόμενο ΑΦ, εκτελώντας την ίδια αποστολή και διασώζοντας το ηθικό της Μοίρας του (επιχρωματισμός Richard Molloy, δημοσιεύεται κατόπιν αδείας)

Οι Έλληνες Αεροπόροι, πέρα από την ψυχολογική φόρτιση της ξενιτιάς, έπρεπε να αντιμετωπίσουν τις αντίξοες συνθήκες κλίματος και διαβίωσης στην έρημο. Επιχειρούσαν από υποτυπώδη αεροδρόμια, πετώντας χωρίς σημεία προσανατολισμού και σε μονότονες αποστολές,

4. Χαρίτων Χαρούσης. Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44. Αθήνα: Δυρός, 2011, σελ. 8-11.
5. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ'. Αθήνα: ΓΕΑ/ΥΠΙΣΤΓΙΑ, 1997, σελ. 99-127.
6. Οι Μοίρες της Ερήμου. Αθήνα: ΠΑΣΥΒΕΤΑ, 2004, σελ. 18-19.
7. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ', σελ. 121-134.
8. Οι Μοίρες της Ερήμου, σελ. 19-20.

εκτελώντας συνεχώς μετασταθμεύσεις⁹. Πέραν αυτών υπήρχε και η πρόκληση συγκρότησης νέων Μοιρών με σύγχρονα Α/Φ και κάτω από νέο επιχειρησιακό δόγμα, αλλά και η ανάγκη απόδειξης της μαχητικής τους αξίας, προκειμένου να αποσπάσουν καλύτερο εξοπλισμό και συμμετοχή σε επιχειρήσεις αξιολογής επιχειρησιακής και άρα πολιτικής βαρύτητας.

13 ΜΕΒ (Μοίρα Ελαφρού Βομβαρδισμού)

Ο πυρήνας της Μοίρας συγκροτήθηκε με τα 5 διασωθέντα Α/Φ Anson της 13ης Μοίρας Ναυτικής Συνεργασίας. Στην Μοίρα διατέθηκαν και 24 αεροσκάφη Blenheim Mk.III/IV, παρόμοια με αυτά που διέθετε η ΕΒΑ το 1940-41. Τον Ιούνιο του 1941 η Μοίρα άρχισε να αναλαμβάνει αποστολές συνοδείας νηοπομπών και αναγνώρισης. Μετά την ανανέωση του υλικού ανέλαβε επίσης ανθυποβρυχιακές περιπολίες, αποστολές απομόνωσης και προσβολή στόχων εδάφους. Τον Ιανουάριο του 1943 παραδόθηκαν Α/Φ Blenheim Mk.V Bisley με βαρύτερο οπλισμό. Τον Αύγουστο του 1943 η Μοίρα παρέλαβε αμερικανικά βομβαρδιστικά Martin A-30 Baltimore και απέκτησε τη δυνατότητα για επιθετικές περιπολίες και επιθετικές αναγνωρίσεις που έφταναν μέχρι το Αιγαίο. Τον Απριλίο του 1944 η Μοίρα μεταστάθμευσε στην Ιταλία¹⁰.

Η συμβολή των ανθυποβρυχιακών απόστολών ήταν καίρια για τους Συμμάχους, καθώς τα εχθρικά υποβρύχια αποτελούσαν θανάσιμη απειλή για το θαλάσσιο συμμαχικό ρεύμα ανεφοδιασμού¹¹. Κατά την ανθυποβρυχιακή δράση της Μοίρας καταγράφηκαν 5 ανεπιτυχείς προσβολές, που όμως απομάκρυναν τα υποβρύχια από τους στόχους τους, δύο πιθανές προσβολές και δύο περιπτώσεις εξαναγκασμού υποβρυχίου σε απομάκρυνση. Στις 20 Οκτωβρίου 1941 ένα Α/Φ Blenheim της Μοίρας εξανάγκασε ένα υποβρύχιο σε ανάδυση και παράδοση έξω από τις ακτές του Τελ Αβίβ. Τέσσερις ημέρες αργότερα σε παρόμοια επίθεση, το υποβρύχιο έβγαλε φυσαλίδες και λάδια στην επιφάνεια. Η επίθεση θεωρήθηκε επιτυχής προκαλώντας στο υποβρύχιο τουλάχιστον σοβαρές βλάβες.

335 ΒΕΜΔ (Βασιλική Ελληνική Μοίρα Διώξεως)

Η αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού της ΕΒΑ έδωσε το έρεισμα για την οργάνωση στην Παλαιστίνη της 335 Μοίρας, στις 7 Οκτωβρίου 1941. Η Μοίρα εξοπλίστηκε με καινούργια καταδιωκτικά Hurricane και ανέλαβε αποστολές συνοδείας νηοπομπών και αεροπορικών δυνάμεων, αμυντικές και επιθετικές περιπολίες, νυκτερινές αναχαιτίσεις, προστασία σημειακών στόχων και προσβολή στόχων εδάφους¹².

Σημαντική για το ηθικό των αντιπάλων ήταν η προσβολή του Στρατηγείου του 20ου Ιταλικού Σώματος στις 28 Οκτωβρίου 1942, ακριβώς δύο χρό-

9. Βύρων Σαχαρίδης, Το Οδοιπορικό ενός Αεροπόρου (1939-1967). Αθήνα: Πελασγός, 2007, σελ. 157-160.

10. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 32-37.

11. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ', σελ. 172.

12. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 38-42.



Ο εορτασμός της 335 BEMΔ μετά την επίθεση στο Ιταλικό Στρατηγείο Μ. Ανατολής, στις 28 Οκτωβρίου 1942.



Ο εορτασμός της 336 BEMΔ μετά την επίθεση στο Ιταλικό Στρατηγείο Μ. Ανατολής, στις 28 Οκτωβρίου 1942.

για μετά την εισβολή των Ιταλών στην Ήπειρο. Τότε 12 ελληνικά Hurricane Mk.IIb, αφού πρώτα παρείχαν κάλυψη στα αεροσκάφη της 274ης Μοίρας της RAF, επιτέθηκαν προκαλώντας σημαντικές καταστροφές σε οικήματα, καταυλισμούς και οχήματα των Ιταλών και καταστρέφοντας ένα Ju-87 Stuka¹³. Την επόμενη μέρα σε αποστολή συνοδείας, ο Ανθυποσμηναγός Αναγνωστόπουλος επιτέθηκε και κατέρριψε ένα γερμανικό καταδιωκτικό Bf.109. Την ίδια επιτυχία επανέλαβε στις 2 Νοεμβρίου 1942 και ο Επισμηνίας Σουφρίλας.¹⁴

Στα τέλη του 1943 η Μοίρα εφοδιάστηκε με τα πολύ ικανότερα Spitfire Mk Vb/c, που συγκρίνονταν επάξια με κάθε αντίπαλο Α/Φ¹⁵. Η εξέλιξη των επιχειρήσεων επέβαλε τη μεταστάθμευση της Μοίρας στην Ιταλία¹⁶.

336 BEMΔ

Η συγκρότηση της 336 BEMΔ, στις 25 Φεβρουαρίου 1943, ήρθε ως συνέπεια της αύξησης της συμμαχικής ισχύος, ενόψει της εισβολής στην Ευρώπη. Η Μοίρα παρέλαβε Α/Φ Hurricane Mk IIc και κατόπιν Spitfire Mk Vc στα τέλη του 1943 και ανέλαβε ανάλογες αποστολές και δράσεις με αυτές της 335 BEMΔ. Στις 21 Απριλίου 1944, ο Υποσμηναγός Τσότσος και ο Ανθυποσμηναγός Σουφρίλας, κατά τη διάρκεια συνοδείας νηοπομπής, κατέρριψαν με Α/Φ Spitfire γερμανικό αναγνωριστικό Jungers Ju-88.¹⁷

Οι αποστολές στην Κρήτη

Σημαντική επιχειρησιακά και ψυχολογικά ήταν η επιχείρηση «Θέτις» στην Κρήτη, στις 23 Ιουλίου 1943, όπου οι Έλληνες θα ξαναπετούσαν και πάλι

13. Καρταλαμάκης, Πετώντας σε Ξένους Ουρανούς, 276-292.

14. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ', σελ. 227-228.

15. Οι Μοίρες της Ερήμου, σελ. 58.

16. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 61-62.

17. Σαχαρίδης, σελ. 169-171. Δες και Brian Cull. Fighters over the Aegean. England: Fonthill Media LLC, 2012, σελ. 203.

πάνω από ελληνικό έδαφος. Καθώς είχε αρχίσει η απόβαση στη Σικελία, η επιχείρηση αποσκοπούσε στην παραπλάνηση των Γερμανών ως προς τις προθέσεις των Συμμάχων, έτσι ώστε να διαθέσουν πολύτιμες δυνάμεις σε όλα τα μέτωπα. Στην αποστολή συμμετείχαν 17 Hurricane των 335 και 336 ΜΕΜΔ, ως μέρος μιας συνολικής δύναμης 100 Α/Φ¹⁸. Η αποστολή ήταν δύσκολη, με πτήση σε χαμηλό ύψος, χωρίς σημεία προσανατολισμού και με οριακή επάρκεια καυσίμου. Οι στόχοι περιλάμβαναν καταυλισμούς, πολυβολεία, οχήματα και Radar στις περιοχές Ιεράπετρας, Αγίου Νικολάου και Ηρακλείου.

Οι επιδρομές επαναλήφθηκαν στο διάστημα 8-17 Νοέμβριου του 1943, στο πλαίσιο της Επιχείρησης «Sociable», προκειμένου να υποστηριχτούν έμμεσα οι επιχειρήσεις στο Αιγαίο και τη Λέρο¹⁹. Οι 335 και 336 ΜΕΜΔ εκτέλεσαν 26 εξόδους σε 6 διαφορετικές αποστολές με παρόμοιους στόχους. Τα Baltimore της 13ης ΜΕΒ εκτέλεσαν συνολικά 14 εξόδους σε 4 αποστολές στη βομβαρδισμού στη Σούδα²⁰.

Οι αποστολές στην Κρήτη κόστισαν τη ζωή έξι αεροπόρων και την αιχμαλωσία τεσσάρων, την απώλεια 10 Α/Φ, και σοβαρές βλάβες σε αρκετά άλλα. Αν και τα αποτελέσματα ήταν περιορισμένης έκτασης, οι αποστολές συνέβαλαν στην παραπλάνηση των Γερμανών, αποδυνάμωσαν τις γερμανικές δυνάμεις στην Κρήτη, και υποστήριξαν έμμεσα τις συμμαχικές αποβάσεις στα νησιά του Αιγαίου. Τέλος, αύξησαν την επιχειρησιακή εμπειρία των Μοιρών ενόψει της εισβολής στην Ιταλία και ενίσχυσαν το ηθικό του προσωπικού των Μοιρών και του κρητικού πληθυσμού²¹.



Ο Υποσμηναγός Τσώτσος και ο Ανθυποσμηναγός Σουφρίλας δέχονται τα συγχαρητήρια του Μοίραρχου της 336 Μοίρας Επισμηναγού Μαργαρίτη για την κατάρριψη ενός γερμανικού Ju-88 στις 21 Ιουλίου 1944.

18. Cull, *Fighters over the Aegean*, σελ. 7-19.

19. Ibid, σελ. 102.

20. Χαρούσης, *Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44*, σελ. 54-56.

21. Χαρούσης, *Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44*, σελ. 56-57.

Τα κινήματα της Μ. Ανατολής

Δυστυχώς στη Μ. Ανατολή εκδηλώθηκαν κινήματα πολιτικής φύσης, τα οποία υπέσκαψαν το επιχειρησιακό έργο της ΕΒΑ και επηρέασαν την εκπαίδευση και την εικόνα που είχε χτιστεί μέχρι τότε. Βασικοί λόγοι εκδήλωσης των κινήματων ήταν η προπολεμική κρίση ορισμένων Αξκών με πολιτικά κριτήρια, προπολεμικές πολιτικές διαφορές (κινήματα, δικτατορία Μεταξά κ.λπ.) και η δράση του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ, που σαμποτάριζε τις αποστολές και προκαλούσε περιστατικά απείθειας²². Επίσης συνετέλεσαν οι κλαδικές αγκυλώσεις των Αξιωματικών που προέρχονταν από το Στρατό Ξηράς και το Πολεμικό Ναυτικό, σε αντίθεση με τους νεώτερους, που προέρχονταν από τη Σχολή Αεροπορίας, και το αίτημα εξομείωσης Υπαξιωματικών με Αξιωματικούς, με το αιτιολογικό της κοινής εξάμηνης εκπαίδευση στη Άργος το 1940-41²³.

Επιχειρήσεις στην Ιταλία και επιστροφή στην Ελλάδα

Η αποχώρηση των Γερμανών από την Αφρική σηματοδότησε τη μεταφορά των Μοιρών στην Ιταλία. Τον Απριλίο του 1944 η 13η Μοίρα ανέλαβε αποστολές βομβαρδισμού σε σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις, γέφυρες, εργοστάσια, λιμάνια και πλοία στα Βαλκάνια και την Ιταλία, προκειμένου να παρεμποδιστούν οι κινήσεις των Γερμανών. Αποκορύφωμα ήταν η καταστροφή της γέφυρας του Φανο, όπου είχαν αποτύχει επανειλημμένα Αμερικανοί και Βρετανοί. Οι 335 και 336 ΒΕΜΔ, ανέλαβαν από το Σεπτέμβριο του 1944 αποστολές εναντίον στόχων εδάφους, επιθετικές αναγνωρίσεις και συνοδεία βομβαρδιστικών και αναγνωριστικών Α/Φ²⁴. Η εξέλιξη των επιχειρήσεων επέβαλε τη



Βομβαρδιστικό Baltimore στην Ιταλία, με σημειωμένες τις 77 αποστολές βομβαρδισμού όπου συμμετείχε.

22. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ', σελ. 270-271.

23. Καρταλαμάκης, Πετώντας σε Ξένους Ουρανούς, σελ. 516-520.

24. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ', σελ. 291-299.

μεταστάθμευση των 335 και 336 ΒΕΜΔ στον Άραξο, τον Οκτώβριο του 1944. Μαζί με τη 13η Μοίρα κατέληξαν στο αεροδρόμιο Χασανίου, το Νοέμβριο του 1944²⁵.

Πετώντας με ξένα εθνόσημα

Κατά το Β΄ ΠΠ καταγράφηκε πλήθος ομογενών που πολέμησε στις τάξεις των Συμμάχων, αλλά περιορισμένα και στην πλευρά του Άξονα. Από αυτές τις περιπτώσεις ξεχώρισαν στις τάξεις της RAF ο Ιωάννης Πλαγής με 17 καταρρίψεις και ο Βασίλης Βασιλειάδης με 8 καταρρίψεις και πλούσια δράση κατά σιδηροδρομικών στόχων. Στις τάξεις της USAFE διακρίθηκε ο Σπύρος Πισσάνος, γνωστός και ως «Flying Greek», με 10 καταρρίψεις και πλούσια καταδρομική δράση στη Γαλλία²⁶.

Συμπεράσματα και Απολογισμός

Επιστρατεύοντας πέρα από τη στατιστική και άλλα επιχειρησιακά κριτήρια, η αποτίμηση της δράσης της ΕΒΑ στο διάστημα 1941-44 συνοψίζεται στα εξής²⁷:

- Επλήγησαν επιτυχώς τουλάχιστον 131 διαφορετικοί στόχοι εδάφους στη Μ. Ανατολή, την Κρήτη, την Ιταλία και τη Γιουγκοσλαβία.
- Εκτελέστηκαν 390 αποστολές κάλυψης και συνοδείας νηοπομπών και ναυτικής συνεργασίας, που απέφεραν τη βύθιση δύο υποβρυχίων και την κατάρριψη ενός γερμανικού αναγνωριστικού.
- Καταρρίφθηκαν δύο γερμανικά καταδιωκτικά Bf.109.
- Το πτητικό έργο των 335 και 336 ΒΕΜΔ ανέρχεται σε 32.947 ώρες. Αντίστοιχα η 13 ΜΕΒ εκτέλεσε 6.166 εξόδους Α/Φ, στις οποίες περιλαμβάνονται 4.550 ώρες επιχειρήσεων στη Μ. Ανατολή.
- Σημειώθηκε η καταστροφή 43 Α/Φ σε ατυχήματα, εκ των οποίων τα 20 ήταν θανατηφόρα. Αν και οι αριθμοί αυτοί φαντάζουν υπερβολικοί, ήταν σαφώς καλύτεροι σε σχέση με τα στατιστικά των άλλων συμμαχικών Μοιρών, και σχετιζόνταν με τις ιδιαίτερες δυσκολίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως²⁸. Βαρύ ήταν και το τίμημα στις επιχειρήσεις, από τις οποίες 15 ελληνικά Α/Φ δεν επέστρεψαν, με σύννητες αποτέλεσμα την απώλεια ή την αιχμαλωσία των πληρωμάτων²⁹.
- Την περίοδο 1941-45 η ΕΒΑ υπέστη 104 απώλειες, στις οποίες περιλαμβάνονται και απώλειες λόγω της κατοχής και της εθνικής αντίστασης, αλλά και από τη συνέχιση των επιχειρήσεων το 1945, για την εκδίωξη των Γερμανών από τα ελληνικά νησιά.³⁰

25. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 61-63.

26. Χαρίτων Χαρούσης, Έλληνες Άσσοι σε Συμμαχικές Αεροπορίες κατά το Β'ΠΠ. Αθήνα: ΓΕΑ, Αεροπορική Επιθεώρηση τεύχος 90, σελ. 114-127.

27. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 65-66.

28. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ', σελ. 195.

29. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 70.

30. Λεύκωμα Πεσόντων Αεροπόρων 1908-1984. Αθήνα: ΓΕΑ, 1984, σελ. 171-290.

- Η Ελλάδα ξεκίνησε την περίοδο ανοικοδόμησης της χώρας με μια ισχυρή και εμπειροπόλεμη αεροπορική δύναμη. Το έμπειρο προσωπικό της ΕΒΑ έθεσε τις βάσεις για την οργάνωση της σημερινής πολύ ισχυρής αεροπορίας που διαθέτει η χώρα.³¹

Επί 4 χρόνια οι Έλληνες Αεροπόροι πολέμησαν στη Μεσόγειο, τη Μ. Ανατολή, την Ιταλία και την Ελλάδα, υιοθετώντας την προσέγγιση της απελευθέρωσης της Ελλάδας μέσω της τελικής επικράτησης των Συμμάχων. Η τιμή που τους πρέπει είναι απεριόριστη, καθώς αφιερώθηκαν στο καθήκον μακριά από την πατρίδα, θέτοντας τα θεμέλια της σημερινής Πολεμικής μας Αεροπορίας. Ο απίστευτος αγώνας τους είναι πάντα επίκαιρος, για να θυμίζει σε κάθε επιβουλέα των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων τις ιστορικές καταβολές αυτών που τα υπερασπίζονται.

Βιβλιογραφία

Cull Brian. Fighters over the Aegean. England: Fonthill Media LLC, 2012.

Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας τόμος Δ΄. Αθήνα: ΓΕΑ/ΥΠΙΣΤΠΑ, 1997.

Καρταλαμάκης Ηλίας. Πετώντας σε ξένους Ουρανούς. Αθήνα: 1993.

Λεύκωμα Πεσόντων Αεροπόρων 1908-1984. Αθήνα: ΓΕΑ, 1984.

Οι Μοίρες της Ερήμου. Αθήνα: ΠΑΣΥΒΕΤΑ, 2004.

Σαχαρίδης Βύρων, Το Οδοιπορικό ενός Αεροπόρου (1939-1967). Αθήνα: Πελασγός, 2007.

Χαρούσης Χαρίτων, Έλληνες Άσσοι σε Συμμαχικές Αεροπορίες κατά το Β΄ ΠΠ. Αθήνα: ΓΕΑ, Αεροπορική Επιθεώρηση τεύχος 90, σελ. 114-127.

Χαρούσης Χαρίτων. Η Ελληνική Αεροπορία στον Πόλεμο 1940-41. Αθήνα: Αμυντική Γραμμή, 2007.

Χαρούσης Χαρίτων. Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44. Αθήνα: Δυρός, 2011.

31. Χαρούσης, Η Ελληνική Αεροπορία στη Μ. Ανατολή και την Ιταλία 1941-44, σελ. 71-73.

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Σχμος (Ι) Χαρίτων Χαρούσης αποφοίτησε από τη Σχολή Ικάρων το 1991. Έχει πετάξει με μαχητικά αεροσκάφη RF-4E Phantom II και πυροσβεστικά αεροσκάφη CL-415, με συνολική πτητική εμπειρία 3.300 ώρες πτήσης.

Έχει υπηρετήσει σε επιτελικές θέσεις στο ΕΚΑΕ, το ΓΕΑ και το ΓΕΕΦ στην Κύπρο. Διετέλεσε Διοικητής του Σμήνους Μετεκπαίδευσης αεροσκαφών CL-415, του Αεροπορικού Αποσπάσματος Χρυσούπολης, και Διευθυντής Επιχειρήσεων-Εκπαίδευσης της 113 Πτέρυγας Μάχης. Την παρούσα περίοδο υπηρετεί ως Εκπαιδευτής στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου στη Θεσσαλονίκη.

Από το 1988 ασχολείται με τη μελέτη και συγγραφή θεμάτων αεροπορικής και στρατιωτικής ιστορίας, και έχει δημοσιεύσει 4 μονογραφίες και περισσότερα από 100 άρθρα με ανάλογο περιεχόμενο.

"Ηγεσία και Διοίκηση στο Γερμανικό Στρατό στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο"

του Αντχου Νικόλαου Περτζινίδη ΠΝ, Εκπαιδευτή Γρ. Διακλαδικών Ασκήσεων, της Έδρας Στρατιωτικών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ

**Αυτός που θέλει να τον υπακούν
πρέπει να ξέρει να διατάζει.
Νικολό Μακιαβέλι**

Ο Γερμανικός στρατός (Heer) του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αποτελεί για πολλούς πρότυπο οργάνωσης και ηγεσίας, κυρίως εξαιτίας της αποτελεσματικότητας και των επιτυχιών που είχε στα πρώτα χρόνια του πολέμου, αλλά και της ικανότητας του να αντισταθεί κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς αναλογίες δυνάμεων όταν πλέον όλος σχεδόν ο κόσμος είχε στραφεί εναντίον του. **Πολλοί ακόμα και σήμερα τον θεωρούν έναν από τους καλύτερους στρατούς που υπήρξαν.**

Ξεκινώντας από την μακρά παράδοση του Πρωσικού στρατού του Φρειδερίκου του Μέγα, και μετά την διάλυση του ως αποτέλεσμα της ήττας της Γερμανίας, μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το 1937 ο Γερμανικός Στρατός αναγεννήθηκε και αποτέλεσε το κύριο όργανο πολέμου της Ναζιστικής Γερμανίας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, εφαρμόζοντας πρωτοποριακές τακτικές.

Ακόμα και σήμερα αποτελεί αντικείμενο μελέτης από πολλές στρατιωτικές σχολές ενώ πολλές από τις καινοτομίες που καθιέρωσε ισχύουν ακόμα και σήμερα, παρόλο που λόγω των εγκλημάτων που διέπραξε δεν αποτελεί κομμάτι της παράδοσης του σύγχρονου Γερμανικού Στρατού.

Σε αυτό το άρθρο, θα εξετάσουμε ορισμένους από τους παράγοντες που **διαμόρφωσαν και διαφοροποίησαν** την διοίκηση και την ηγεσία του Γερμανικού στρατού στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο στα τρία επίπεδα πολέμου. Έμφαση θα δοθεί και στο ρόλο του σώματος των αξιωματικών και των αξιωματικών γενικού επιτελείου².

Αρχικά θα εξετάσουμε την **οργάνωση** των Γερμανικών ΕΔ και του Γερμανικού στρατού, τον ρόλο του **Γενικού Επιτελείου** και τις παραδόσεις του Γερμανικού στρατού και ειδικότερα την **Πρωσική παράδοση** που σε μεγάλο βαθμό καθόρισε την νοοτροπία κυρίως των ανώτατων αξιωματικών. Στη συνέχεια θα δούμε την επίδραση που είχε η **πολιτική εξουσία** στη διοίκηση του. Τέλος θα εξετάσουμε την προέλευση και την **εκπαίδευση** των αξιωμα-

1. Νικολό Μακιαβέλι 1469-1527, Ιταλός πολιτικός φιλόσοφος. πηγή: <https://www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=2940> (πρόσβαση την 16 Απριλίου 2020).

2. Η διάκριση των αξιωματικών στις δύο αυτές κατηγορίες έχει ιδιαίτερη σημασία. Οι αξιωματικοί γενικού επιτελείου αποτελούσαν και αποτελούν ακόμα και σήμερα ιδιαίτερη κατηγορία αξιωματικών στις Γερμανικές ΕΔ.

τικών, την διάσημη **Auftragstaktik** (διοίκηση δια της αποστολής) η οποία θεωρείται ακόμα και σήμερα πρότυπο ηγεσίας και την *Führung von Vorne* (ηγεσία από εμπρός) που ήταν το Γερμανικό πρότυπο ηγεσίας στο τακτικό, αλλά και στο επιχειρησιακό επίπεδο, και η οποία εφαρμόστηκε από μερικούς από τους γνωστότερους γερμανούς στρατηγούς.

Η Οργάνωση των Γερμανικών Ενόπλων Δυνάμεων (Βέρμαχτ)

Το μέγεθος των στρατών και ο αριθμός μονάδων των αντιπάλων στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο είναι αδιανόητο για τα σημερινά δεδομένα. Αρκεί να σκεφτούμε ότι στον πρώτο πόλεμο του Περσικού Κόλπου (1990-1991) οι Σύμμαχοι χρησιμοποίησαν το ισοδύναμο τεσσάρων σωμάτων στρατού ή αντίστοιχα δέκα μεραρχίες. Στον Β' ΠΠ ο Γερμανικός Στρατός ήταν οργανωμένος σε Ομάδες Στρατιών (*Heeresgruppen*) οι οποίες αποτελούνταν από αριθμό Στρατιών που υποδιαιρούνταν σε Σώματα, Μεραρχίες κτλ. Χαρακτηριστικά για την εισβολή στη Σοβιετική Ένωση ο Γερμανικός στρατός ξεκίνησε με τρεις ομάδες στρατιών που αριθμούσαν περίπου³ 152 μεραρχίες.



Σχήμα 1: Η Ανώτατη Διοίκηση των Γερμανικών Ενόπλων Δυνάμεων (1939-1945) (πηγή <https://de.wikipedia.org/wiki/Wehrmacht>)

1. Ο Ηγέτης και Καγκελάριος Ανώτατος Διοικητής των Ενόπλων Δυνάμεων
2. Στρατιωτικό γραφείο του Ηγέτη (Φύρερ - Α. Χίτλερ)
3. Ηγεσία των SS
4. Ανώτατη Διοίκηση των Ενόπλων Δυνάμεων (OKW)
5. Υπουργείο Εξοπλισμών και Πυρομαχικών
6. Υπουργείο Άμυνας
7. Ανώτατη Διοίκηση του Πολεμικού Ναυτικού (OKM)
8. Ανώτατη Διοίκηση του Στρατού (OKH)
9. Ανώτατη Διοίκηση της Πολεμικής Αεροπορίας (OKL)

Η δομή διοίκησης δεν διαφέρει σημαντικά από μια σημερινή τυπική οργάνωση όπως στο σχήμα. Στην κορυφή της ιεραρχίας ήταν η πολιτική ηγεσία στο πρόσωπο του Χίτλερ με το επιτελείο του (OKW) ως αρχηγού των ΕΔ. Από κάτω ήταν οι τρεις ανώτατες διοικήσεις των τριών κλάδων με τα επιτελεία τους. Κάτω από την OKH υπήρχε η τυπική ιεραρχική οργάνωση σε ομάδες στρατιών, στρατιές, σώματα στρατού μεραρχίες κτλ. μέχρι το κύτταρο του Γερμανικού στρατού, την ομάδα μάχης. Η OKH αποτελούσε και το Γενικό Επιτελείο στρατού το οποίο στη θεωρία ήταν υπεύθυνο για την σχεδίαση και την διεύθυνση των επιχειρήσεων στην ξηρά στο στρατηγικό επίπεδο.

3. Οι αριθμοί διαφέρουν ανάλογα με την πηγή καθώς υπολογίζουν διαφορετικές μονάδες (όπως πχ των άλλων χωρών του Άξονα, τα SS, τη στρατονομία, τις εφεδρείες κτλ.) ξεχωριστά.

Όπως θα δούμε παρακάτω η πράξη διέφερε από την θεωρία λόγω της πολιτικής παρέμβασης που υπήρχε μη επιτρέποντας τη σωστή λειτουργία αυτής της οργάνωσης.

Ο Γερμανικός Στρατός

Με το πέρας του Α' Παγκοσμίου Πολέμου οι Γερμανικές ΕΔ διαλύθηκαν. Η συνθήκη ειρήνης των Βερσαλλιών⁴ επέβαλε μεταξύ άλλων τον δραστικό περιορισμό του μεγέθους του γερμανικού στρατού και ναυτικού, την κατάργηση της στρατιωτικής θητείας και την διάλυση και απαγόρευση δημιουργίας Γενικού Επιτελείου και πολεμικής αεροπορίας. Ο Γερμανικός στρατός περιορίστηκε σε ένα μέγιστο αριθμό 100.000 ανδρών, εκ των οποίων 4.000 αξιωματικοί, με καθήκοντα την εσωτερική ασφάλεια και την φύλαξη των συνόρων. Το 1933 η Γερμανία σχεδίαζε κατά παράβαση των συνθηκών να μεγαλώσει το στράτευμα στους 300.000 άντρες με 21.000 αξιωματικούς (ποσοστό 7%). Επειδή αυτό κρίθηκε μη ρεαλιστικό το ποσοστό αξιωματικών μειώθηκε στο 3%. Με την έναρξη του πολέμου ο Γερμανικός στρατός αριθμούσε 2.741.064 άνδρες από τους οποίους 81.314 αξιωματικούς (ποσοστό 2,97%) Καταλαβαίνουμε λοιπόν την δυσκολία δημιουργίας ικανού αριθμού αξιωματικών για το μέγεθος των 6.500.000 που έφθασε να αριθμεί ο Γερμανικός στρατός το 1944⁵.

Όπως ήδη αναφέραμε οι Γερμανικές Ένοπλες Δυνάμεις (Wehrmacht) αποτελούνταν όπως και οι ένοπλες δυνάμεις των περισσότερων χωρών της εποχής από τρεις ανεξάρτητους κλάδους, Στρατό (Heer), Αεροπορία (Luftwaffe) και Πολεμικό Ναυτικό (Kriegsmarine). Παρόλα αυτά **στην ξηρά δεν πολεμούσαν μόνο οι μονάδες του στρατού**. Η Πολεμική Αεροπορία για παράδειγμα είχε αριθμό μεραρχιών με κυριότερες τις επίλεκτες μεραρχίες αλεξιπτεwisτών. Ιδιαίτερα προς το τέλος του πολέμου όπου τα υλικά μέσα (πλοία, αεροσκάφη κτλ) των άλλων κλάδων είχαν μειωθεί, όλο και μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού αυτών αξιοποιούνταν ως μονάδες ξηράς για να καλύψουν τα μεγάλα κενά στην διάταξη του στρατού. Επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε οργανισμούς που **δεν άνηκαν διοικητικά στην Wehrmacht** όπως τα περιβόητα Waffen SS (Schutzstaffel - Ένοπλες μονάδες προστασίας) στα οποία επιτρεπόταν να υπηρετήσουν και μη Γερμανοί και τα οποία έμειναν στην ιστορία τόσο για τα εγκλήματα πολέμου που διέπραξαν όσο και για την αποτελεσματικότητά και τον ιδεολογικό φανατισμό τους στο πεδίο της μάχης. Προς το τέλος του πολέμου σχηματίστηκαν, ως ανεξάρτητο σώμα, οι μονάδες εθνοφυλακής (Volkssturm) οι οποίες αποτελούσαν τις τελευταίες διαθέσιμες εφεδρείες της Γερμανίας και οργανώθηκαν από το εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα (NSDAP).

4. Ήταν η συνθήκη ειρήνης μεταξύ της Γερμανίας και των Συμμάχων του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Υπογράφηκε την 28 Ιουνίου του 1919, καταλόγιζε στη Γερμανία την ευθύνη για τον πόλεμο και επέβαλε σκληρούς όρους σε αυτή.

5. Από το 1939 έως την συνθηκολόγηση το 1945 ανήκαν στο σύνολο των ενόπλων δυνάμεων περιλαμβανομένων των SS 17.893.200 άτομα (Richhardt 2002, 184).

Όλα τα ανωτέρω ένοπλα τμήματα πολέμησαν δίπλα στις μονάδες του στρατού, **ενταγμένες επιχειρησιακά στη δομή διοίκησης αυτού**⁶. Δεν πρέπει όμως να παραβλέπουμε την διαφορετική προέλευση άρα και εκπαίδευση που είχαν οι αξιωματικοί αυτών των μονάδων. Αυτό δεν αλλάζει κάτι στα ανώτερα κλιμάκια διοίκησης δηλαδή στο Στρατηγικό και στο Επιχειρησιακό καθόσον οι χερσαίες επιχειρήσεις διοικούνταν μέσα από την αλυσίδα διοίκησης του στρατού που σε αυτό το επίπεδο **στην πλειοψηφία τους διοικούνταν από ανώτατους αξιωματικούς του στρατού**⁷. Στο τακτικό επίπεδο όμως η διαφορετική εκπαίδευση και κουλτούρα των κατώτερων αξιωματικών και υπαξιωματικών οδηγούσε σε **διαφορετικές συμπεριφορές των μονάδων ανάλογα με την προέλευση τους**. Για παράδειγμα οι μονάδες και οι αξιωματικοί των SS επεδείκνυαν ιδιαίτερο φανατισμό και σκληρότητα ως αποτέλεσμα της ιδεολογικής τους εκπαίδευσης.

Ο Γερμανικός στρατός δεν υπερείχε σε ποιότητα ή ποσότητα υλικού από τους αντιπάλους του. Τα άρματα του ήταν χειρότερα και με πιο ελαφριά θωράκιση από τα αντίστοιχα Γαλλικά κατά την διάρκεια της μάχης της Γαλλίας. Διέθετε λιγότερα άρματα και πυροβολικό από την Σοβιετική Ένωση όταν εισέβαλε σε αυτή. Παρά την φήμη που απέκτησε για την ευελιξία του υστερούσε σημαντικά σε φορτηγά και χρησιμοποιούσε σε μεγάλο βαθμό ζώα για τις μεραρχίες πεζικού. Παρά τις ελλείψεις του όμως ο Γερμανικός στρατός ήταν ο δυναμικότερος και οι Γερμανοί στρατηγοί υπερείχαν των αντιπάλων τους σε στρατηγική, τακτική, πειθαρχία πρωτοβουλία και αποτελεσματικότητα. Έτσι ο Γερμανικός στρατός παρήγαγε τόσους στρατηγούς, οι οποίοι έγιναν γνωστοί για τα επιτεύγματα τους, όσους όλοι οι στρατοί των συμμάχων μαζί.

Το Γενικό Επιτελείο

Όταν κάποιος σκέφτεται τον Γερμανικό στρατό, στο μυαλό του έρχονται δύο πράγματα τα οποία έγιναν συνώνυμα με αυτόν. Το **Γενικό Επιτελείο** και η **Auftragstaktik** (Διοίκηση δια της Αποστολής). Αυτές οι δύο καινοτομίες, που προήλθαν από το Αυτοκρατορικό Πρωσικό παρελθόν της, ήταν για πολλούς αυτές που έδωσαν στον Γερμανικό Στρατό ένα ποιοτικό πλεονέκτημα στη διοίκηση και την ηγεσία του σε όλους τους πολέμους μέχρι και τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Μέχρι την εμφάνιση του Γενικού Επιτελείου οι πιο πολλοί στρατοί της Ευρωπαϊκής ηπείρου διοικούνταν από τον ηγεμόνα. Το Γενικό Επιτελείο του Πρωσικού Στρατού (Great German General Staff) **ήταν η πρώτη προσπάθεια** δημιουργίας ενός διοικητικού οργάνου στελεχωμένου από επαγγελματίες το οποίος θα υποστήριζε την διοίκηση ενός μεγάλου οργανισμού.

6. Στην δομή διοίκησης ήταν ενταγμένες και οι μονάδες των συμμάχων της Γερμανίας (Ρουμανία, Ουγγαρία κτλ.) οι οποίες είχαν διατεθεί από αυτούς στα διάφορα μέτωπα του πολέμου.

7. Υπάρχουν και εξαιρέσεις όπου την διοίκηση μεγάλων σχηματισμών ανέλαβαν αξιωματικοί και αξιωματούχοι που δεν άνηκαν στο στρατό. Έτσι για παράδειγμα ο Στρατάρχης της αεροπορίας Κέσσελριχ διοικούσε το μέτωπο της Ιταλίας ενώ ο ίδιος ο Χάινριχ Χίμλερ (ηγετικός στέλεχος του NSDAP και υπουργός εσωτερικών) είχε αναλάβει για ένα μικρό χρονικό διάστημα την διοίκηση της ομάδας στρατών "Κέντρο" στο Ανατολικό μέτωπο (με καταστροφικά αποτελέσματα για τους Γερμανούς).

Βασικό συστατικό του Γενικού επιτελείου είναι οι αξιωματικοί γενικού επιτελείου που αποτελούσαν ιδιαίτερη κατηγορία αξιωματικών στις Γερμανικές ΕΔ. Εκπαιδευόντουσαν στην σχολή πολέμου⁸ μετά από αυστηρή διαδικασία επιλογής. Το Γενικό Επιτελείο θεωρήθηκε συνυπεύθυνο για τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και απαγορεύτηκε με την συνθήκη ειρήνης των Βερσαλλιών. Η σχολή πολέμου επαναλειτούργησε στις 15 Οκτωβρίου 1935. Με το πέρας του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου το Γερμανικό Γενικό Επιτελείο διαλύθηκε⁹ ξανά.

Το Γερμανικό Γενικό Επιτελείο είχε μια φήμη η οποία άγγιζε τα όρια του μύθου. Οι αξιωματικοί Γενικού Επιτελείου αποτελούσαν ιδιαίτερη κατηγορία αξιωματικών, εκπαιδευόντουσαν μετά από μια αυστηρή επιλογική διαδικασία και αντλούσαν περηφάνια από τον ιδιαίτερο ρόλο τους στις ΕΔ. Χαρακτηριστικά έφεραν διαφορετικά διακριτικά βαθμού και τον τίτλο d.G. μετά τον βαθμό. Οι ικανότητες του στην σχεδίαση επιχειρήσεων ήταν αδιαμφισβήτητες. Παρά όμως τις μεγάλες του δυνατότητες ήταν αποδυναμωμένο, λόγω της πολιτικής παρέμβασης, ενώ οι προτάσεις του πολλές φορές αγνοήθηκαν.

Η Πρωσική παράδοση

Η Πρωσική παράδοση και ιδιαίτερα ο στρατός του Μεγάλου Φρειδερίκου, αποτελούσαν τις ρίζες του Γερμανικού στρατού. Όπως έγραψε στα απομνημονεύματα του ο Στρατάρχης Μανστάιν¹⁰ “Η τυφλή υπακοή των Πρώσων είναι ένας μύθος. Ένας διοικητής καθορίζει χωρίς χώρο για παρερμηνείες τους στόχους και διατάσει τις δυνάμεις του. Στη συνέχεια αφήνει τους υπφισταμένους του να κάνουν την δουλειά τους. Αυστηρός έλεγχος σημαίνει απώλεια πρωτοβουλίας και ευκαιριών”.

Αυτό όμως που υπάρχει στην Πρωσική παράδοση είναι η πίστη. Όπως έλεγαν **οι γερμανοί στρατηγοί στο λεξιλόγιο του Πρώσου αξιωματικού δεν υπάρχει η λέξη Επανάσταση.**

Στο Γερμανικό στρατό υπήρχε μακρά παράδοση αξιωματικών με αριστοκρατική καταγωγή. Τα ποσοστά μειώθηκαν αναγκαστικά με την μεγέθυνση του στρατού, παρέμειναν όμως αρκετά μεγάλα στους μεγαλύτερους βαθμούς και στους αξιωματικούς Γενικού Επιτελείου. Το 1938 το ποσοστό αξιωματικών Γενικού επιτελείου με αριστοκρατική καταγωγή ήταν περίπου 22% παρόλο που στο σύνολο των αξιωματικών ήταν μόλις 13%.

Ασφαλώς υπήρχε και ένα μεγάλο ποσοστό αξιωματικών οι οποίοι είχαν ασπαστεί την Χιτλερική ιδεολογία. Η πίστη όμως και όχι ο ιδεολογικός

8. Η Σχολή Πολέμου (Kriegsakademie) ιδρύθηκε το 1810 από τον Στρατηγό Gerhard von Scharnhorst (Richardt 2002, 47)

9. Για αυτό και σήμερα οι Γερμανικές ένοπλες δυνάμεις παρόλο που διαθέτουν αξιωματικούς γενικού επιτελείου δεν διαθέτουν Γενικό Επιτελείο ως αποτέλεσμα της συνθήκης ειρήνης μετά την ήττα τους στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Σε περίπτωση πολέμου οι Γερμανικές Ένοπλες Δυνάμεις υπάγονται αυτόματα στη Νατοϊκή δομή διοίκησης.

10. Ο Έριχ φον Μανστάιν ήταν πιθανός ο ικανότερος Γερμανός στρατηγός του πολέμου (Hart 1950, 116)

φανατισμός, ήταν αυτή που εμποδίζει μια αντίδραση στον Χίτλερ. Ιδιαίτερα προς το τέλος του πολέμου όπου η ήττα φαινόταν αναπόφευκτη, οποιαδήποτε αντίδραση θεωρούταν ως προδοσία απέναντι στη Γερμανία.

Η Πολιτική παρέμβαση

Αρχικά η πολιτική επιρροή των NAZI στο σώμα των αξιωματικών ήταν μικρή. Ο όρκος¹¹ που καθιερώθηκε την 2 Δεκεμβρίου 1933 σημάδεψε την απομάκρυνση των ενόπλων δυνάμεων από το σύνταγμα και σύνδεσε τους αξιωματικούς με τον Χίτλερ.

Όλες οι εμπόλεμες χώρες είχαν το πρόβλημα να δημιουργήσουν έναν οργανισμό που θα συντόνιζε τους τρεις κλάδους των ενόπλων δυνάμεων ώστε να δημιουργηθεί μια κοινή στρατηγική σε υψηλό επίπεδο. Αυτό που οι σύμμαχοι έλυσαν με την δημιουργία των Μικτών Επιτελείων¹² ο Χίτλερ το έλυσε με την δημιουργία της OKW το 1938. Η OKW ήταν υπεύθυνη για την σχεδίαση σε υψηλό στρατηγικό επίπεδο και τελούσε απευθείας υπό τον έλεγχο του Χίτλερ αποτελώντας το προσωπικό του επιτελείο και όχι ένα όργανο συντονισμού μεταξύ των τριών κλάδων. Μετά την μάχη του Κιέβου τον Σεπτέμβριο του 1941 ο Χίτλερ αποφάσισε να αναλάβει και τον έλεγχο των επιχειρήσεων στην ξηρά σε όλα τα θέατρα πολέμου μέσω της OKW περιορίζοντας την ζώνη εύθυνης της OKH στο Ανατολικό μέτωπο. Έτσι ουσιαστικά υπήρχαν δύο επιτελεία που διέυθυναν τις χερσαίες επιχειρήσεις. Αυτό περιόρισε την δυνατότητα του Στρατού και του Γενικού Επιτελείου του να παρακολουθεί την συνολική εικόνα του πολέμου και να επεμβαίνει σε σφάλματα στρατηγικής. Αργότερα **τον Δεκέμβριο του 1941 ανέλαβε και τον ρόλο του αρχηγού του στρατού (OKH) παίρνοντας ο ίδιος την αποκλειστική ευθύνη διεξαγωγής του πολέμου**¹³ και αποκεφαλίζοντας την OKH ως αυτόνομο οργάνου.

Ο πολιτικός έλεγχος ήταν ασφυκτικός. Οι τρεις αρχηγοί των κλάδων δεν συναντήθηκαν σχεδόν ποτέ σε σύσκεψη παρά μόνο παρουσία του ίδιου του Χίτλερ, γεγονός που δεν άφηνε πολλά περιθώρια για παρουσίαση εναλλακτικών επιλογών. Ουσιαστικά δεν υπήρχε κανένας συντονισμός μεταξύ των τριών κλάδων στο ανώτατο επίπεδο. Προσωπικές αναφορές απευθείας στον Χίτλερ μπορούσαν να παρακάμψουν την αλυσίδα διοίκησης και να εφαρμοστούν.

Η προσωπικότητα του Χίτλερ είχε μεγάλες επιπτώσεις στην ηγεσία του Γερμανικού στρατού στο στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο. Ο Χίτλερ αδιαφορούσε πλήρως για την σωματική και ψυχολογική ευημερία των ανδρών του. Ανάλογη ήταν και η συμπεριφορά του απέναντι στους αξιωματικούς τους. Οι εκρήξεις οργής του, δεν είχαν όρια και προκαλούσαν τρόμο στους στρατη-

11. Με αυτόν τον όρκο όλοι οι Γερμανοί στρατιώτες ορκίζονταν υπακοή ονομαστικά στον Αδόλφο Χίτλερ ως ανωτάτου διοικητή των ενόπλων δυνάμεων.

12. Joint Chiefs of Staff Committee

13. Δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι κατείχε τις θέσεις του Πρωθυπουργού του Α/ΓΕΕΘΑ και του Α/ΓΕΣ ταυτόχρονα.

γούς του. Αυτό δημιουργούσε μια άρρωστη κατάσταση στο επιτελείο του όπου ελάχιστοι αξιωματικοί είχαν το σθένος να του αντιμιλήσουν. Οι Διοικητές στο μέτωπο πολλές φορές έπρεπε να συνεννοηθούν απευθείας με τον Χίτλερ και συνήθως διατάσσονταν να εκτελέσουν σχέδια με τα οποία διαφωνούσαν. Όσοι τολμούσαν να αντιδράσουν συνήθως απαλλασσότουσαν των καθηκόντων τους. Λίγοι τόλμησαν να παρουσιάζουν ότι αποδέχονται τις εντολές αλλά να δρουν όπως αυτοί πίστευαν.

Τακτικό Επίπεδο

12. Παρά τις αδυναμίες που υπήρχαν στα υψηλά επίπεδα ο Γερμανικός στρατός διακρίθηκε για την ικανότητα ηγεσίας που είχαν τα στελέχη του σε χαμηλότερα επίπεδα και ειδικότερα στο Τακτικό επίπεδο. Το επίπεδο αυτό καλύπτει επιχειρήσεις επιπέδου μεραρχίας και κάτω, διοικούμενες κυρίως από αξιωματικούς, αλλά και υπαξιωματικούς σε επίπεδο λόχου και κάτω. Ειδικά οι δεύτεροι ενθαρρυνόντουσαν να λαμβάνουν πρωτοβουλία με αποτέλεσμα ο Γερμανικός στρατός να υπερέχει σημαντικά σε αντίδραση όταν είχαν σκοτωθεί οι αξιωματικοί του, καθώς και στη δράση μικρών ομάδων μάχης. Εδώ θα εξετάσουμε τον παράγοντα της εκπαίδευσης των αξιωματικών καθώς και την "Auftragstaktik" και την "Führung von Vorne".

Εκπαίδευση

13. Κρίσιμο σημείο για την αποτελεσματικότητα στον πόλεμο είναι η ηγεσία. Ο γερμανικός στρατός επέλεγε τους αξιωματικούς του εξετάζοντας συνολικά τον χαρακτήρα τους και όχι μόνο την νοημοσύνη και την ακαδημαϊκή εκπαίδευση. Ένας αξιωματικός μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευφυής αλλά δειλός και αναποφασιστικός.

Όπως ήδη αναφέρθηκε ο Γερμανικός Στρατός ξεκίνησε την προετοιμασία του για τον πόλεμο με πολύ λίγους αξιωματικούς σύμφωνα με τους περιορισμούς της συνθήκης των Βερσαλλιών. Ο μικρός αριθμός αξιωματικών επέτρεπε την εφαρμογή ιδιαίτερα αυστηρών κριτηρίων επιλογής τους. Από το 1935 με την ραγδαία μεγέθυνση του στρατεύματος έγιναν προσπάθειες επέκτασης του σώματος των αξιωματικών με όλα τα δυνατά μέσα γεγονός που έριξε τα ποιοτικά κριτήρια, ενώ και η χρονική διάρκεια των εκπαιδεύσεων μειώθηκε. Αυτό φυσικά κατέστρεψε την ομοιογένεια του σώματος των αξιωματικών. Παρόλα αυτά η αποτελεσματικότητα του στρατού την περίοδο 1939-42 διέψευσε όσους θεωρούσαν προβληματική αυτή την διαδικασία.

Η ραγδαία μεγέθυνση του Γερμανικού στρατού ήταν και η αιτία του νεαρού της ηλικίας των περισσότερων Γερμανών αξιωματικών συγκριτικά με τους αντίστοιχους των άλλων στρατών. Ένας Γερμανός αξιωματικός μπορούσε να διοικεί τάγμα ή και σύνταγμα ενώ ο συνομήλικος του στον Βρετανικό ή Αμερικανικό στρατό λόχο. Οι προαγωγές που δινόντουσαν λόγω πολεμικής δράσης ενίσχυσαν ακόμα περισσότερο αυτό το φαινόμενο, δημιούργησαν όμως και μια παράπλευρη επίδραση. Οι αξιωματικοί που υπηρετούσαν στα

επιτελεία δεν είχαν ευκαιρίες προαγωγών στο πεδίο της μάχης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα νεώτεροι αξιωματικοί να υπερβαίνουν αρχαιότερους συναδέλφους τους. Η αρχαιότητα και τα χρόνια στο βαθμό έχασαν την σημασία τους ενώ με αυτό τον τρόπο ακόμα και υπαξιωματικοί μπορούσαν να γίνουν αξιωματικοί.

Auftragstaktik

Η διοίκηση δια της αποστολής ή **Auftragstaktik**¹⁴ (στα Αγγλικά Mission Command) είναι ίσως μετά τον Κλαούζεβιτς η πιο διάσημη συνεισφορά της Γερμανικής σκέψης στην Τέχνη του πολέμου. **Η Auftragstaktik δεν είναι μια τακτική αλλά μια μέθοδος άσκησης διοίκησης.** Είναι στενά συνδεδεμένη με την **αρχή ηγεσίας “Führung von Vorne” (ηγεσίας από μπροστά)** που επίσης εφάρμοζε ο Γερμανικός στρατός.

Η έννοια της διοίκησης δια της αποστολής δεν εισήχθη στην Γερμανική Στρατιωτική Σκέψη με κάποιο κανονισμό ή διαταγή. Ήρθε με μια μακριά και επίπονη διαδικασία που ξεκίνησε από την καταστροφική ήττα των Πρώσων από τον Ναπολέοντα στην Τζένα (14 Οκτ 1806). Οι Γερμανοί στρατιωτικοί μελετητές συνειδητοποίησαν ότι η ήττα προήλθε από την μια πλευρά από αναποτελεσματική ηγεσία, η οποία χαρακτηριζόταν από την υπερβολική αποφυγή ρίσκου και την έλλειψη πρωτοβουλίας, και από την “τριβή” του πολέμου που οδηγεί οι αποφάσεις να παίρνονται με ελλειπείς ή λανθασμένες πληροφορίες. Από τότε η πρωτοβουλία και η πρωτότυπη σκέψη έγιναν αναπόσπαστα τμήματα της στην Γερμανική στρατιωτική σκέψη.

Ο μεγάλος αναμορφωτής του Πρωσικού στρατού Μόλτκε¹⁵ έλεγε στα τέλη του 19ου αιώνα ότι **θα ήταν λάθος ο αξιωματικός να περιμένει διαταγές σε καταστάσεις όπου αυτές δεν μπορούν να έρθουν.** Οι ενέργειες του θα είναι πιο παραγωγικές αν δρα μέσα στα πλαίσια της πρόθεσης του διοικητή του. Η Auftragstaktik είχε εφαρμογή τόσο στο επιχειρησιακό όσο και στο τακτικό επίπεδο. Όπου εφαρμόστηκε έφερε μεγάλες επιτυχίες για τους Γερμανούς Υπήρχαν περιπτώσεις (κυρίως στο Επιχειρησιακό Επίπεδο) όπου οι διοικητές δρώντας υπό το καθεστώς φόβου, λόγω του ασφυκτικού ελέγχου του Χίτλερ, δεν έκαναν αυτό που πίστευαν, με αποτέλεσμα καταστροφικό για τη Γερμανία.

Παραδόξως η διοίκηση δια της αποστολής δεν υπήρχε σε κάποιο εγχειρίδιο ή επίσημο κανονισμό του Γερμανικού στρατού. Η πρώτη φορά που έγινε αυτό ήταν το 1953.

14. Η σωστή έκφραση στη Γερμανική γλώσσα είναι Führen mit Auftrag που μεταφράζεται σε ηγούμαι δια της αποστολής. Η λέξη Auftragstaktik η οποία μεταφράζεται σε “τακτική αποστολής” έχει καθιερωθεί στην διεθνή βιβλιογραφία, είναι όμως λανθασμένη καθώς υπονοεί ότι είναι τακτική (Meyer-Detring 1970, 824).

15. Helmuth von Moltke ο πρεσβύτερος (1800-1891) Αρχηγός του Γερμανικού Γενικού Επιτελείου 1871-1888.

Führung von Vorne

15. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αξιωματικών που θεωρούνται επιτυχημένοι ηγέτες ιστορικά είναι η θέληση τους να υπομείνουν τους ίδιους κινδύνους με τους άνδρες τους. Στο Γερμανικό στρατό αυτό ονομάζεται **Führung von Vorne**. Γνωστοί οπαδοί αυτού του τρόπου ηγεσίας ήταν οι Στρατηγοί Γκουντέριαν, Μανστάιν και Ρόμελ οι οποίοι θεωρούσαν ότι οι διοικητές, ιδίως ταχυκίνητων μονάδων, επιπέδου μέχρι μεραρχίας έπρεπε να βρίσκονται μπροστά με τα μάχιμα τμήματά τους. Στον Α' ΠΠ αυτό θεωρούταν αδιανόητο καθόσον ο διοικητής έπρεπε να βρίσκεται στα μετόπισθεν με το επιτελείο του και τα μέσα επικοινωνιών του. Σε συνδυασμό με το **δόγμα συνδυασμένων όπλων (Gefecht der Verbundenen Waffen)**, που επίσης πρώτοι οι Γερμανοί¹⁶ ανέφεραν και εφάρμοσαν, οι δύο αυτές αρχές οδήγησαν στις μεγαλύτερες επιτυχίες του Γερμανικού στρατού. και την δημιουργία μιας νέας μεθόδου επιχειρήσεων που έγινε γνωστή στο ευρύ κοινό ως κεραυνοβόλος πόλεμος (Blitzkrieg¹⁷).

Η αρχή αυτή κατηγορήθηκε από κάποιους ότι οδηγούσε σε μεγάλες απώλειες αξιωματικών, και απομόνωνε τον διοικητή από το επιτελείο του και τα μέσα διοίκησής του. Σημαντική απαίτηση για την εφαρμογή της ήταν η ύπαρξη ασυρμάτων.

Το κέρδος από τον συνδυασμό αυτών των δύο (Auftragstaktik και Führung von Vorne) είναι υπεροχή στην πρωτοβουλία, που σημαίνει κέρδος στον παράγοντα του χρόνου ιδιαίτερα αν ο αντίπαλος δεν χρησιμοποιεί μια ανάλογη αρχή και περιμένει εντολές από την αλυσίδα διοίκησής του.

Συμπεράσματα

Ο Γερμανικός Στρατός του Β' Παγκοσμίου δεν αποτελεί πρότυπο για της ένοπλες δυνάμεις καμιάς χώρας, λόγω των εγκλημάτων που διέπραξε και του γεγονότος ότι αποτέλεσε το όργανο ενός άδικου και καταστροφικού πολέμου. Για αυτό άλλωστε όπως αναφέραμε δεν αποτελεί κομμάτι της παράδοσης των σύγχρονων Ομοσπονδιακών Ενόπλων Δυνάμεων της Γερμανίας.

Όσο αφορά το στρατηγικό επίπεδο θα μπορούσαμε να πούμε ότι η προσωπικότητα του Χίτλερ επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τη διοίκηση των Γερμανικών Ενόπλων δυνάμεων. **Οι πρώτες επιτυχίες, οι οποίες έγιναν παρά τις αντίθετες προβλέψεις και συμβουλές της στρατιωτικής ηγεσίας έδωσαν στον Χίτλερ μια αίγλη στρατιωτικής ιδιοφυίας και αλάθητου** ενώ ταυτόχρονα ενίσχυσαν την αντιπάθεια που έτρεφε αυτός για τους στρατηγούς του και το Γενικό Επιτελείο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι εντολές του να μην αμφισβητούνται σε κανένα επίπεδο. Η λέξη Führerbefehl (εντολή του ηγέτη) δεν

16. Καθιερώθηκε από τον θεωρούμενο ως διαμορφωτή του Γερμανικού στρατού στον μεσοπόλεμο, Χανς φον Σέεκτ με την οδηγία Heeresdienstvorschrift H.DV. 487 „Führung und Gefecht der verbundenen Waffen“ που εκδόθηκε το 1922.

17. Παρόλο που πολλοί το αναφέρουν ως επιχειρησιακό δόγμα ο όρος δεν υπήρχε σε κανένα Γερμανικό εγχειρίδιο.

χωρούσε αμφισβήτηση ή ανυπακοή. Στις περιπτώσεις που αξιωματικοί τόλμησαν να παρακούσουν μία εντολή του Χίτλερ, ρίσκαραν την οργή του. Αυτό είχε και τη συνέπεια ότι κατά τη διάρκεια των συσκέψεων ελάχιστοι τολμούσαν να αμφισβητήσουν τις απόψεις του Χίτλερ¹⁸. **Έτσι ο Γερμανικός Στρατός έγινε ένας οργανισμός διοικούμενος από ένα πρόσωπο με πολύ μικρή ευελιξία και ελευθερία λήψης απόφασης στα ανώτερα κλιμάκια.** Η υψηλή στρατηγική και ο καθορισμός των στόχων βρισκόταν αποκλειστικά στο μυαλό του ηγέτη.

Το Γενικό Επιτελείο (ΟΚΗ) και οι ανώτατοι Γερμανοί στρατάρχες έπρεπε να επιβιώσουν μέσα σε ένα “τοξικό” περιβάλλον προσπαθώντας να υπερνικήσουν την ιδεολογική υπεροψία του Χίτλερ. Στις συσκέψεις επικρατούσε σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο της ομαδικής σκέψης (Groupthink) και λίγοι στρατηγοί μεγάλου ηθικού αναστήματος είχαν, είτε το θάρρος να αντιδράσουν όπως ο Γκουντέραν, είτε το πολιτικό αισθητήριο να επηρεάσουν τον Χίτλερ όπως ο Μανστάιν. Ως αποτέλεσμα **το Γενικό Επιτελείο και οι Ανώτατοι αξιωματικοί είχαν μικρή συμβολή στις στρατηγικές αποφάσεις**, χωρίς όμως αυτό να μειώνει την σημασία που είχε **η μετατροπή των διαταγών του Χίτλερ σε επιχειρησιακά σχέδια και στη συνέχεια η εφαρμογή τους** στο πεδίο της μάχης.

Αλλά και στο επιχειρησιακό επίπεδο η επίδραση του ήταν μεγάλη. Όσοι διοικητές τολμούσαν να παραβούν της εντολές του ηγέτη, κινδύνευαν με σκληρή τιμωρία ή πρόωρη αποστρατεία. Ο Χίτλερ ασκούσε **ασφυκτικό έλεγχο στα στρατεύματα**. Όταν η κατάσταση άρχισε να χειροτερεύει για τους Γερμανούς αντί να δώσει μεγαλύτερη ελευθερία στους επαγγελματίες στρατηγούς του αυτός αντίθετα άσκησε ακόμα πιο στενό έλεγχο στη στρατηγική (Roberts 2019). Είναι γενικά αποδεκτό ότι η εντολή του Χίτλερ που απαγόρευε την παραχώρηση εδάφους ήταν καταστροφική για τα Γερμανικά στρατεύματα καθώς απαγόρευε στους τοπικούς διοικητές να εφαρμόσουν μια ευέλικτη άμυνα για να προστατεύσουν τα στρατεύματά τους. Μέχρι το τέλος του πολέμου λίγοι στρατηγοί τόλμησαν να παρακούσουν της εντολές του και ακόμα λιγότεροι από αυτούς γλίτωσαν της συνέπειες των πράξεών τους.

Πέραν τούτων η ανώτερη ηγεσία του Γερμανικού στρατού στο επιχειρησιακό επίπεδο οδήγησε σε νίκες ακόμα και όταν οι Γερμανοί βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση. Η σημασία που έχει η ηγεσία στην επιτυχή διεξαγωγή των επιχειρήσεων φαίνεται στις νίκες του Ρόμελ στην Αφρική, όπου το μεγαλύτερο μέρος των στρατευμάτων που διέθετε ήταν Ιταλικά, σαφώς χαμηλότερης ποιότητας από τα Γερμανικά.

Στα χαμηλότερα επίπεδα διοίκησης ο Γερμανικός στρατός διέπρεψε. Οι αξιωματικοί του ήταν, ειδικά στα πρώτα στάδια του πολέμου, νεότεροι στην ηλικία και εφαρμόζοντας πλήρως τις αρχές της διοίκησης δια της αποστολής

18. Το 1942 ο Στρατηγός Jodl μετά από ένα ξέσπασμα οργής του Χίτλερ ανέφερε χαρακτηριστικά ότι “δεν πρέπει ποτέ να αναφέρουμε σε ένα δικτάτορα τα σφάλματά του” (Chant, et al. 1998, 206)

και της ηγεσίας από εμπρός, είχαν εξαιρετικές επιδόσεις. Οι προαγωγές “μπάρουτοκαπνισμένων” στελεχών από το πεδίο της μάχης τροφοδότησε το στράτευμα με αξιωματικούς οι οποίοι ενέπνεαν σεβασμό στους υφισταμένους τους. **Ο μέσος κατώτερος Γερμανός αξιωματικός και υπαξιωματικός ήταν κοντά στους άντρες του**, ενώ η αρχή της διοίκησης από μπροστά ενέπνεε την υπακοή και το θάρρος των στρατιωτών.

Όσο αφορά την κουλτούρα και την νοοτροπία των Γερμανών αξιωματικών στο υψηλότερο επίπεδο θα μπορούσαμε να πούμε ότι χαρακτηριζόταν **από τις λέξεις επαγγελματισμός και υπακοή**. Ο επαγγελματισμός έκανε τους Γερμανούς αξιωματικούς να αποδώσουν τόσο καλά στα έργα που τους δίνονταν αλλά η υπακοή¹⁹ και η πίστη τους στο καθήκον τους, αλλά και ο φόβος, εμπόδισε τους περισσότερους να αντιδράσουν στα εγκλήματα και τον παραλογισμό του Χίτλερ. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι από μερίδα ιστορικών υπήρχε μια προσπάθεια “απαλλαγής” του στρατού από τα εγκλήματα που έγιναν, καταλογίζοντας τα κυρίως στις μονάδες των SS.

Οι επιτυχίες του Γερμανικού στρατού είχαν σαν αποτέλεσμα την ανύψωση των αρχών και τακτικών που ακολουθούσε, ανεβάζοντας όρους όπως το Blitzkrieg και η Auftragsaktik σε σχεδόν μυθικό επίπεδο. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε τις διαφορετικές συνθήκες που επικρατούσαν στα πεδία των μαχών σε σχέση με σήμερα. Οι επικοινωνίες στα διάφορα κλιμάκια ήταν περιορισμένες και δύσκολες. Ασύρματοι υπήρχαν κυρίως στα ανώτερα κλιμάκια διοίκησης και οι αγγελιοφόροι αποτελούσαν ακόμα σύνθητες μέσο μεταφοράς πληροφοριών και διαταγών. Σε ένα τέτοιο επιχειρησιακό περιβάλλον οι επιμέρους διοικητές συχνά δρούσαν χωρίς επαρκή γνώση της κατάστασής και χωρίς ακριβείς οδηγίες από τους προϊσταμένους τους. Σε τέτοιες συνθήκες ο τοπικός διοικητής σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο έπρεπε να έχει την ελευθερία και την ικανότητα να πάρει ο ίδιος αποφάσεις καθόσον είχε την πληρέστερη γνώση της κατάστασης.

Σήμερα σε ένα σύγχρονο στρατό υπάρχει η δυνατότητα σε ένα διοικητή να έχει επίγνωση και επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο με τις μονάδες του ακόμα και στο χαμηλότερο επίπεδο. Αυτό έχει οδηγήσει ανώτερα κλιμάκια διοίκησης να ασκούν λεπτομερή διοίκηση και έλεγχο των υφισταμένων μονάδων τους (micromanagement). Αυτό δεν είναι απαραίτητα λάθος εφόσον όλα δουλεύουν σωστά και το προϊστάμενο κλιμάκιο έχει πλήρη εικόνα της κατάστασης. Η σημασία της δυνατότητας ανάληψης πρωτοβουλίας όμως παραμένει. Σε περιπτώσεις που κάτι δεν λειτουργήσει, πρέπει οι τοπικοί διοικητές να είναι σε θέση να δράσουν χωρίς επιπλέον οδηγίες. Για να μπορεί να γίνει αυτό απαιτείται εκπαίδευση και αλλαγή νοοτροπίας.

19. Για να αποκλείσουν οποιαδήποτε πιθανότητα τέτοιας συμπεριφοράς στο μέλλον οι Γερμανικές Ένοπλες δυνάμεις εισήγαγαν την αρχή της “Εσωτερικής Ηγεσίας” (Innere Führung- IF) η οποία αποτελεί την πυξίδα κάθε στρατιωτικού στην εκτέλεση της αποστολής του.

Βιβλιογραφία

Bauer, Heinz Frank. „Apokalypse der Ideologie.“ *if Zeitschrift für Innere Führung*, July 2016: 39-47. (Η Αποκάλυψη της Ιδεολογίας στο If - Περιοδικό για την Εσωτερική Ηγεσία)

Bering, Henrik. "The Perfect Officer." *Hoover Institution*. August 1, 2011. <https://www.hoover.org/research/perfect-officer> (accessed March 25, 2020).

BMVg. „Die Tradition der Bundeswehr.“ *Bundesministerium der Verteidigung*. 28. March 2018. (Η Παράδοση των Ομοσπονδιακών ΕΔ. Υπουργείο Αμυνας) <https://www.bmvg.de/resource/blob/23234/6a93123be919584d48e16c45a5d52c10/20180328-die-tradition-der-bundeswehr-data.pdf> (Zugriff am 05. March 2020).

Chant, Christopher, Richard Humble, William Fowler, and Jenny Shaw. *Hitler's Generals*. London: Salamander Books, 1998.

Dale, O. Smith. "Observations on the German General Staff." *Military Affairs*, Spring 1963: 28-34.

Dixon, Norman E. *On the Psychology of Military Incompetence*. London: Futura Publications Limited, 1976.

Hart, Liddell. *Η Άλλη Πλευρά του Λόφου*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Σπίρτου Α. Τζηρίτα, 1950.

Kershaw, Ian. *Fateful Choices. Ten Decisions that Changed the World*. London: Penguin Books, 2007.

Krueger, R. Manuela, και E.O. Christian Millotat. «Aspekte militärischen Föhrens.» *Clausewitz-Gesellschaft Jahrbuch*, 2016: 186-203. (Πτυχές της Στρατιωτικής Ηγεσίας- Ετήσια Πρακτικά του Συνδέσμου Κλαούζεβιτς)

Köster, Jens. "“Föhren mit Auftrag” Mission Command from a German Point of View." May 13, 2016. <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/Online-Exclusive/2016-Online-Exclusive-Articles/F%C3%BChren-mit-Auftrag/> (accessed January 24, 2020).

Meyer-Detring, Wilhelm. „Vorzüge und Grenzen der Auftragsaktik.“ *Allgemeine schweizerische Militärzeitschrift*, 1970: 824-826. (Οφέλη και Όρια της Διοίκησης δια της Αποστολής - Ελβετική Στρατιωτική Επιθεώρηση)

Michael, Arnold. „Auftragsaktik: Entwicklung und Bedeutung eines Föhrungsverständnisses.“ *Allgemeine schweizerische Militärzeitschrift*, 2003: 11-14. (Διοίκηση δια της Αποστολής. Εξέλιξη και Ερμηνεία μιας αντίληψης ηγεσίας. - Ελβετική Στρατιωτική Επιθεώρηση)

Neubert, Marco. *Blitzkrieg. Die Auftragsaktik im Westfeldzug 1940*. Thesis, Berlin: Humboldt- Universität zu Berlin, 2015. (Κεραυνοβόλος Πόλεμος - Η Διοίκηση δια της Αποστολής στο Δυτικό Μέτωπο 1940 - Διατριβή)

Richhardt, Dirk. *Auswahl und Ausbildung junger Offiziere 1930-1945. Zur sozialen Genese des deutschen Offizierkorps*. PhD Thesis, Marburg: Fachbereichs Geschichte und Kulturwissenschaften der Philipps-Universität Marburg, 2002. (Η Επιλογή και η Εκπαίδευση των νέων Αξιωματικών 1930-1945. Η Κοινωνική Γέννηση του Γερμανικού Σώματος Αξιωματικών - Διδακτορική Διατριβή)

Roberts, Andrew. *Leadership in War. Essential Lessons from those who made History*. New York: Viking, 2019.

Traxler, N. Ralph. "A Model of Modern Administrative Organization: The German General Staff." *The Journal of the Academy of Management*, August 1961: 108-114.

Van Creveld, Martin. *Fighting power: German and US Army performance, 1939–1945*. Westport: Greenwood Press, 1982.

Κυριακίδης, Κλεάνθης Δ. «Οι Στρατηγοί της Βερμαχτ. Η Γερμανική Ηγεσία και ο Ρόλος της.» Στρατιωτικοί Ηγέτες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αθήνα: Αμυντική Γραμμή, 2007.

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Αντιπλοίαρχος Νικόλαος Περτζινίδης ΠΝ, γεννήθηκε στη Καβάλα το 1973. Αποφοίτησε από τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1996 ως Σημαιοφόρος ΠΝ. Υπηρέτησε σε Φρεγάτα, Πυραυλάκατο και Υποβρύχια καθώς και στην ΓΔΑΕΕ. Έχει υπηρετήσει ως Ύπαρχος στα Υποβρύχια Πόντος και Παπανικολής. Από το 2012 ως το 2014 υπηρέτησε ως Κυβερνήτης στο Υ/Β Τρίτων. Από το 2016 ως το 2018 φοίτησε στη Γερμανική Ακαδημία Διοίκησης και Επιτελών. Είναι απόφοιτος ΑΔΙΣΠΟ και ΣΕΘΑ. Από το 2018 υπηρετεί ως εκπαιδευτής στην ΑΔΙΣΠΟ. Είναι κάτοχος Διπλώματος Βιομηχανικής Διοίκησης από το Πανεπιστήμιο Πειραιά, Μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών στις Διεθνείς σχέσεις και Ασφάλεια από το Πανεπιστήμιο Μακεδονία και στην Στρατιωτική Ηγεσία από το Πανεπιστήμιο Χέλμουτ Σμιτ στο Αμβούργο Γερμανίας. Γνωρίζει την Αγγλική, Γερμανική, Γαλλική και Ιταλική γλώσσα. Είναι έγγαμος και έχει τρεις κόρες.

"Εκπαιδευτική Διοίκηση και Φύλο: Η περίπτωση της ανέλιξης γυναικών σε ηγετικές θέσεις"

του Ανχη (ΕΠ) Παύλου Βασιλίου, Τμηματάρχη Τμ. Πληροφορικής της ΑΔΙΣΠΟ

Εννοιολογικές Προσεγγίσεις

Σύμφωνα με τον Ανδρέου (2004), **εκπαιδευτική διοίκηση** είναι η εξειδικευμένη ανθρώπινη δραστηριότητα στο πλαίσιο των πάσης φύσεως εκπαιδευτικών οργανισμών και επιδιώκει την πραγματοποίησή, στον καλύτερο δυνατό βαθμό, των σκοπών της εκπαίδευσης με την αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων -ανθρώπινων και υλικών- μέσα από λειτουργίες, όπως είναι ο προγραμματισμός, η οργάνωση, η διεύθυνση, ο συντονισμός και ο έλεγχος.

Ο Πασιαρδής (2004) θεωρεί την **ηγεσία** ως υπερσύνολο των υποσυνόλων της διεύθυνσης και της διοίκησης ή ως έναν όρο-ομπρέλα, όπου μέσα σε αυτόν υπάγονται τόσο η διοίκηση όσο και η διεύθυνση.

Κυρίαρχοι είναι οι όροι **βιολογικό φύλο** (sex) και **κοινωνικό φύλο** (gender). Το βιολογικό φύλο μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σύνολο από χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τα οποία έρχονται ως αποτέλεσμα των βιολογικών διαφορών (Brinia 2012). Το κοινωνικό φύλο περιγράφει τα χαρακτηριστικά και τους αλληλένδετους προς αυτά κοινωνικούς ρόλους που αποδίδονται στα άτομα εξαιτίας του φύλου τους, σε συμφωνία με τις προσδοκίες για το τι είναι αρσενικό και τι θηλυκό και καθοριστικό ρόλο στη δόμησή του διαδραματίζει το κοινωνικό - πολιτισμικό περιβάλλον (Κατή 1990).

Το 1922 ο Walter Lippmann όρισε τα **στερεότυπα** ως εικόνες που έχουν οι άνθρωποι στο μυαλό τους. Αυτές οι προκατασκευασμένες εικόνες και ιδέες εμποδίζουν τους ανθρώπους να δουν την πραγματικότητα όπως είναι, την παραμορφώνουν και τελικά τη διαστρεβλώνουν (Ζέγκερ 1977).

Η Διοίκηση της Εκπαίδευσης ως Έμφυλη Κατασκευή

Ο κόσμος της οργάνωσης και διοίκησης κυριαρχείται ιστορικά από άνδρες και η έννοια της ηγεσίας έχει κατασκευαστεί κυρίως με όρους ανδρικούς, με συνέπεια η ηγεσία να έχει παραδοσιακά εξισωθεί με τον ανδρισμό σε όλες τις καταστάσεις της κοινωνικής ζωής (Coleman 2002). Χαρακτηριστική είναι η φράση της Kanter (1977) «White and male, with a certain shiny, clean cut look» για να περιγράψει τα κλασσικά-στερεοτυπικά κριτήρια της αποτελεσματικής ηγεσίας. Δηλαδή, το τυπικό προφίλ του κατόχου διευθυντικής θέσης είναι «σταθερά λευκός και άνδρας, με μια αδιαφιλονίκητη λαμπερή, καλοφτιαγμένη όψη», ενώ η διευθυντική του ανδρική υποκειμενικότητα αποπνέει μια αύρα ανδρισμού, ασφάλειας, εμπιστοσύνης, σταθερότητας και ελέγχου των πάντων, συνδέεται με τον ορθολογισμό, τη χρήση στρατηγικών και ρίσκου και τον προσανατολισμό προς το μέλλον και εκφράζεται με επιθετικές και ανταγωνιστικές πρακτικές που αφορούν υπεροχή και κυριαρχία.

Η οργάνωση και η διοίκηση της εκπαίδευσης -αλλά και των επιχειρήσεων- έχει ταυτιστεί στερεοτυπικά με τους άνδρες, και μάλιστα όχι νεαράς ηλικίας, με αποτέλεσμα να γίνεται λόγος για man-age-ment, αφού η κοινωνική πραγματικότητα φαίνεται να επιβεβαιώνει περίτρανα τη ρήση «think manager - think male» (Schein and Davidson 1993). Έτσι, η κυριαρχία των ανδρών σε θέσεις διοίκησης της εκπαίδευσης θεωρείται ως κάτι το φυσικό, μέχρι τη στιγμή που η επισταμένη φεμινιστική έρευνα αποκάλυψε ότι η εκπαιδευτική διοίκηση ήταν άκρως έμφυλη και μάλιστα συγκροτούσε συγκεκριμένες μορφές ηγεμονικού ανδρισμού.

Σύγχρονες έρευνες για τις έμφυλες διακρίσεις στο διοικητικό στυλ και στις διοικητικές ικανότητες αναφέρονται στο διοικητικό στυλ ανδρών και γυναικών διοικητικών στελεχών. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι οι άνδρες υιοθετούν έναν τρόπο διοίκησης που χαρακτηρίζεται ως διεκπεραιωτική - διαχειριστική ηγεσία (transactional leadership), η οποία εκφράζεται με την απονομή ανταμοιβών ή τιμωριών ανάλογα με την απόδοση και γενικά με τη χρήση της εξουσίας που πηγάζει από τη θέση που κατέχουν. Αντίθετα, οι γυναίκες διοικητικά στελέχη υιοθετούν το μοντέλο της μετασχηματιστικής ηγεσίας (transformational leadership), η οποία επιτρέπει την κριτική, τη συλλογική αναζήτηση λύσεων που ενθαρρύνει τη συμμετοχή, την ενημέρωση με την εγκαθίδρυση σχέσεων αμφίδρομης επικοινωνίας, τη στήριξη των συνεργατών, την καλλιέργεια της αυτοαξίας των άλλων ώστε να αισθάνονται σημαντικοί, αλλά και την ανύψωση των κινήτρων και της ηθικής συμπεριφοράς του προσωπικού αλλά και των ιδίων και γενικά τη διανομή της εξουσίας (Pounder and Coleman 2002).

Ανέλιξη των Γυναικών σε Ηγετικές Θέσεις

Η αρχή της δεκαετίας του 1980 υπήρξε σημαντική για τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Διαπιστώνεται αύξηση του ρυθμού της γυναικείας απασχόλησης και νομοθετικές ρυθμίσεις κατοχυρώνουν τα δικαιώματα της γυναίκας, προάγοντας την ισότητα των δύο φύλων στη σφαίρα της αμειβόμενης εργασίας. Ωστόσο, η θέση τους εξακολουθεί να είναι μειονεκτική συγκριτικά με εκείνη των ανδρών, καθώς δεν έχουν ακόμα τις ίδιες ευκαιρίες και προοπτικές σε σχέση με το άλλο φύλο, αφού διαιωνίζονται οι έμφυλες στερεοτυπικές διακρίσεις σε βάρος τους.

Στο 12ο Ενημερωτικό Σημείωμα του Παρατηρητηρίου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) παρουσιάζονται στατιστικά δεδομένα που αφορούν την ανάληψη θέσεων ευθύνης από γυναίκες σε διάφορα επίπεδα εξουσίας (εκπαιδευτικό, οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό) (ΓΓΙΦ 2017).

Στις περισσότερες χώρες, το ποσοστό των γυναικών σε ανώτατες θέσεις σε επίπεδο ιεραρχίας και αμοιβής δεν αντιστοιχεί στο ποσοστό συνολικής συμμετοχής τους στους οργανισμούς, παρά το γεγονός ότι αποτελούν σημαντικό τμήμα του ανθρώπινου δυναμικού. Στα υψηλότερα κλιμάκια διοίκησης και στις θέσεις των επικεφαλής οργανισμών οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τους άνδρες και αυτό γιατί οι απαιτήσεις των θέσεων αυτών έρχονται σε αντίθεση με τα κοινωνικά στερεότυπα του φύλου τους και το ρόλο που καλούνται και αναμένονται να παίξουν, οπότε ως επακόλουθο ο δρόμος προς τις θέσεις αυτές να παραμένει κλειστός.

Παράγοντες που επηρεάζουν τη διοικητική ανέλιξη των γυναικών

Ο όρος «γυάλινη οροφή» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε άρθρο της Wall Street Journal από τους Carol Hymowitz και Timothy Schellhardt, οι οποίοι έγραψαν ότι οι λίγες εκείνες γυναίκες που σταθερά ανέρχονται τις βαθμίδες της ιεραρχίας, ξαφνικά λίγο πριν πατήσουν την κορυφή «συντρίβονται» και σταματούν επάνω σε ένα αόρατο εμπόδιο σαν μια «γυάλινη οροφή», αν και βλέπουν τι τις εμποδίζει να κατακτήσουν την κορυφή (Ντερμανάκης 2004).

Διπτός Ρόλος της Γυναίκας ως Μητέρα και Επαγγελματίας

Ο διπτός ρόλος της γυναίκας ως μητέρα και επαγγελματίας στέκεται εμπόδιο στην επαγγελματική της ανέλιξη, λόγω των μεγάλων οικογενειακών ευθυνών που επιωμίζεται και της προτεραιότητας που δίνει στην καριέρα του συζύγου της σε βάρος της δικής της, όταν αυτό επιβάλλεται (Δαράκη (2007). Επιπρόσθετα, ένας μεγάλος αριθμός διεθνών μελετών αναδεικνύει και τα διαλείμματα καριέρας (άδεια τοκετού και ανατροφής των παιδιών) ως ανασταλτικό παράγοντα στην επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών εκπαιδευτικών.

Σtereοτυπικές Αντιλήψεις για το Φύλο

Οι γυναίκες θεωρούν τον εαυτό τους ακατάλληλο για ανώτερες θέσεις, καθώς για την άσκηση αποτελεσματικής ηγεσίας απαιτούνται χαρακτηριστικά που εμπεριέχονται στο ανδρικό στερεότυπο, όπως είναι η ικανότητα επιβολής και ελέγχου, η αποφασιστικότητα και η αυταρχικότητα (Μαραγκουδάκη 2008). Την ίδια άποψη έχουν διατυπώσει οι Κογκίδου και Τάκη (2005), επισημαίνοντας πως είναι αρκετά δύσκολο να ξεπεραστεί το ανδρικό πρότυπο στην εκπαιδευτική διοίκηση, αφού οι έμφυλες διακρίσεις στη διοίκηση αποτυπώνονται σε ένα διοικητικό στερεότυπο, όπου ο διοικητής ταυτίζεται με τον άνδρα.

Διαδικασία Επιλογής και Αξιολόγησης των Διοικητικών Στελεχών

Είναι γεγονός πως ο τρόπος επιλογής και αξιολόγησης των διοικητικών στελεχών και τα συμβούλια επιλογής, σε συνδυασμό με την έλλειψη υποστηρικτικών δικτύων αναδεικνύουν τον κυβερνητικό παρεμβατισμό, ο οποίος με τη σειρά του μέσα από κομματικές και συνδικαλιστικές διασυνδέσεις παίζει σημαντικό ρόλο στην τελική επιλογή. Ωστόσο, οι γυναίκες με τη μικρή συμμετοχή τους στην πολιτική και στα συνδικαλιστικά όργανα αποκλείονται από την πρόσβαση σε ηγετικές θέσεις (Κανταρτζή και Ανθόπουλος 2006).

Μέντορες και Μοντέλα Ρόλων Συμπεριφοράς

Εκτός από τις δυσκολίες που απορρέουν από το εργασιακό περιβάλλον και το βαθμό αποδοχής των γυναικών σε διοικητικές θέσεις, η έλλειψη μοντέλων ρόλων συμπεριφοράς από γυναίκες που είναι ήδη διοικητικά στελέχη και που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν, είτε ως μέντορες συμβουλευτικά και καθοδηγητικά, είτε προσφέροντας ενημέρωση και ενθάρρυνση μέσω άτυπων δικτύων συνεργασίας, φαίνεται να τις αποτρέπει από τη διεκδίκηση ανώτερων θέσεων (Kyriakoussis and Saiti 2006).

Προτάσεις

Το πρώτο βήμα για την αλλαγή των εργασιακών στερεοτύπων θα πρέπει να γίνει με την αλλαγή των κοινωνικών στερεοτύπων. Κρίνεται αναγκαία η αλλαγή της παγιωμένης -ακόμη και σήμερα- αντίληψης ότι ο ρόλος της γυναίκας είναι πρωτίστως η ανατροφή των παιδιών και το νοικοκυριό και σταδιακά να επικρατήσει ότι κάθε γυναίκα μπορεί να επιτύχει την επαγγελματική της καταξίωση και τη διεκδίκηση ηγετικών θέσεων, σε συνδυασμό με τη δημιουργία οικογένειας.

Καλό θα είναι να δοθούν κίνητρα στις νεότερες γενιές, ώστε να ακολουθήσουν εκπαίδευση ανάλογη της κλίσης και των δεξιοτήτων, παρά ανάλογη του φύλου όπως γίνεται συχνά. Η ύπαρξη περισσότερων γυναικών σε επισημονικά πεδία, τα οποία παραδοσιακά «ανδροκρατούνται» πιθανόν να δημιουργήσει μεγαλύτερη δεξαμενή εργαζομένων γυναικών στον τομέα και αντιστροφή της κατάστασης στο μέλλον στις εταιρίες και τους οργανισμούς.

Η ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους πρόνοιας για τη φύλαξη βρεφών, νηπίων και παιδιών σχολικής ηλικίας των μητέρων εργαζομένων (αύξηση των βρεφονηπιακών σταθμών, υποχρεωτική διετής προσχολική αγωγή, επέκταση του ωραρίου του ολοήμερου σχολείου και νηπιαγωγείου, αύξηση των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, υποστήριξη θεσμών για τη μέριμνα των ηλικιωμένων μελών της οικογένειας) θα βοηθήσει ουσιαστικά προκειμένου να δοθεί σε αυτές ο χρόνος που απαιτείται για να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις μιας διευθυντικής θέσης, χωρίς να βιώνουν κάτι τέτοιο ως σύγκρουση οικογενειακών και επαγγελματικών ρόλων.

Θεωρείται πολύ σημαντική η ύπαρξη και λειτουργία σχολών Εκπαιδευτικής Διοίκησης με στόχο την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα διοίκησης, καθώς κάτι τέτοιο θα προσφέρει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στα στελέχη εκπαίδευσης, αφού πλέον αυτά θα είναι τα άτομα που έπειτα από εκπαίδευση κατέκτησαν τις θέσεις κι όχι αυτά που προήλθαν από διαδικασίες αναξιοκρατίας και κομματικής προώθησης.

Είναι εξίσου σημαντικό οι φιλόδοξες και ικανές γυναίκες να στηριχθούν κι αυτό μπορεί να προκύψει μέσω διαφόρων πρακτικών μορφών. Τα peer networks μπορούν να μοιράζονται εμπειρίες και να δημιουργούν δίκτυα επιρροής για να παράξουν έργο και να δημιουργήσουν καλές συστάσεις για τους εαυτούς τους καθώς και δίκτυα πληροφοριών για να ενημερώνονται για ευκαιρίες προαγωγής και ατομικά συμφέροντα στην οργανωτική πολιτική. Ακόμη, ο ρόλος του μέντορα είναι να βοηθήσει τον καθοδηγούμενο να κατανοήσει το πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί και στη συνέχεια να βοηθήσει στον προγραμματισμό και την υλοποίηση του προσωπικού πλάνου καριέρας. Οι σπόνσορες, επίσης, ενεργούν σαν υποστηρικτές για τους προστατευόμενούς τους σε σχέση με τις προαγωγές και προωθούν σθεναρά τα συμφέροντά τους. Μια επιπρόσθετη πρακτική προσέγγιση είναι να εκπαιδεύουν κάποια κορυφαία στελέχη στο ρόλο του «κυνηγού ταλέντων». Μεταξύ των ρόλων των κυνηγών ταλέντων είναι να βοηθούν το ταλαντούχο άτομο να χτίσει δίκτυα επικοινωνίας, να βρίσκει μέντορες και να συνδέεται με αναπτυξιακούς πόρους.

Κλείνοντας, στην ελληνική δημόσια διοίκηση θα πρέπει να γίνει πιστευτό ότι είτε οι γυναίκες είτε οι άνδρες μπορούν να γίνουν ανώτεροι διευθυντές και ότι οι γυναίκες και οι άνδρες είναι διαφορετικοί τύποι διευθυντών. Μπορούν να είναι εξαιρετικοί, μέτριοι και κακοί διευθυντές οποιουδήποτε φύλου. Η επιτυχία στην ανταγωνιστική αγορά καλεί τους οργανισμούς να κάνουν σωστή χρήση του ταλέντου που τους διατίθεται. Για να γίνει αυτό, πρέπει να αναγνωρίσουν, να αναπτύξουν, να ενθαρρύνουν και να προωθήσουν τους πιο αποτελεσματικούς διευθυντές ανεξαρτήτως φύλου.

Ειδικότερα στην εποχή μας, όπου καλούμαστε όλοι να παραμείνουμε ανταγωνιστικοί, δε χρειάζονται μόνο περισσότερες γυναίκες στην απασχόληση λόγω του ότι είναι αριθμητικά λιγότερες σε σχέση με τους άνδρες, αλλά απαιτείται διαφορετικότητα στο ταλέντο προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι πολυδιάστατες προκλήσεις του σήμερα και να χαραχθούν νέοι δρόμοι ανταγωνιστικής οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Η ετικετοποίηση των μορφών ηγεσίας ως ανδρικές ή γυναικείες θα πρέπει να αντιμετωπίζεται κριτικά, έτσι ώστε να μην αναπαράγονται τα έμφυλα στερεότυπα και ο έμφυλος διαχωρισμός της εργασίας. Μια συστημική προσέγγιση στοχευμένη στο να βοηθήσει τις γυναίκες να ξεπεράσουν τα εσωτερικά τους εμπόδια και να φτάσουν στην κορυφή και ταυτοχρόνως στο να γκρεμίσει τα συστημικά εμπόδια προς την ισότητα των φύλων στον εργασιακό χώρο δεν αποτελεί πια κάτι επιθυμητό μα είναι και μια οικονομική αναγκαιότητα.

Βιβλιογραφία

Brinia, Vasiliki. «Men vs women; educational leadership in primary schools in Greece: an empirical study.» *International Journal of Educational Management* (Emerald Group Publishing Limited) 26 αρ. 2 (2012): 175-191.

Coleman, Marianne. *Women as Headteachers: Striking the Balance*, Stoke on Trend. Staffordshire: Trentham Books, 2002.

Kanter, Rosabeth Moss. *Men and Women of the Corporation*. New York: Basic Books, 1977.

Kyriakoussis, Andreas, and Anna Saiti. «Underrepresentation of Women in Public Primary School Administration: The experience of Greece.» *International Electronic Journal for Leadership in Learning* 10, αρ. 5 (2006).

Pounder, James, and Marianne Coleman. «Women – better leaders than men? In general and educational management it still “all depends”.» *Leadership & Organization Development Journal* (MCB UP Ltd) 23, αρ. 3 (2002): 122-133.

Schein, Virginia, and Marilyn Davidson. «Think manager - think male.» *Women in Management Review* (MCB UP Ltd) 6 αρ. 3 (1993): 24-28.

Ανδρέου, Απόστολος. «Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης και των Εκπαιδευτικών Μονάδων.» *Θέματα Ιστορίας της Εκπαίδευσης*, Τεύχος 3 Φθινόπωρο 2004:145-172.

ΓΓΙΦ, Υπουργείο Εσωτερικών. «12ο Ενημερωτικό σημείωμα: Γυναίκες σε θέσεις ευθύνης.» Παρατηρητήριο ΓΓΙΦ. Νοέμβριος 2017. <http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2017/11/Παρατηρητήριο-ΓΓΙΦ-12ο-Ενημερωτικό-σημείωμα-Γυναίκες-σε-θέσεις-ευθύνης.pdf> (πρόσβαση Μάρτιος 14, 2018).

Δαράκη, Ελένη. Εκπαιδευτική ηγεσία και φύλο. Αθήνα: Επίκεντρο, 2007.

Ζέγκερ, Ιμογκέν. Εισαγωγή στη κοινωνιολογία – Θεωρία – Μέθοδος – Πρακτική. Αθήνα: Μπουκουμάνης, 1977.

Κανταρτζή, Ευαγγελία, και Κωνσταντίνος Ανθόπουλος. «Η συμμετοχή των δύο φύλων στη στελέχωση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.» Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών θεμάτων 11 (2006): 5-19.

Κατή, Δήμητρα. Νοημοσύνη και φύλο: Ο σεξισμός στις επιστημονικές ιδέες για τις γνωστικές ικανότητες. Αθήνα: Οδυσσέας, 1990.

Κογκίδου, Δήμητρα, και Παρασκευή Τάκη. «Η θέση των γυναικών στη διοίκηση της εκπαίδευσης.» Στο Διοίκηση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Παντελή Γεωργογιάννη, 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Κέντρου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών, 203-216. Πάτρα: 2005.

Μαραγκουδάκη, Ελένη. «Γυναίκες εκπαιδευτικοί και συμμετοχή στη διοίκηση της εκπαίδευσης.» Στο Εκπαιδευτικοί και φύλο, της Βασιλική Δεληγιάννη - Κουιμτζή, 204-235. Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, 2008.

Ντερμανάκης, Νικόλαος. «Το εύρος της “γυάλινης οροφής” σε επιλεγμένους κλάδους στην Ελλάδα.» 1ο Στατιστικό Δελτίο. Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας. Αθήνα, 2004.

Πασιαρδής, Πέτρος. Εκπαιδευτική ηγεσία: Από την περίοδο της ευμενούς αδιαφορίας στη σύγχρονη εποχή. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2004.

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Αντισυνταγματάρχης Βασίλειος Παύλου γεννήθηκε το 1975 στην Άρτα, εισήλθε στη Σχολή Ευελπίδων το 1993 και αποφοίτησε το 1997, οπότε και ονομάστηκε Ανθυπολοχαγός Πεζικού. Το 2009 μετατάχθηκε στην Διεύθυνση Πληροφορικής του Γενικού Επιτελείου Στρατού αφού πραγματοποίησε πρώτα μεταπτυχιακές σπουδές στην Πληροφορική στο Πανεπιστήμιο Πειραιά. Είναι απόφοιτος όλων των Σχολείων της Ειδικότητας του Πεζικού που προβλέπονται κατά θέση και βαθμό μέχρι το βαθμό του Λοχαγού. Επίσης, είναι απόφοιτος της ΣΠΥΗ, του Σχολείου Διαχειριστών Πληροφοριακών Συστημάτων, του Προκεχωρημένου Σχολείου Αξκών Πληροφορικής της ΔΕΠΛΗ/ΓΕΣ, της ΣΔΙΕΠ ΣΞ και της ΑΔΙΣΠΟ. Έχει υπηρετήσει σε μονάδες Πεζικού από το 1998 μέχρι το 2007 και από το 2009 μέχρι σήμερα έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πληροφορικής (ΚΕΠΥΕΣ, 31 Λ.ΠΛΗ) ή σε γραφεία πληροφορικής Σχηματισμών και Σχολών. Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Ομιλεί την αγγλική γλώσσα. Είναι έγγαμος και έχει δύο παιδιά.

"Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή την Περίοδο Διακυβέρνησης Ερντογάν (ΑΚΡ). Αποτίμηση-Επιδιώξεις-Εξέλιξη"

του Επχου Γεώργιου Καλτσίδα, σπουδαστή της 17ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Η Τουρκία από την εποχή που την διακυβέρνηση της χώρας ανέλαβε το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) κινείται με αργά αλλά σταθερά βήματα προς μία ευρεία πολιτειακή, πολιτική και διοικητική μεταρρύθμιση με ολιγαρχικά χαρακτηριστικά. Κύριο πυρήνα τροφοδότησης αυτής της μεταρρύθμισης αποτελεί ο τουρκικός αναθεωρητισμός¹.

Ο αρχηγός και ιδρυτής του κόμματος του ΑΚΡ Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, έχει καταφέρει να μετεξελιχθεί από γοητευτικό και μετριοπαθή πολιτικό που ήταν στην αρχή της πολιτικής του καριέρας σε έναν δεσποτικό ηγέτη με κύριο στόχο την παλινόρθωση ενός εθνοτικού ισλαμισμού με στοιχεία εθνικισμού και νεοοθωμανισμού².

Στην ανάλυση της Υψηλής Στρατηγικής της Τουρκίας που θα ακολουθήσει, συμπεριλήφθηκε η «θεωρία του Στρατηγικού Βάθους» του πρώην Πρωθυπουργού και ΥΠ.ΕΞ, Αχμέτ Νταβούτογλου. Η εξωτερική πολιτική που αυτός εφάρμοσε, άλλαξε τον τρόπο που η Τουρκία οραματίζεται σήμερα τον εαυτό της αλλά και τις σχέσεις της με τα γειτονικά κράτη.

Τέλος, οι Εθνικοί Στόχοι και η Στρατηγική των κρατών που εφαρμόζουν αναθεωρητική πολιτική σε βάρος των γειτόνων τους, επιβάλλεται να αναλύονται σε περιοδική βάση από τα αμυνόμενα κράτη, καθόσον οδηγούν στην έγκαιρη και στην κατάλληλη προετοιμασία τους.



Ο Πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν δεν διστάζει να χρησιμοποιεί εξεζητημένα σύμβολα και εκφράσεις στο δημόσιο λόγο του.

Αντικειμενικός σκοπός της παρόντος άρθρου, είναι να εξετασθεί, μέσω της ανάλυσης της Τουρκικής Υψηλής Στρατηγικής στην Ανατολική Μεσόγειο και στη Μέση Ανατολή, κατά τη διακυβέρνηση της χώρας από το Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, πώς αυτή επηρεάζει τις χώρες που βρίσκονται στην περιφέρεια της αλλά και πώς επηρεάζεται η Ελλάδα και τα εθνικά μας συμφέροντα.

1. Αναθεωρητισμός σημαίνει κάθε είδους απόκλιση από καθιερωμένα δόγματα ή γενικών αποδεκτές απόψεις. Στο πεδίο των διεθνών σχέσεων σημαίνει την τάση αναθεώρησης των Συνθηκών με έμφαση στη μονομερή αλλαγή της εδαφικής κυριαρχίας (Λεξικό Γ.Μπαμπινιώτη,σελ.151).
2. Ο όρος «Νεοοθωμανισμός» πρωτοεμφανίστηκε τη δεκαετία του 1990 για να περιγράψει την πολιτική του Τ. Οζάλ και επανεμφανίστηκε το 2000 χαρακτηρίζοντας την πολιτική του ΑΚΡ και του Αχμέτ Νταβούτογλου. Σε γενικές γραμμές, ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει το ενδιαφέρον της Τουρκίας για τις πρώην κτήσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Lerna Yanik: «Constructing Turkish exceptionalism»,2011,σελ. 81).

Η Υψηλή Στρατηγική ως Παράγοντας Εξωτερικής Πολιτικής

Ο όρος Υψηλή Στρατηγική χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Liddell Hart³. Η Υψηλή Στρατηγική περιγράφει πώς ένα έθνος θα χρησιμοποιήσει όλα τα διαθέσιμα μέσα εθνικής ισχύος (διπλωματικής, οικονομικής, στρατιωτικής και άλλων) με στόχο να διαμορφώσει τα διεθνή γεγονότα και να εκπληρώσει τους στόχους που τίθενται από την πολιτική ηγεσία και αφορούν την εθνική ασφάλεια και την προάσπιση των συμφερόντων του (Μαυρόπουλος 2012).

Κύριο στοιχείο του παραπάνω ορισμού είναι το πέρασμα από την καθαρά στρατιωτική θεώρηση της στρατηγικής σε μια πιο διευρυμένη προσέγγιση που εμπεριέχει πολιτικούς σκοπούς. Η διευρυμένη αυτή έννοια της στρατηγικής είναι η Υψηλή Στρατηγική.

Η Αξία της Υψηλής Στρατηγικής

Για να αναγνωριστεί ορθά η αξία της Υψηλής Στρατηγικής απαιτείται να αναλυθεί στα κύρια στοιχεία από τα οποία αποτελείται. Από την μια πλευρά, υπάρχουν οι πηγές και τα στοιχεία ισχύος του κράτους και από την άλλη είναι οι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής του κράτους, το τί δηλαδή θα πρέπει να επιτευχθεί.

Κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί ότι τα στοιχεία ισχύος που μία κυβέρνηση αποφασίζει να χρησιμοποιήσει κατά περίπτωση και ανάλογα με την απειλή μπορεί να έχουν τη μορφή της Σκληρής Ισχύος (Hard Power), της Ήπιας Ισχύος (Soft Power) ή της Έξυπνης Ισχύος (Smart power).

Ως Σκληρή Ισχύς, χαρακτηρίζεται η ισχύς δια της οποίας επιδιώκεται μέσω εξαναγκασμού, η διαφοροποίηση της πολιτικής μιας χώρας. Ως Ήπια Ισχύς, χαρακτηρίζεται η ισχύς μέσω της οποίας προσελκύεται μια χώρα να υιοθετήσει οικειοθελώς συμπεριφορά και πολιτική θετική για τα συμφέροντα της. Τέλος, ως Έξυπνη Ισχύς χαρακτηρίζεται ο βέλτιστος συνδυασμός της χρησιμοποίησης Σκληρής και Ήπιας ισχύος («το ραβδί και το καρότο») κατά περίπτωση (Wilson 2008).



Τα στοιχεία Ισχύος ενός κράτους μπορεί να έχουν την μορφή της Σκληρής, της Ήπιας αλλά και της Έξυπνης Ισχύος.

3. Βρετανός αξιωματικός του στρατού, στρατιωτικός θεωρητικός και ιστορικός. Θεωρείται υποστηρικτής του μηχανοκίνητου πολέμου (Εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα, <https://www.britannica.com/biography/Basil-Henry-Liddell-Hart>).

Το Πολιτικό Ισλάμ στην Τουρκία. Από το «Εθνικό Όραμα» στο Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP).

Το πολιτικό Ισλάμ αντιλαμβάνεται το Ισλάμ όχι μόνο ως θρησκευτικό δόγμα αλλά ως πολιτική ιδεολογία και ως σύνολο κοινωνικής συμπεριφοράς. Η σύγχρονη τουρκική εκδοχή του είναι μετριοπαθής, συγκρινόμενη με άλλες εκδοχές του. Η πολιτική έκφραση του ισλαμισμού στην Τουρκία μέσω των κομμάτων έχει ως αφετηρία το 1970 και το Κόμμα της Εθνικής Τάξης (MNP) του Νετζμετίν Ερμπακάν⁴.

Σε αντίθεση με τον Ερμπακάν, η πτέρυγα του Ερντογάν τάχθηκε υπέρ της προοπτικής ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με αυτό το τρόπο ο Ερντογάν κατάφερε να αποπροσανατολίσει το κεμαλικό κατεστημένο ως προς την ισλαμική ιδεολογία του κόμματός του. Επίσης, οι νεωτεριστές τάχθηκαν υπέρ της στενής συνεργασίας με τις ΗΠΑ. Το AKP ενσωμάτωσε και εξέφρασε την ποικιλόχρωμη αμφισβήτηση της κοινωνίας προς το μετακεμαλικό καθεστώς. Ο Ερντογάν κατάφερε να προσελκύσει ένα μεγάλο αριθμό ψηφοφόρων άλλων παραδοσιακών κομμάτων, γεγονός που τα οδήγησε σε πολιτική παρακμή.

Ο Ρόλος του Πολιτικού Ισλάμ στην Εξωτερική Πολιτική της Τουρκίας



Το κόμμα AKP του Ταγίπ Ερντογάν έχει υιοθετήσει μία φιλοϊσλαμική ατζέντα, με απώτερο σκοπό να καταστήσει την χώρα του ως τον προστάτη των μουσουλμάνων συνειτών.

Από τους σύγχρονους ηγέτες της Τουρκίας από τους οποίους επηρεάστηκε ιδεολογικά ο Ερντογάν είναι ο Τουργκούτ Οζάλ, κυρίως στο κομμάτι της μεταρρυθμιστικής πολιτικής και της οικονομίας. Ο Οζάλ κατά την περίοδο διακυβέρνησης της χώρας είχε καταφέρει να αναδείξει την θρησκευτική ταυτότητά της. Από τότε είχε ανάγει τις τουρκικές, οθωμανικές και ισλαμικές ρίζες σε πυλώνα της εξωτερικής πολιτικής. Συμπερασματικά, η σύγχρονη τουρκική εξωτερική πολιτική μέσω του πολιτικού Ισλάμ κινείται γύρω από τρεις άξονες:

1. Την οικονομία, η οποία αποτελεί για τον Ερντογάν το ισχυρό του χαρτί. Η τάχιστη ανάκαμψη της τουρκικής οικονομίας από την χρηματοοικονομική κρίση του 1997-2001 και η είσοδος στους G20, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην εγκαθίδρυση του κόμματος AKP στην εξουσία.

4. Νετζμετίν Ερμπακάν (1926-2011): Θεωρείται πατέρας του «Εθνικού Οράματος», ενός δόγματος που αποτέλεσε τη μήτρα των ρευμάτων του σύγχρονου πολιτικού ισλάμ. Το δόγμα αυτό αποσκοπούσε να φέρει στο κέντρο του πολιτικο-οικονομικού συστήματος τους θρησκευόμενους πληθυσμούς, τους οποίους οι ιδρυτές της Τουρκικής Δημοκρατίας είχαν θέσει στο περιθώριο. (Εγκυκλοπαίδεια Μπριτάνικα, <https://www.britannica.com/biography/Necmettin-Erbakan>).

2. Τις σχέσεις της με τα ισλαμικά κράτη και τη Μέση Ανατολή. Οι προσπάθειές της έγκεινται στην δημιουργία ενός ισλαμικού αμυντικού οργανισμού που θα αποτελείται από ισλαμικά κράτη και κυρίως κράτη της Μέσης Ανατολής.

3. Την αντι-δυτική πολιτική, καθόσον η Τουρκία θεωρεί ότι η πολιτική της Δύσης δεν της επιτρέπει να αναδειχθεί σε μεγάλη δύναμη. Εξάλλου σύμφωνα με τον Ερντογάν, η ΕΕ είναι ένα χριστιανικό κλαμπ που επιθυμεί η Τουρκία να παραμείνει τριτοκοσμική χώρα.

Νεοοθωμανισμός και Στρατηγική των Μηδενικών Προβλημάτων

Σε αντίθεση με τον μονοδιάστατο χαρακτήρα της εξωτερικής πολιτικής των κεμαλιστών, η κυβέρνηση Ερντογάν ακολούθησε μία πολιτική εξωστρέφειας. Η έλευση του Αχμέτ Νταβούτογλου τον Μάιο του 2009 στο Υπουργείο Εξωτερικών, ταίριαξε με την αντίληψη της τουρκικής υπεροπλίας εξαιτίας της ιστορικής, γεωγραφικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής διάστασης της χώρας ως κληρονόμου της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ο Νταβούτογλου είναι αναμφίβολα ο αρχιτέκτονας της εξωτερικής πολιτικής των νεοοθωμανών⁵ (Λυγερός 2013). Ο Νταβούτογλου υποστήριξε ότι η Τουρκία έχει την ευθύνη να μπορεί να επεμβαίνει σε καταστάσεις που δημιουργούνται και εκτός συνόρων της. Για τους παραπάνω λόγους, επέδειξε έντονη διπλωματική δράση και κινητικότητα.

Η διπλωματική στρατηγική των μηδενικών προβλημάτων του Νταβούτογλου στην περίπτωση των κρατών της Ανατολικής Μεσογείου και του Αιγαίου αποδείχθηκε αποτυχημένη. Ειδικά τα ελληνοτουρκικά ζητήματα και το κυπριακό είναι ζωντανά προβλήματα, με πραγματικό διακύβευμα. Η θέση του ότι τα νησιά του Αιγαίου και κυρίως τα Δωδεκάνησα πέρασαν στην κυριαρχία της Ελλάδας από λάθος χειρισμό της Τουρκικής διπλωματίας και σήμερα αποτελούν απειλή για την ασφάλεια της με το να περιορίζουν το ζωτικό της χώρο, είναι ενδεικτική της πολιτικής του σκέψης. Καταλήγει δε στην εκτίμηση ότι ο χώρος μελλοντικής εμπλοκής Ελλάδας και Τουρκίας θα είναι το Αιγαίο.

Επιπρόσθετα, καταδεικνύεται ως ιδιαίτερα επιθετική η πολιτική του, καθώς αναφέρει ότι για την επιδίωξη των συμφερόντων της χώρας του στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο δεν μπορεί να αποκλειστεί ακόμα και η χρήση των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων (ΤΕΔ).

Το Κυπριακό το χαρακτηρίζει ως το Στρατηγικό αδιέξοδο της Τουρκίας. Χωρίς έλεγχο της Κύπρου η Τουρκία δεν δύναται να υλοποιήσει περιφερειακή πολιτική. Η Κύπρος αποτελεί μεγάλη απειλή για τα τουρκικά συμφέροντα και η πολιτική της Τουρκίας πρέπει να εδράζεται σε δύο άξονες (Αρσονιάδης 2018):

5. Το δόγμα της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας την περίοδο 2002-2015 είναι αυτό της «Κεντρικής Χώρας», σύμφωνα με το οποίο η Τουρκία αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση στα παγκόσμια δεδομένα και το οποίο διέπεται από 5 αρχές: Την εξισορρόπηση μεταξύ δημοκρατίας και ασφάλειας, την εφαρμογή της πολιτικής των «μηδενικών προβλημάτων» με τις γειτονικές χώρες, την επιδίωξη προληπτικής διπλωματίας, την εφαρμογή πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής, την υλοποίηση μιας «Ρυθμικής Διπλωματίας» (Αρσονιάδης Βασίλειος, Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η σχέση της με τη Θεωρία του Στρατηγικού Βάθους, σελ.276-277).

- Στην προστασία του τουρκικού πληθυσμού στη νήσο.
- Στην εξασφάλιση της τουρκικής παρουσίας στο νησί.

Η Ισχύς της Κυβέρνησης του ΑΚΡ

Με στόχο την επιβίωση της κυβέρνησης, η πολιτική που ακολούθησε αρχικά ο Ταγίπ Ερντογάν ήταν να υποβαθμίσει την ισλαμική διάσταση της πολιτικής του και να υιοθετήσει μια φιλοδυτική εξωτερική πολιτική. Έθεσε ως ύψιστο στόχο της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής του, την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ και παράλληλα ανέχθηκε την αυτονομία των ΤΕΔ σε θέματα που θεωρούνται αρμοδιότητάς τους ή για τα οποία επιδεικνύουν οι ΤΕΔ ιδιαίτερη ευαισθησία και ενδιαφέρον όπως το Κουρδικό ζήτημα και το Αιγαίο.

Το 2010 η κυβέρνηση Ερντογάν αισθάνεται ισχυρή και διεξάγει δημοψήφισμα με σκοπό την αλλαγή του Συντάγματος. Στις 29 Ιουλίου 2012, ένα μήνα αργότερα και εν μέσω συνεχιζόμενων συλλήψεων εν ενεργεία στρατιωτικών με την κατηγορία της συμμετοχής στο σχεδιασμό της ανατροπής της κυβέρνησης (υποθέσεις «Εργκένεκον» και «Βαριοπούλα»), η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας παραιτείται. Με αυτή την αφορμή τοποθετήθηκαν αξιωματικοί φίλια προσκείμενοι προς την κυβέρνηση σε θέσεις με προοπτικές ανέλιξης στην ιεραρχία των ΤΕΔ. Με τον τρόπο αυτό η τουρκική κυβέρνηση δημιουργεί την αυριανή φιλοϊσλαμική ιεραρχία.

Η Τουρκική Εξωτερική Πολιτική μετά το Στρατιωτικό Πραξικόπημα

Μετά την αποτυχημένη εκδήλωση του στρατιωτικού πραξικοπήματος της 15ης Ιουλίου 2016, ο Ερντογάν προχώρησε με ακόμα μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στην άσκηση της αναθεωρητικής και πολυεπίπεδης εξωτερικής του πολιτικής. Οι βασικές αρχές της νέας του στρατηγικής που γνωστοποίησε ότι θα εφαρμόσει έναντι των κινδύνων που απειλούν την Τουρκία, έχουν ως οδικό χάρτη το Misak-ı Milli (Εθνικός Όρκος) και τη Nizam-ı İblem του (Μηνάγιας 2019).

Το πρώτο αναφέρεται στο ανακοινθέν που συνέταξε ο Μουσταφά Κεμάλ στην Άγκυρα τον Ιανουάριο του 1920, αναφορικά με τις αρχές της εξωτερικής πολιτικής που θα εφαρμοζόταν στο μέλλον και αφορά την εδαφική ακεραιότητα της Τουρκίας. Το δεύτερο αποτελεί μία θρησκευτικο-πολιτικο-ιδεολογική εθνικιστική κίνηση που έχει ως στόχο την ανάδειξη της τουρκο-ισλαμικής παιδείας και πολιτισμού. Ο Ταγίπ Ερντογάν τον Ιανουάριο του 2019,

αποκάλυψε το νέο δόγμα της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας, το οποίο συνοψίζεται στην πρόταση «...θα πρέπει να είμαστε ταυτόχρονα και στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και στο πεδίο των επιχειρήσεων», το οποίο και εφάρμοσε στις τρεις εισβολές των Τουρκικών ΕΔ στο έδαφος της Συρίας (Μηνάγιας 2019).



Ο Χάρτης του Εθνικού Όρκου (Misak-ı Milli)

Τουρκικός Αναθεωρητισμός και «Γαλάζια Πατρίδα»

Τέλος, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθεί η γεωπολιτική διάσταση του όρου «Γαλάζια Πατρίδα» (Mavi Vatan), καθόσον αποτελεί ξεκάθαρο μήνυμα αναθεωρητισμού σε βάρος των γειτονικών χωρών της Ανατολικής Μεσογείου και κυρίως της χώρας μας.

Ο όρος «Γαλάζια Πατρίδα» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στις 14 Ιουνίου 2006 από τον τότε αρχιπλοίαρχο και νυν υποναύαρχο ε.α. Cem Gürdeniz. Ο Gürdeniz χρησιμοποίησε τον όρο για να περιγράψει τις περιοχές της θαλάσσιας δικαιοδοσίας της Τουρκίας στη Μαύρη θάλασσα, το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, δηλαδή την υφαλοκρηπίδα και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).



Ο χάρτης της «Γαλάζιας Πατρίδας» (Mavi Vatan), αμφισβητεί κυρίως θαλάσσιες περιοχές Ελληνικής και Κυπριακής κυριαρχίας.

Κατόπιν της παραπάνω ανάλυσης, η πρώτη εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία που παρατέθηκαν είναι ότι ο Ερντογάν:

- Ενεργεί στο εσωτερικό της χώρας του ως ένας αυταρχικός μονάρχης, εφαρμόζοντας μία πολιτική η οποία έχει σκοπό να «αποκαταστήσει» την Τουρκία στη θέση που της αξίζει, δηλαδή μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων, όπως αυτός αντιλαμβάνεται.
- Έθεσε τις βάσεις μιας νέας «ερντογανικής» γενιάς, η οποία θα ασπάζεται νέα ιδεολογικοπολιτικά στερεότυπα.
- Θεωρεί ότι η Τουρκία βρίσκεται αντιμέτωπη με μία συντονισμένη και έντονη επίθεση, η οποία είναι πολύπλευρη και απειλεί το μέλλον και την ανεξαρτησία της.

6. Ο Χρήστος Μηνάγιας αναφέρει ότι ο Ταγίπ Ερντογάν έχει διαμορφώσει μια νέα ιδεολογικοπολιτική αντίληψη την οποία την ονομάζει «ερντογανική» (Χρήστος Μηνάγιας, Τουρκία: Αναθεωρητισμός & Συγκρούσεις, 2019, σελ. 603).

Οι κύριοι πυλώνες της ιδιαίτερα ενεργητικής εξωτερικής πολιτικής του ΑΚΡ είναι η Στρατιωτική Ισχύς, η Οικονομική Ισχύς και η Διπλωματική Ισχύς. Ο ίδιος ο πρόεδρος Ερντογάν δίδει ιδιαίτερα μεγάλη βαρύτητα στους παραπάνω τομείς.

Η κύρια προσπάθεια της τουρκικής Υψηλής Στρατηγικής επικεντρώνεται στον άξονα Μέσης Ανατολής και Ανατολικής Μεσογείου, στον οποίο και εφαρμόζει στοχευμένη πολιτική με προσπάθεια ανάδειξης της Τουρκίας ως τον προστάτη και την ηγέτιδα δύναμη των απανταχού μουσουλμάνων. Τέλος, θεωρεί ενιαίο Θέατρο Επιχειρήσεων τον άξονα Αιγαίο - Ανατολική Μεσόγειο - Κύπρο.

Στην Ανατολική Μεσόγειο η Τουρκία αναγνωρίζει ως κύριες απειλές την Ελλάδα και την Κυπριακή Δημοκρατία και εφαρμόζει την στρατηγική του πειθαναγκασμού⁷, προσπαθώντας να τις οδηγήσει σε παραίτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων τους και σε συμφωνία για συνεκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών τους. Η μακροχρόνια αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας έχει σοβαρές οικονομικές συνέπειες στη χώρα μας.

Ταυτόχρονα η πολιτική της Τουρκίας ενέχει και αρκετά μειονεκτήματα όπως τα κάτωθι (Μηνάγιας 2019):

- Η πολιτική του ΑΚΡ εστιάζει στον καθορισμό εχθρών - φίλων.
- Οι αντιδράσεις της τουρκικής πολιτικής πραγματοποιούνται με συναισθηματισμούς, οπότε ανακύπτουν προβλήματα ικανοποίησης των εθνικών στόχων.
- Ο λαϊκισμός που εκφέρει στο λόγο του ο Τούρκος Πρόεδρος κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο.
- Η επικοινωνιακή πολιτική του τούρκου Προέδρου βασίζεται σε δηλώσεις και ανακοινώσεις κινούμενη στην εντελώς αντίθετη κατεύθυνση του δόγματος « να ομιλείς λίγο και να πράττεις πολλά».

Η Τουρκία αποτελεί τόσο για της Δύση όσο και την Ανατολή ένα γεωπολιτικό οικόπεδο, στο οποίο εξελίσσονται συγκρούσεις άλλοτε φανερές άλλοτε όχι, μεταξύ των δύο παραπάνω πόλων, με έπαθλο οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα.

Η Τουρκία όμως τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά την αποτυχημένη εκδήλωση του στρατιωτικού πραξικοπήματος, συγκινείται όλο και λιγό-

7. Ο πειθαναγκασμός συνίσταται σε απειλές χρήσης βίας, καθώς και την σε περιορισμένη κλίμακα χρήση βίας προκειμένου να παραδειγματιστεί ο αντίπαλος και να υποχωρήσει. Στη στρατηγική αυτή, ο επιθετικός δρών χρησιμοποιεί μόνο τόση βία όση είναι αρκετή για να επιδειχθεί η αποφασιστικότητα του να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του και το ότι είναι διατεθειμένος να χρησιμοποιήσει περισσότερη βία αν αυτό καταστεί απαραίτητο. (Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Διεθνείς Κρίσεις και Διαχείριση κρίσεων, http://www.elesme.gr/elesme/periodika/t33/t33_05.htm).

τερο από την Δυτική προοπτική και κλίνει όλο και περισσότερο προς την Ανατολή, φλερτάροντας με αντι-δυτικές πολιτικές, ακόμα και με προσεγγίσεις ευθείας αμφισβήτησης του ηγεμονικού τρόπου οργάνωσης του διεθνούς συστήματος από τη Δύση (Φίλης 2017).

Ο σκοπός του παρόντος άρθρου, είναι να αναδείξει ότι η Τουρκία του Ερντογάν αλλάζει ταυτότητα και φυσιογνωμία, και την φέρνει σε συγκρουσιακή τροχιά με πολλές χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου, με αποτέλεσμα η Άγκυρα να είναι μετέωρη μεταξύ πολλών ανοικτών μετώπων που η διαχείρισή τους θα κρίνει το μέλλον της.

Βιβλιογραφία

- Clausewitz, Carl von. *On War*. Oxford University Press, 2007.
- Hal, Brands. *The Promise and Pitfalls of Grand Strategy*. Paperback, 2013.
- Jenkins, Gareth. "www.turkeyanalyst.org." Σεπτέμβριος 15, 2010. <https://www.turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/223-turkeys-new-deep-state-a-movement-without-a-mover.html> (accessed Ιανουάριος 8, 2020).
- Nye, Joseph. *Soft Power, The Means to Success on World Politics*. New York: Public Affairs, 2004.
- Ozkirmli, Umut. *The Topography of Nationalism in Turkey: Actors, Discourses and the Struggle for Hegemony*. London: Routledge, 2013.
- Pamuk, Sevkett. *The Ottoman Empire in Comparative Perspective*. 2013. <http://www.ata.boun.edu.tr/Faculty/Sevkett%20Pamuk/publications/The%20Ottoman%20Empire%20in%20Comparative%20Perspective.pdf> (accessed Δεκέμβριος 19, 2019).
- Soyler, Mehtap. "Informal institutions, forms of state and democracy: the Turkish deep state", *Democratization*. www.tandfonline.com. Φεβρουάριος 14, 2012. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13510347.2011.650915?journalCode=fdem20> (accessed Ιανουάριος 2, 2020).
- Taniyici, Saban. "Transformation of Political Islam in Turkey." ResearchGate. July 2003. https://www.researchgate.net/publication/249731057_Transformation_of_Political_Islam_in_Turkey_Islamist_Welfare_Party's_Pro-EU_Turn (accessed Νοέμβριος 23, 2019).
- Ulusal kanal. www.ulusal.com.tr. Ιανουάριος 2019. <http://www.ulusal.com.tr/gundem/amiral-cem-gurdeniz-yazdi-preveze-deniz-zaferinin-481-yildonumunde-h239842.html> (accessed Δεκέμβριος 27, 2019).
- Wilson, Ernest J. *Hard Power, Soft Power, Smart Power*, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. London: Routledge, 2008.
- Yarger, Harry R. *Strategic Theory for the 21st Century*. n.d.
- Αρσονιάδης, Βασίλειος. *Η Υψηλή Στρατηγική της Τουρκίας και η σχέση της με τη Θεωρία του Στρατηγικού Βάθους*. Αθήνα: Μιχάλη

Σιδέρη, 2018.

Βερέμης, Θάνος. Ιστορία των Ελληνοτουρκικών Σχέσεων. Αθήνα: Σιδέρης Ι., 2013.

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα. Αθήνα: Ποιότητα, 2010.

Λυγερός, Σταύρος. Μετά τον Ερντογάν, τι;. Αθήνα: Πατάκη, 2013.

Μάζης, Ιωάννης. Γεωπολιτική: η Θεωρία και η Πράξη. Αθήνα: Παπαζήσης, 2002.

Μαυρόπουλος, Παναγιώτης. Εισαγωγή στη Θεωρία Πολέμου και Στρατηγικής. Ιδιωτική, 2012.

Μηνάγιας, Χρήστος. Αποκαλύπτοντας τον Τουρκικό Λαβύρινθο, Ισλάμ και Πολιτική στη Τουρκία. Κάδμος, 2014.

Μηνάγιας, Χρήστος. Τουρκία, Αναθεωρητισμός και Συγκρούσεις. Αθήνα: Λειμών, 2019.

— . Τουρκία: Αναθεωρητισμός και Συγκρούσεις. Αθήνα: Λειμών, 2019.

Μπαϊράμογλου, Αλί, και Αχμέτ Ινσέλ. Ο Τουρκικός Στρατός: Μία κοινωνική τάξη, ένα πολιτικό κόμμα. Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2007.

Νταβούτογλου, Αχμέτ. Το Στρατηγικό Βάθος. Ποιότητα, 2010.

Φίλης, Κωνσταντίνος. Τουρκία, Ισλάμ, Ερντογάν. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2017.

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Επχος Καλτσίδης Γεώργιος γεννήθηκε στη Λάρισα στις 11 Ιουλίου 1977. Εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ) το 1997 από όπου αποφοίτησε το 2001 ως Ανθυπολοχαγός (ΤΘ).

Έχει αποφοιτήσει επιτυχώς από όλα τα σχολεία που προβλέπονται από τον βαθμό και την ειδικότητά του, καθώς και από το Mounted Officer Basic Course (MOBC) στο Fort Knox των ΗΠΑ, ενώ είναι απόφοιτος της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (17η Ε.Σ.).

Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Διοίκησης Επιχειρήσεων (MBA) της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΑΠΚΥ) και τελειόφοιτος του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (ΠΑΜΑΚ).

Διετέλεσε Ουλαμαγός, Δκτής Ήλης και Υποδιοικητής σε Μονάδες Τεθωρακισμένων, εκπαιδευτής στη Σχολή Τεθωρακισμένων (ΣΤΘ) και στη Σχολή Πολέμου Στρατού Ξηράς (ΣΠΣΞ). Επιπλέον το 2012-2014 υπηρέτησε στην ΕΛΔΥΚ/3/1/ΔΕΜ ως Δκτής Ήλης, Αξκός Επιχειρήσεων - Εκπαίδευσης και ως Τμηματάρχης Σχεδίων και Εκπαίδευσης στο Επιτελείο της 88 ΣΔΙ.

Του έχουν απονεμηθεί όλες οι διαμνημονεύσεις και τα μετάλλια που προβλέπονται από τον βαθμό του. Ομιλεί άπταιστα την αγγλική γλώσσα καθώς και την γερμανική σε επίπεδο εργασίας. Είναι νυμφευμένος με την Μαρία Παρουσίνα και έχει μία κόρη.

"Τα κατοικίδια και η σημασία τους στην διάπλαση του χαρακτήρα των παιδιών, σαν μέλη της οικογένειας, σαν συντροφιά σε μοναχικούς, ασθενείς, ανάπηρους, υπερήλικες, άστεγους"

της κ. Τερέζας Βαλαβάνη, Ψυχολόγου



Αποκομμένοι από την φύση οι άνθρωποι των μεγάλων αστικών κέντρων, συχνά αποξενωμένοι από τον ίδιο τους τον εαυτό, αλλά και από την ζεστασιά και οικειότητα της ζωής μέσα σε μεγάλες οικογένειες, όπως υπήρχαν ακόμα στην Ελλάδα μέχρι την δεκαετία του '50, επιλέγουν ολοένα και συχνότερα την συντροφιά ενός ζώου, που εντάσσεται σαν μέλος στην οικογένεια ή υποκαθιστά πολλές φορές το παιδί, τον σύντροφο, τον φίλο. Παρότι η ποικιλία των κατοικίδιων ζώων είναι μεγάλη, θα επικεντρωθώ στις γάτες και στους σκύλους, τους επικρατέστερους πλέον συγκάτοικους του ανθρώπου.

Οι γάτες εξημερώθηκαν πριν 3.500 χρόνια για να προστατεύουν τα αποθηκευμένα τρόφιμα από τις εισβολές των τρωκτικών. Τις συναντάμε να λατρεύονται σαν θεότητες για 2.000 στην Αρχαία Αίγυπτο και σαν φύλακες θησαυρών στους ναούς του Θιβέτ. Οι Φοίνικες μέσα από το εμπορικό τους δαιμόνιο ξεκίνησαν επικερδές λαθρεμπόριο με γάτες μεταφέροντας τις σε όλη την Ευρώπη. Νομοθετικά οι γάτες αρχικά προστατευόταν με αυστηρές ποινές, γιατί ήσαν εξαιρετικά χρήσιμα ζώα κατά τον Μεσαίωνα, που οι αρουραίοι μετέφεραν τον υιό της πανούκλας, ξεκληρίζοντας πληθυσμούς ολόκληρων πόλεων. Μαζί με το κυνήγι των μαγισσών η εκκλησία ξεκίνησε και ένα πρωτοφανές κυνήγι εξόντωσης όχι μόνο των γυναικών που θεωρήθηκαν μάγισσες, αλλά και των συμπαθητικών τετράποδων, που κατηγορήθηκαν σαν συνεργοί του διαβόλου. Χιλιάδες γάτες τότε μαρτύρησαν, γδάρθηκαν, σταυρώθηκαν, κήκαν, γκρεμίστηκαν από καμπαναριά εκκλησιών.

Η γάτα σε αντίθεση με τον σκύλο, ενώ αντιμετωπίζει κι εκείνη το αφεντικό της σαν ψευδογονέα, έρχεται, τρίβεται, απαιτεί χάδια και τροφή, ταυτόχρονα διατηρεί την αγριάδα και την ανεξαρτησία της. Την δυνατότητα να δαγκάσει ή να τσαγκρουνίσει το χέρι που την ταιΐζει. Η γάτα είναι δισυπόστατη, αμφίνους, γι' αυτό μπορεί να προσαρμοστεί εύκολα στην άγρια ζωή, εάν εγκαταλειφθεί. Συνηθίζει να κάθεται σε μέρη του σπιτιού επιβαρυμένα με υπόγειες επιβλαβείς ακτινοβολίες και να τις μεταμορφώνει σαν ενεργειακός μετασχηματιστής. Όταν θρονιάζεται στην αγκαλιά ενός στρεσαρισμένου ή άρρωστου ανθρώπου, λειτουργεί επίσης θεραπευτικά, μετασχηματίζοντας την αρνητική ενέργεια και επιφέροντας βαθειά θεραπεία και χαλάρωση. Σε αντίθεση με την γάτα ο σκύλος συνηθίζει να κάθεται μόνο σε μέρη καθαρά και ασφαλή για τον άνθρωπο όσον αφορά τις υπόγειες ακτινοβολίες. Μέρη όπου είναι απόλυτα ασφαλή να τοποθετήσουμε το προσκέφαλο μας ή τον αγαπημένο μας καναπέ.

Η εξημέρωση των λύκων κράτησε χιλιάδες χρόνια, μέχρι να μετατραπεί ο άγριος κυνηγός της στέπας στον πιο πιστό φίλο του ανθρώπου. Στηρίχθηκε όπως όλες οι ανταλλακτικές σχέσεις, στην ύπαρξη αμοιβαίων πλεονεκτημάτων και κυρίως στην διατροφική εξάρτηση. Οι λύκοι σαν ζώα αγέλης διακρίνονται από άριστα οργανωμένη κοινωνική ζωή. Κάποιοι μεμονωμένοι λύκοι –παρίες άρχισαν να συνυπάρχουν με τους κυνηγούς. Κάποια ορφανά κουτάβια υιοθετήθηκαν και έμαθαν να κερδίζουν το φαγητό τους, παραδίδοντας το κυνήγι στα αφεντικά τους και ξεχνώντας σταδιακά την λυκίσια τους φύση. Έτσι υπογράφηκε πριν χρόνια το άγραφο συμβόλαιο μεταξύ ανθρώπου και εξημερωμένου λύκου. Ο άνθρωπος θα τον προστάτευε, θα του παρείχε νερό και τροφή, ενώ ο λύκος, που μετατράπηκε σε σκύλο, θα εκτελούσε για εκείνον ποικίλα καθήκοντα. Κυρίως σαν φύλακας, ποιμένας, κυνηγός, ζεστή κουβέρτα για τις κρύες νύχτες του Χειμώνα, αλλά και σαν μεταφορέας φορτίων και ελκήθρων. Σε πρωτόγονες φυλές ακόμα και σαν νταντά μικρών παιδιών, καθαριστής των αφοδεύσεων, αλλά και αναμεταδότης πληροφοριών, ιδιαίτερα όσον αφορά θανάσιμους κινδύνους και φυσικές καταστροφές.

Ένα εξαιρετικά αξιόλογο πακέτο υπηρεσιών λοιπόν, αφού τόσα πολλά συνδυάζονται σε ένα! Ο σκύλος μπορούσε να επιδείξει εργατικότητα, επινοητικότητα, πίστη και αυτοθυσία, αλλά και να χρησιμεύσει ο ίδιος σαν πηγή τροφής σε περιόδους λιμού ή να θυσιαστεί σαν προσφορά στους θεούς, όπως στην Αρχαία Ελλάδα που συνήθιζαν να προσφέρουν σκυλιά στην Εκάτη. Παραδοσιακή κυνοφαγία συνεχίζεται ακόμα στις μέρες μας παρά τις διεθνείς διαμαρτυρίες σε περιοχές της Κίνας και της Ν.Α. Ασίας. Διαπιστώνουμε λοιπόν μέσα από τις διαδρομές της ιστορίας, ότι τα σκυλιά είναι διαχρονικά τα πιο στενά συνδεδεμένα και τα πιο σκληρά εργαζόμενα ζώα προς όφελος του ανθρώπου. Παραδοσιακά τον βοηθούν στο κυνήγι, φυλούν την περιουσία του και τα κοπάδια του, τον υπερασπίζονται με την ζωή τους, κάνουν παρέα σε μικρά παιδιά, ηλικιωμένους ασθενείς και ανάπηρους, εξολοθρεύουν ανωφελή ζώα, χρησιμεύουν σαν υποζύγια για έλκηθρα, ζωντανές κουβέρτες στους νομάδες, στις μέρες μας καθοδηγούν τυφλούς, συνεργάζονται σαν διασώστες σε φυσικές καταστροφές, συλλαμβάνουν σαν καλά εκπαιδευμένοι βοηθοί της

αστυνομίας εγκληματίες και εμπόρους ναρκωτικών, κερδίζουν βραβεία σε καλλιστεία, τρέχουν σε κούρσες.

Σαν ευχαριστώ οι άνθρωποι δεν διστάζουν να τα χρησιμοποιούν σε μεγάλη κλίμακα στο όνομα της επιστημονικής προόδου σε ανηλεή πειράματα. Σε μεγάλης αγριότητας, αιματηρές, παράνομες, αλλά εξαιρετικά επικερδείς κυνομαχίες. Να ικανοποιούν εις βάρος τους διεστραμμένα σεξουαλικά γούστα, κρατώντας τα έγκλειστα και εκδίδοντας τα μαζί με άλλα αβοήθητα ζώα, σε νόμιμους οίκους ανοχής για κτηνοβάτες. Να τα εγκαταλείπουν, όταν δεν τους είναι πλέον χρήσιμα σαν κατοικίδια και να τα αφήνουν να λιμοκτονούν, να πέφτουν θύματα βασανισμών, μαζικής εξόντωσης ή τροχαίων σαν αδέσποτα στους δρόμους των μεγαλουπόλεων. Να φυλακίζονται σε κυνοκομεία, που θυμίζουν συχνά στρατόπεδα συγκέντρωσης και ενίοτε να θανατώνονται εκεί σαν αζήτητα με ευθανασία. Να συλλαμβάνονται μαζικά από τους δρόμους, να γδέρνονται ζωντανά και να καταβροχθίζονται σε νόμιμες γιορτές της φρίκης. Μήπως λοιπόν εδώ ισχύει το οξύμωρο σχήμα, ότι όχι μόνο ο άνθρωπος είναι για τον άνθρωπο ο μεγαλύτερος λύκος (homo homini lupus), αλλά και ότι ο άνθρωπος είναι και για τον αποδεδειγμένα πιο πιστό του φίλο, τον σκύλο, ο μεγαλύτερος και αγριότερος λύκος; Πάνω στα σκυλιά ξεσπά όχι μόνο η συχνά αρρωστημένη και φανατική «αγάπη» των λεγόμενων φιλόζωνων, αλλά και το πιο τυφλό μίσος και η διαστροφή των πιο βίαιων και διαταραγμένων συνανθρώπων. Είναι γνωστό ότι στατιστικά στυγνοί εγκληματίες και φονιάδες, που καταλήγουν να βιάζουν και να κατακρεουργούν ανθρώπους, ξεκινούν στην παιδική και εφηβική τους ηλικία την καριέρα τους στην εγκληματικότητα βασανίζοντας και φονεύοντας αδέσποτα, ανυπεράσπιστα ζώα.

Η ακαταμάχητη ανάγκη για συναισθηματικό δέσιμο και τυφλή υπακοή του σκύλου προς τον άνθρωπο, έχει να κάνει με το ότι σαν ζώο της αγέλης, τον αποδέχεται σαν ψευδογονέα του και ιεραρχικά ανώτερο του. Γι' αυτό τα αδέσποτα σκυλιά δημιουργούν αυθόρμητα πολλά μαζί αγέλες και επιστρέφουν συχνά στα πιο άγρια ένστικτα της λυκίσιας τους φύσης, φροντίζοντας από κοινού τις ανάγκες επιβίωσης τους. Πόσες φορές μας ακολουθεί ένα αδέσποτο κατά πόδας, επειδή το χαϊδέψαμε ή το ταΐσαμε, κοιτάζοντας μας έντονα στα μάτια και εκλιπαρώντας μας κυριολεκτικά να το υιοθετήσουμε, να το συμπεριλάβουμε στην ανθρώπινη οικογένεια μας; Και συνήθως αυτά τα ζώα αποδεικνύονται τα καλύτερα! Δεν μετανιώνουμε, εάν τα προτιμήσουμε. Παρότι πολλά από αυτά έχουν αποκτήσει αγριότητα, φοβίες και καχυποψία λόγω των κακοποιήσεων που μπορεί να έχουν υποστεί από προηγούμενα βάρβαρα αφεντικά ή την σκληρότητα της ζωής στον δρόμο. Η σταθερή αγάπη και αφοσίωση μας έχει την δύναμη να τα κάνει να επανέρθουν σε κατάσταση ισορροπίας και εμπιστοσύνης, να επουλώσουν τα ψυχικά τους τραύματα, να εξημερωθούν εκ νέου, να μας επιβραβεύσουν με απόλυτη αφοσίωση και υπακοή.

Εύκολα τα σκυλιά γίνονται μέλη μιας ανθρώπινης οικογένειας και συμμετέχουν σε όλες τις βασικές δραστηριότητες της. Σε άκληρα ζευγάρια υποκαθιστούν τα παιδιά. Επειδή όλοι μας συμπεριφερόμαστε σύμφωνα με τον χαρακτήρα μας, μπορεί κανείς σ' αυτές τις περιπτώσεις να διαπιστώσει όλη

την ποικιλότητα διαφορετικών γονικών μοντέλων, από υπερπροστασία, αποπνικτική αγάπη και παραχαίδεμα έως άσκηση υπερβολικής εξουσίας, που μπορεί να φτάσει έως και την ψυχοσωματική κακοποίηση, ακριβώς όπως με τα ανθρώπινα παιδιά.

Και όταν ο ένας από τους δύο στο ζευγάρι πεθάνει, το ζώο-παιδί συμμετέχει ενεργά παρηγορητικά στο πένθος και συχνά υποκαθιστά τον εκλιπόντα σύντροφο. Δεν είναι λίγες οι καταγεγραμμένες περιπτώσεις σκυλιών που θρηνούν και πενθούν για όλη την υπόλοιπη ζωή τους τον τεθνεώτα. Πολύ γνωστή είναι η ιστορία του Χάτσκο στην Ιαπωνία, που γυρίστηκε και ταινία, έγινε και μνημείο αφοσίωσης, που περίμενε για χρόνια μέχρι το τέλος της ζωής του στον σταθμό του τραίνου τον χαμένο του κύριο. Η Μπέλλα το κυνηγόσκυλο του παππού μου, πέθανε από αστία, αρνούμενη τροφή, στα πόδια του κρεβατιού του, όταν εκείνος αρρώστησε βαριά, λόγω του πρόωρου θανάτου του γιού του Απόλλωνα. Γάτες και σκύλοι πενθούν και την απώλεια άλλων ζώων με τα οποία μεγαλώνουν, αλλά και των παιδιών τους, όταν εμείς τους τα παίρνουμε. Οι γάτες - μανάδες ψάχνουν για μέρες στο σπίτι νιαουρίζοντας γοερά, ψάχνοντας να τα βρουν.

Εάν σκεφτούμε ότι τα κατοικίδια ζώα που μοιραζόμαστε μαζί τους μια κοινή ζωή, βάζοντας τα σε ρόλο παιδιού, αδελφού ή συντρόφου, έχουν συνήθως το 1/5 προσδόκιμο ζωής σε σχέση μ' εμάς, βλέπουμε ότι τελικά τα ζώα αυτά έρχονται να μας διδάξουν μέσα από την αναπόφευκτη απώλεια τους, το θέμα της φθοράς και της παροδικότητας των πάντων. Περνάμε λόγο της συμβίωσης μαζί τους τις ίδιες αγωνίες όπως με τ' άλλη ανθρώπινα μέλη της οικογένειας μας, όταν αρρωσταίνουν, παθαίνουν ατυχήματα, ζευγαρώνουν, γεννούν, πεθαίνουν. Μας διδάσκουν ότι η αγάπη μας θα πρέπει να διακατέχεται από το πνεύμα της ελευθερίας και να μην είναι εξαρτητική. Διδάσκουν στα παιδιά μας, συχνά σε τρυφερή παιδική ηλικία, ότι όλους μας στην γωνία μας περιμένει ο θάνατος και τα προετοιμάζουν για τον θάνατο του παππού και της γιαγιάς και ίσως ακόμα πιο στενών κι αγαπημένων ατόμων. Συχνά παιδιά θρηνούν την απώλεια ενός κατοικίδιου με μεγαλύτερη σφοδρότητα απ' ότι τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου.

Τα παιδιά και ιδιαίτερα τα μοναχοπαίδια ανταλλάσσουν πολλά συναισθήματα με τις γάτες και τους σκύλους του σπιτιού. Εκφράζουν αγάπη, ζήλεια, ανταγωνισμό, οργή, θυμό, αλληλεγγύη, προστατευτικότητα, φροντίδα. Παίζουν μαζί τους, τσακώνονται και θυμώνουν, προβάλλουν πάνω τους παρόμοια συναισθήματα όπως με τα αδέρφια τους. Και φυσικά είναι απαρηγόρητα εάν τα απολέσουν. Μαθαίνουν να αποκτούν υπευθυνότητα όταν αναγκάζονται να τα φροντίσουν. Να τα ταΐσουν, να τα βγάλουν βόλτα. Αποκτούν τις πρώτες εμπειρίες σαν φροντιστές όχι μιας κούκλας ή ενός γούνινου, αλλά ενός ζωντανού πλάσματος που χαίρεται, λυπάται, αγαπά, ζηλεύει, απαιτεί, υποχωρεί, πεινά και πονά, χαλαρώνει και εμπιστεύεται, ενός πλάσματος που αντιδρά παρόμοια με τους ανθρώπους, μόνο που δεν μιλά την ανθρώπινη γλώσσα. Δείχνει με το βλέμμα και την στάση του σώματος όλα του τα συναισθήματα. Παιδιά που μεγαλώνουν με ζώα, μαθαίνουν να μοιράζονται και να προστατεύουν,

έχουν υψηλότερη συναισθηματική νοημοσύνη, γίνονται καλύτεροι φίλοι, σύντροφοι, γονείς. Μαθαίνουν να σέβονται την διαφορετικότητα των όντων και την ολότητα της φύσης, αποκτούν οικολογική συνείδηση.

Για μοναχικά άτομα με κλειστό εσωστρεφή χαρακτήρα και αντικοινωνική συμπεριφορά η παρέα ενός κατοικίδιου στο σπίτι είναι συχνά η μοναδική παρέα, το μοναδικό ζωντανό πλάσμα, με το οποίο λειτουργούν συναισθηματικά και γεφυρώνουν την αβάσταχτη συχνά αίσθηση μοναξιάς και την έλλειψη ανθρώπινης επικοινωνίας. Αυτή η πρακτική, ενώ κυρίως λειτουργεί εξισορροπητικά, μπορεί όμως να οδηγήσει και σε εκκεντρικές, ακραίες και ανισόρροπες συμπεριφορές. Όλο και σε κάποια γειτονιά θα έχουμε ακούσει για την παράξενη κυρία που έχει γεμίσει το σπίτι της με γάτες ή τον μοναχικό κύριο που συμβιώνει στο σαλόνι του με μια αγέλη αδέσποτων σκύλων. Αυτοί οι άνθρωποι συχνά αρπάζουν ακόμα και δεσποζώμενα κατοικίδια της γειτονιάς ή μαζεύουν με το ζόρι τα αδέσποτα για να τα φυλακίσουν σε τέσσερεις τοίχους, σε εξαιρετικά ανθυγιεινά και ακατάλληλα, τόσο για τον άνθρωπο όσο και για τα ζώα, περιβάλλοντα.

Επίσης ανάμεσα στους φιλόζωους εθελοντές που καταναλώνουν ατέλειωτες ώρες σε οργανώσεις και εκστρατείες υπέρ της σωτηρίας και στέρωσης των αδέσποτων, μπορούμε να βρούμε κάποιους με διαταραγμένες προσωπικότητες. Άτομα πληγωμένα κατά τα παιδικά τους χρόνια από δυσλειτουργικές ή κακοποιητικές οικογένειες, που καταφεύγουν στην ψευδαίσθηση ότι σώζοντας τα ορφανά σκυλιά ή γατιά του δρόμου, διασώζουν, θεραπεύουν κάθε φορά κι ένα πληγωμένο κομμάτι του δικού τους ταλαιπωρημένου και φοβισμένου έως και εξοργισμένου, ως προς τους ανθρώπους, εαυτού.

Στον αντίποδα αυτών βρίσκονται οι κακοποιητές ζώων, που συμπεριφέρονται με μεγάλη ωμότητα και βαρβαρότητα, εκφοβίζοντας και ταλαιπωρώντας αφάνταστα το δικό τους ζώο, φωνάζοντας, βρίζοντας, χτυπώντας, βασανίζοντας, κρατώντας το συνεχώς δεμένο ή φυλακισμένο, στερώντας του νερό, φαγητό χάδι, σκιά ή ζεστασιά. Ας θυμηθούμε τα βαρελόσκυλα της Κρήτης, που παρά τους νέους νόμους, ακόμα βρίσκουμε αρκετά να ταλαιπωρούνται καθημερινά στην κρητική ύπαιθρο. Κακοποιητές ζώων, άνθρωποι που τα κλωτσούν, τους πετάνε φόλες, τα κρεμάνε σε δέντρα, έχουν συνήθως υπάρξει στα παιδικά τους χρόνια κι εκείνοι κακοποιημένα παιδιά, ταυτισμένα με τον κακοποιητή τους. Ενώ πολλοί ακραίοι φιλόζωοι όπως είπαμε είναι αντιθέτως ταυτισμένοι, μέσα από την δική τους προσωπική τραυματική εμπειρία, με τα θύματα της κακοποίησης.

Χρόνια ασθενείς και ανάπηροι άνθρωποι, που στερούνται πολλές χαρές της ζωής, ευεργετούνται ιδιαίτερα από την συντροφιά των κατοικίδιων. Είναι γνωστή η στενή σχέση ανάμεσα σε τυφλούς και τους εκπαιδευμένους σκύλους-οδηγούς, που τους επιτρέπουν με μεγάλη ασφάλεια να κυκλοφορούν στους δρόμους και ν' απολαμβάνουν μια ανεξαρτησία από την βοήθεια των οικείων τους. Αυξάνονται τα νοσοκομεία της Ευρώπης, που επιτρέπουν σε ζώα να επισκέπτονται ασθενείς και ιδιαίτερα παιδιά, έχοντας αποδεχτεί το

σημαντικό συναισθηματικό όφελος αυτής της αλληλεπίδρασης. Παράλυτοι σε καροτσάκια απολαμβάνουν την παρέα και το παιχνίδι με τον σκύλο τους ή την βελούδινη επαφή με την γάτα τους. Τόσο γι' αυτήν την ευπαθή κατηγορία, όσο και για μοναχικούς ή εγκαταλελειμμένους ηλικιωμένους, η στενή επαφή μ' ένα κατοικίδιο ζώο μπορεί να βελτιώσει αισθητά την ποιότητα ζωής, να ενισχύσει το ανοσοποιητικό τους σύστημα, να αυξήσει το προσδόκιμο ζωής. Η δημιουργία σχέσεων αγάπης και αμοιβαίας αλληλεπίδρασης μόνο όφελος μπορεί να έχει και για τις δύο εμπλεκόμενες πλευρές.

Δίπλα στους άστεγους, που ολοένα μεγαλώνουν σαν ευπαθή ομάδα στην εποχή της κρίσης, συχνά αντικρίζουμε ένα σκύλο να τους συνοδεύει στην άγρια ζωή του δρόμου. Ένα δικό τους σκυλί, το μόνο που τους απέμεινε όταν τα έχασαν όλα από μια παλιότερη νοικοκυρεμένη ζωή ή έναν νέο φίλο και σύντροφο των δρόμων. Κι εκείνος αδέσποτος, διατεθειμένος να μοιραστεί μαζί τους τους κινδύνους του δρόμου. Να τους προστατεύσει από επιθέσεις. Να μοιραστούν μαζί του το λιγοστό τους φαγητό. Να τους ζεστάνει τις κρύες βροχερές νύχτες. Να τους ακολουθήσει στις περιπλανήσεις τους. Να τους συντροφεύσει στην αγωνία της επιβίωσης. Η ιστορία του γάτου Μπομπ στην Αγγλία, που έσωσε κυριολεκτικά και έκανε διάσημο το αφεντικό του, που υπήρξε άστεγος, άνεργος και αλκοολικός, έγινε best-seller και ταινία, εξαιρετικά συγκινητική και διδακτική για την αλληλεπίδραση ανθρώπου και ζώων μέσα στο παράταιρο και αποξενωτικό και για τους δύο μοντέλο της ζωής σε μια απρόσωπη μεγαλούπολη.

Ο κάθε άνθρωπος αντιδρά στις σχέσεις του με τους ανθρώπους και τα ζώα σύμφωνα με τον χαρακτήρα του. Σχιζοειδείς μπορούν να εμπιστευτούν πιο εύκολα ένα ζώο από ένα άνθρωπο, κρατάνε όμως και μαζί του συνήθως συναισθηματικά αποστάσεις ασφαλείας, αφού το μεγαλύτερο τους θέμα είναι ο φόβος μπροστά στο συναίσθημα της αγάπης. Μπορούν να επιδείξουν σκληρότητα ή παγερότητα. Μπορεί ενώ το ταΐζουν ή φροντίζουν για την υγεία του, να το παραμελήσουν συναισθηματικά. Να μην το χαϊδεύουν ή να μην ανταποκρίνονται στις συναισθηματικές του ανάγκες. Οι καταθλιπτικοί χαρακτήρες αντιθέτως μπορεί να «πνίξουν» από αγάπη το ζώο τους, όπως άλλωστε και τα παιδιά τους. Τα προσωποποιούν, τα ντύνουν σαν να είναι κούκλες, εκτονώνουν όλη τους την ανάγκη για τρυφερότητα σ' αυτά, τους συμπεριφέρονται σαν να είναι κανονικά παιδιά ή σύντροφοι τους. Εάν τα χάσουν είναι απαρηγόρητοι και πολλές φορές αρνούνται να τα αντικαταστήσουν, γιατί διατηρούν ένα πένθος διαρκείας και δεν χωράει ένα νέο ζώο στην καρδιά τους.

Οι ψυχαναγκαστικοί χαρακτήρες είναι τα άτομα που εκπαιδεύουν τέλεια τον σκύλο τους να υπακούει σε διάφορες εντολές τυφλά και τον επιβραβεύουν ιδιαίτερα εάν επιδεικνύει απόλυτη υπακοή και αφοσίωση. Τον φροντίζουν άψογα! Το ίδιο φυσικά κάνουν και με τα παιδιά τους. Δεν ανέχονται καμιά παρέκκλιση, εξαγριώνονται και μπορούν να γίνουν τιμωρητικοί ή βίαιοι με όποιες ενδείξεις ανταρσίας. Ενώ οι υστερικοί δεν βάζουν όρια στον εαυτό τους και στο ζώο τους, το αφήνουν ανεξέλεγκτο, παραπάνω ελεύθερο και άναρχο απ' ότι επιτρέπει μια κοινή συμβίωση σ' έναν χώρο. Μπορούν να παρα-

μελήσουν στοιχειώδεις ανάγκες του και το ζώο να κινδυνεύσει ή να τους καταδυναστεύσει λόγω της έλλειψης ορίων.

Σχιζοειδείς και υστερικοί χαρακτήρες, ανεξάρτητα πνεύματα, καλλιπείς προτιμούν συνήθως τις γάτες παρά τους σκύλους, επειδή δεν τους επιβαρύνουν συναισθηματικά λόγω της αυξημένης ανεξαρτησίας τους και δεν χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα. Αντιθέτως καταθλιπτικοί και ψυχαναγκαστικοί χαρακτήρες επιλέγουν πρωτίστως σκυλιά λόγω της μεγάλης τους συναισθηματικής εξάρτησης και της καλύτερης δυνατότητας τους να εκπαιδευτούν και να αφοσιωθούν στο αφεντικό τους.

Γάτες και σκύλοι έχουν πολλά να μας διδάξουν. Μας συντροφεύουν εδώ και αιώνες στον ίδιο αποκομμένο από την φύση και απρόσωπο, αποξενωτικό τρόπο ζωής. Τα κατοικίδια, όπως και τα παιδιά μας, χρειάζονται αγάπη και οριοθέτηση. Το λέει άλλωστε και η σοφή παροιμία: «Το παιδί και το σκυλί όπως το μάθεις». Επειδή είναι απόλυτα εξαρτημένα από την δική μας παρουσία και απουσία, χρειάζεται με αυξημένη αίσθηση καθήκοντος, να μπορούμε να ρυθμίσουμε όλες μας τις υποχρεώσεις απέναντι τους, ώστε να τους εξασφαλίσουμε μια καλή και ευχάριστη συνύπαρξη, μια σύμπραξη με αμοιβαίο όφελος.

Θα κλείσω μ' ένα ποίημα, που έγραψε η συγγραφέας Berth Norman Harris, με αφορμή τον χαμό του αγαπημένου της σκύλου:

«Η προσευχή του σκύλου»

*Δείξε μου αγάπη, καλέ μου αφέντη,
γιατί καμιά καρδιά σ' όλον τον κόσμο
δεν εκτιμά περισσότερο την αγάπη σου
από την καρδιά μου που σε αγαπά.*

*Μην τσακίζεις το μυαλό μου με το ξύλο,
γιατί αν και θα σου γλύφω το χέρι ανάμεσα στα χτυπήματα,
η υπομονή και η κατανόηση σου θα με κάνουν
να μάθω πιο γρήγορα αυτά που θέλεις από μένα.*

*Μίλα μου συχνά, γιατί η φωνή σου
είναι η πιο γλυκιά μουσική του κόσμου,
όπως γνωρίζεις από το ασταμάτητο ζωηρό κούνημα της ουράς μου,
όταν τα τεντωμένα μου αυτιά ακούν τα βήματα σου στην πόρτα.*

*Όταν κάνει κρύο ή βρέχει, σε παρακαλώ πάρε με μέσα,
γιατί είμαι ένα εξημερωμένο ζώο τώρα,
ασυνήθιστο στα άγρια καιρικά φαινόμενα
και δεν σου ζητώ παρά να έχω το προνόμιο
να κάθομαι κοντά στα πόδια σου, δίπλα στο τζάκι.*

*Και αν δεν θα είχες σπίτι, θα προτιμούσα
να σε ακολουθώ στον πάγο και στο χιόνι,
παρά να κάθομαι στο πιο μαλακό μαξιλάρι
ή στο πιο ζεστό σπίτι του κόσμου.*

*Γιατί εσύ είσαι ο δικός μου θεός
και εγώ είμαι ο αφοσιωμένος σου πιστός.
Έχε μου πάντα φρέσκο νερό,
γιατί αν και δεν μπορώ να το πω, υποφέρω όταν διψώ.*

*Τάισε με καθαρή τροφή για να είμαι πάντα υγιής,
ώστε να παίζω, να τρέχω, να εκτελώ τις επιθυμίες σου,
να περπατώ δίπλα σου και να είμαι έτοιμος,
πρόθυμος και ικανός να σε προστατέψω με την ζωή μου,
αν η ζωή σου βρεθεί σε κίνδυνο.*

*Και, αγαπημένε μου αφέντη,
αν ο Κύριος θεωρήσει αναγκαίο
να μου στερήσει την υγεία μου ή την όραση μου,
μη με διώξεις από κοντά σου.*

*Κράτα με στην αγκαλιά σου απαλά
και τα ικανά χέρια σου θα μου χαρίσουν
το σπλαχνικό δώρο της αιώνιας ανάπαυσης
και θα σε αφήσω γνωρίζοντας μέχρι την τελευταία μου ανάσα,
ότι η μοίρα μου ήταν πάντα ασφαλής στα χέρια σου.*

Βιογραφικό Σημείωμα



Η κ. Τερέζα Βαλαβάνη γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης το 1958. Σπούδασε Κλινική Ψυχολογία στη Λειψία της Γερμανίας. Εργάστηκε σε αναμορφωτήριο, σε κλινική ψυχοθεραπείας, σε σχολείο για παιδιά με ειδικές ανάγκες, με εγκλείστους στις φυλακές, με εκπαιδευτικούς σε εμπόλεμη ζώνη. Το 2003-2005 δημιούργησε στο Ηράκλειο την «Ευρυάλη», ένα πολυχώρο όπου συνυπήρχαν εστίαση, ψυχοθεραπεία, εναλλακτικές θεραπείες, ψυχαγωγία και πολιτισμός. Δουλεύει πάνω από 30 χρόνια σε δικό της γραφείο σαν Ψυχοθεραπεύτρια. Από το 2009 με την «Σχολή Σχέσεων» διοργανώνει ομιλίες, ομάδες, μουσικοποιητικές βραδιές, εκθέσεις και σεμινάρια. Γράφει ποίηση, χαϊκού, παραμύθια για ενήλικες, δοκίμια, αρθρογραφεί, φωτογραφίζει, φτιάχνει κεραμικά, γλυπτά, ψηφιδωτά και κολάζ, ζωγραφίζει ακουαρέλες και πέτρες. Από το 2012 έως σήμερα έχει οργανώσει και συμμετάσχει σε 7 συλλογικές εκθέσεις ακουαρέλας και κολάζ και σε 7 ατομικές εκθέσεις στην Κρήτη, στην Αθήνα και στο Λονδίνο. Είναι φυσιολάτρης και φιλόζωη. Μεγάλωσε τον μοναχογιό της Οδυσσέα μαζί με ζώα, συγκατοικεί με 2 γατούλες και δύο σκυλίτσες.

"Σκιαγράφηση ψυχολογικού προφίλ δραστών εγκλημάτων κακοποίησης ζώων"

του Αστυνομικού Διευθυντή, Νικόλαου Γ. Χρυσάκη

.....Εύκολα, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι οι άνθρωποι που κακοποιούν τα ζώα δεν ξέρουν τι θα πει αγάπη για τον εαυτό τους, για τους συνανθρώπους τους, για τα ζώα, για τη φύση. Θα τους συναντήσουμε να διαπράττουν ανεξέλεγκτα και ασύδοτα πολλαπλές εγκληματικές πράξεις έναντι όλων. Είναι «νταήδες», εμπλέκονται εύκολα σε έριδες, παρουσιάζουν εμφανή παραβατική συμπεριφορά γενικά αλλά και σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς τους. Μέσα τους κρύβεται ένα ανώριμο παιδί με «κακοφορμισμένες» πληγές, ενώ το εξωτερικό τους προσώπείο είναι αυτό του οργισμένου τιμωρού. Μόνο σπάζοντας τα ταμπού και την ένοχη σιωπή θα έχουμε την αυθεντική εικόνα της ταυτότητάς τους.....

Στη σύγχρονη εγκληματολογική επιστήμη υπάρχουν ποικίλες θεωρίες που επιχειρούν να εξηγήσουν το «γιατί» ορισμένοι άνθρωποι γίνονται βίαιοι και διαπράττουν ειδεχθή¹ εγκλήματα. Οι θεωρίες αυτές περιλαμβάνουν παράγοντες βιολογικούς, γνωσιακούς και ευκαιριακούς, όπως θέματα κοινωνικοποίησης, υπογραμμίζουν ωστόσο πως η βία είναι μια συμπεριφορά που μαθαίνεται² και ως εκ τούτου μπορεί να τροποποιηθεί. Λόγω της βίαιης φύσης ορισμένων απεχθών³ εγκλημάτων, μεταξύ των οποίων μπορεί προδήλως να συμπεριληφθεί και η κακοποίηση - βασανισμός των ζώων, προέκυψε η ανάγκη σκιαγράφησης του προφίλ αυτών των δραστών, με στόχο αφενός τον ευκολότερο εντοπισμό και κατά συνέπεια τη σύλληψη και παραπομπή τους στη δικαιοσύνη και αφετέρου την προστασία του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Η επιστημονική σκιαγράφηση του πορτρέτου ενός εγκληματία (Offender Profiling)⁴, είναι μία μέθοδος εντοπισμού του δράστη του εγκλήματος με βάση την ανάλυση όλων των επί μέρους -έστω και μηδαμινών- στοιχεί-

1. Αν και η ερμηνεία του λήμματος είναι άκρως κατατοπιστική και πλήρως περιγραφική, δε συμβαίνει το ίδιο όταν επιχειρείται νομική προσέγγιση του όρου «ειδεχθής». Ο όρος δεν απαντάται στο Ποινικό Δίκαιο ως επίθετο προσδιοριστικό της προσωπικότητας του δράστη, δηλαδή της ψυχικής, ηθικής και πνευματικής οντότητας του υποκειμένου. Και τούτο είναι αναμενόμενο, από τη στιγμή που το Ποινικό μας Δίκαιο είναι βασικά «Ποινικό Δίκαιο της εγκληματικής πράξης», γιατί συνδέει την επιβολή της ποινής πάντοτε με την τέλεση συγκεκριμένων πράξεων, που προβλέπονται στο νόμο ως προσβολές εννόμων αγαθών. Διαφορετική ρύθμιση θα βρισκόταν σε αντίθεση με βασική αρχή του ελληνικού ποινικού συστήματος, η οποία πρεσβεύει ότι η απαξία των εγκλημάτων δεν απορρέει μόνο από τη βούληση ή τη σκέψη του πολίτη αλλά πρωταρχικό από το είδος της πράξης του.

2. Γιώργας Δημήτριος (1990), Τόμος Β'- Κοινωνική Ψυχολογία. Δυναμική της ομάδας, συμμόρφωση, συνεργασία και ανταγωνισμός, ηγετικός ρόλος, ψυχολογία του περιβάλλοντος. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

3. Απεχθές είναι αντικειμενικός ό,τι προξενεί (υποκειμενικός) έντονο συναίσθημα απέχθειας και αποτροπιασμού στον αξιολογούντα.

4. Το Profiling ως ερευνητική μέθοδος αφορά στη διαδικασία δημιουργίας συμπεριφορικών προτύπων. Το profile είναι ένα είδος εκμαγείου, πάνω στο οποίο αποτυπώνονται πληροφορίες που λαμβάνονται από τον τόπο του εγκλήματος του εκάστοτε περιστατικού και διαμορφώνουν μια συγκεκριμένη εικόνα, συμπληρώνοντας ένα puzzle, που ενδεχομένως θα βοηθήσει στην ανακάλυψη του υπόπτου, διαδραματίζοντας καταλυτικό πολλές φορές ρόλο στη δυναμική της σύγχρονης αστυνομικής έρευνας.

ων της φύσης του εγκλήματος, του τόπου και του τρόπου με τον οποίο αυτό διαπράχθηκε. Μερικές υποκρυπτόμενες διαφορετικές όψεις του εγκληματικού χαρακτήρα καθορίζονται από τις αντιπροσωπευτικές επιλογές των ενεργειών του πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το έγκλημα, καθώς και των μέσων που χρησιμοποίησε. Αυτές οι πληροφορίες συνδυάζονται με άλλες σχετικές λεπτομέρειες και στοιχεία του εγκλήματος, κωδικοποιούνται, ταξινομούνται και κατόπιν συγκρίνονται με τα χαρακτηριστικά γνωστών τύπων ανθρώπινης προσωπικότητας και πνευματικών ή/και ψυχικών παρεκκλίσεων, ώστε να εξαχθεί μία περιγραφή: το ψυχολογικό προφίλ του εγκληματία.

Η τεχνική αυτή παρέχει ουσιαστική βοήθεια σε εγκλήματα στα οποία ο δράστης έχει εκδηλώσει κάποια μορφή ψυχοπαθολογικής συμπεριφοράς, όπως σαδιστικά βασανιστήρια σε σεξουαλικές επιθέσεις, εκσπλάχνιση, μεταθανάτιες κακώσεις, δολοφονίες με ακρωτηριασμούς ή τεμαχισμούς και αναιτιολόγητους εμπρησμούς. Έτσι, ο σχηματισμός του ψυχολογικού προσωπείου του δράστη δίνει τη δυνατότητα στις διωκτικές Αρχές να διαμορφώσουν μια συγκεκριμένη εικόνα του. Ακολουθώντας, σε συνδυασμό με τη μέθοδο του *Modus Operandi*⁵ μπορεί να περιοριστεί το πεδίο των υπόπτων σε ένα περιορισμένο αριθμό ατόμων και σε συγκεκριμένο χώρο, στον οποίο και θα αναζητηθεί ο δράστης του εγκλήματος.

Ειδικότερα, το ψυχολογικό προφίλ όσων ασκούν βία στα ζώα δε διαφέρει από εκείνο αυτών που ασκούν βία στους ανθρώπους. Το συγκεκριμένο αδίκημα αποτελεί κατεξοχήν έγκλημα πολλαπλής κλιμάκωσης της ενοχής του δράστη και παρουσιάζει ποικιλομορφία στην ένταση του δόλου και στον τρόπο εκτέλεσης, ανάλογη με όλα τα εγκλήματα που εμπεριέχουν ακραία μορφή βίας. Οι βίαιες πράξεις προς τα ζώα έχουν προ πολλού αναγνωριστεί ως ενδείξεις μιας επικίνδυνης ψυχοπαθολογίας που σπάνια περιορίζεται σε αυτά. «Όποιος έχει μάθει να θεωρεί τη ζωή ενός ζώοντος πλάσματος ευτελή, κινδυνεύει να οδηγηθεί σε αντίστοιχο συμπεράσματα για ευτελείς ανθρώπινες ζωές», έγραψε ο ανθρωπιστής Δρ. Άλμπερτ Σβάϊτσερ⁶.

Συνήθως πρόκειται για άτομα υπερβολικά ανασφαλή, νευρικά και ευέξαπτα, με υπέρμετρο εγωισμό, χαμηλή αυτοεκτίμηση και ανοχή στη ματαίωση, με βίαια ξεσπάσματα ανεξέλεγκτου θυμού, με σχιζοειδή ή ψυχοπαθητικό χαρακτήρα και παρανοϊκές έως και σχιζοφρενικές τάσεις. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο πλαίσιο ερευνητικής μελέτης που διενεργήθηκε σε τριάντα έξι (36) καταδικασμένους σειριακούς δολοφόνους (Serial Killers), το 46% απ' αυτούς παραδέχτηκε ότι στην εφηβεία τους βασάνιζε ζώα (Congressional Register, 1996). Οι περισσότεροι εκ των οποίων υπήρξαν κακοποιημένα παιδιά και μεγάλωσαν χωρίς αγάπη, σε σπίτια όπου κυριαρχούσε ο παραλογισμός, ο φόβος και η βία. Το «θύμα» έχει τρεις (3) βασικές επιλογές με την ενηλικίωσή του. Παραμένει θύμα. ταυτίζεται με το θύτη ή γίνεται θεραπευτής. «Το πιο επικίνδυνο πράγμα,

5. Το «Modus Operandi» (Τρόπος Δράσης) είναι το σύνολο εκείνων των ενεργειών ενός δράστη που κρίνονται απαραίτητες για την ολοκληρωμένη τέλεση της σκοπούμενης από αυτόν εγκληματικής πράξης. Με άλλα λόγια, είναι όλες εκείνες οι πράξεις και οι μέθοδοι που ακολουθεί ένας εγκληματίας προκειμένου: α) Να τελέσει το έγκλημα β) Να απομακρυνθεί με ασφάλεια από τον τόπο του εγκλήματος, και γ) Να διαφύγει της σύλληψης από τις αρχές.

6. Σβάϊτσερ, Άλμπερτ (Albert Schweitzer. Κάιζερσμπουργκ. Αλσατία 1875 - Λαμπαρνέν 1965): Γερμανός θεολόγος, φιλόσοφος, μουσικολόγος, ιατρός και ιεραπόστολος.

που μπορεί να συμβεί σε ένα παιδί, είναι να σκοτώσει ή να βασανίσει ένα ζώο και να μην τιμωρηθεί γι' αυτό», έγραψε η σημαντικότερη κοινωνιολόγος της Αμερικής Μάργκαρετ Μιντ⁷. Τα παιδιά δε βασανίζουν ή σκοτώνουν ζώα χωρίς λόγο, επειδή έτσι γεννήθηκαν. Είναι επίκτητη συμπεριφορά: σημαίνει ότι το ίδιο το παιδί είναι θύμα βίας, την οποία αναπαράγει ή την εκτονώνει σε ένα ζώο. Προς τούτο, οι περισσότεροι ειδικοί συμφωνούν ότι η κακοποίηση ζώων δεν είναι απλά το αποτέλεσμα μιας ρωγμής στην προσωπικότητα ενός ατόμου αλλά και σύμπτωμα μιας βαθιά διαταραγμένης οικογένειας.

Εύκολα, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι οι άνθρωποι που κακοποιούν τα ζώα δεν ξέρουν τι θα πει αγάπη για τον εαυτό τους, για τους συνανθρώπους τους, για τα ζώα, για τη φύση. Θα τους συναντήσουμε να διαπράττουν ανεξέλεγκτα και ασύδοτα πολλαπλές εγκληματικές πράξεις έναντι όλων. Είναι «νταήδες», εμπλέκονται εύκολα σε έριδες, παρουσιάζουν εμφανή παραβατική συμπεριφορά γενικά αλλά και σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς τους. Μέσα τους κρύβεται ένα ανώριμο παιδί με «κακοφορμισμένες» πληγές, ενώ το εξωτερικό τους προσωπείο είναι αυτό του οργισμένου τιμωρού. Μόνο σπάζοντας τα ταμπού και την ένοχη σιωπή θα έχουμε την αυθεντική εικόνα της ταυτότητάς τους.

Αναλυτικότερα, τα άτομα που εμπλέκονται ως θύτες σε μια αξιόποινη δραστηριότητα όπως η κακοποίηση ζώων, συνήθως διακατέχονται από διαστροφικά πάθη και λειτουργούν υπό το πρίσμα μη ισορροπημένης προσωπικότητας και διαταραγμένης ψυχικής υγείας⁸. Μάλιστα σε αρκετές περιπτώσεις οι ίδιοι οι ενεργούντες κατ' αυτόν το νοσηρό και εγκληματικό τρόπο φιγουράρουν (με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά τους) σε βιντεοσκοπημένες σκηνές βασανιστηρίων, κυρίως σκύλων, θέλοντας έτσι να αναδείξουν ως διασκέδαση⁹ το χρονικό της πράξης τους και να ικανοποιήσουν περισσότερο τα άγρια ένστικτά τους¹⁰. Ακόμα, με την επίδειξη δύναμης και εξουσίας σε όντα με μειωμένες αντιστάσεις επιδιώκουν υποσυνείδητα να καλύψουν τις πολυποίκιλες ανασφάλειες και αδυναμίες τους, έχοντας την ψευδαίσθηση ότι αυτομάτως γίνονται ρυθμιστές του «παιχνιδιού» και άρα υπολογίσιμοι και ισχυροί. Επί τούτου, η εκδήλωση κακοποίησης ζώων εμφανίζει -ως προαναφέρθηκε- υψηλή συνάφεια με την κακοποίηση ανθρώπινων μονάδων (παιδιών, γυναικών, ηλικιωμένων) όχι τόσο, βέβαια, στη σημειολογία της πράξης αλλά περισσότερο

7. Η Μάργκαρετ Μιντ (Margaret Mead. 1901 - 1978) γεννήθηκε στη Φιλαδέλφεια (Πενσυλβάνια) και είναι εκπρόσωπος τον κουλτουραλισμού στην ανθρωπολογία, μια θεωρητική κατεύθυνση που επικράτησε στην Αμερική κυρίως κατά τις δεκαετίες '30 - '40. Το πιο γνωστό της έργο, Φύλο και Ιδιοσυγκρασία οι Τρεις Πρωτόγονες Κοινωνίες, (1935). βασισμένο στο υλικό αυτών των κοινωνιών, επιχειρεί να υποστηρίξει ότι οι διαφορές ανάμεσα στα δυο φύλα δεν οφείλονται σε βιολογικούς παράγοντες αλλά στη διαπαιδαγώγησή τους.

8. Brian Innes (2004), Το προφίλ του εγκληματικού νου. Πώς η σκιαγράφηση του προφίλ ενός κακοποιού συμβάλλει στη διαλεύκανση των εγκλημάτων, μτφ. Αγγελική Βάσιλα. Αθήνα: Κοχλίας.

9. Στα ειδηχθή αυτά εγκλήματα βίας η θέα, η σαγήνη, η ροή του αίματος του θύματος δίνουν στο δράστη μια ιδιαίτερη ευχαρίστηση. Πρόκειται για εγκλήματα ευχαρίστησης: (Sprea crimes, pleasure crimes) που παρέχουν ταυτόχρονα και μια αίσθηση «σοθείας» αφού ο θύτης ελέγχει ολοκληρωτικά τον «άλλον».

10. Πανούσης Γιάννης (2004). Ανθρωποκτονία, σε «Περί εγκληματιών λόγος και αντίλογος». Αθήνα: Σάκκουλα Α.Ε.

ως προς την ψυχροσύνθεση και το προφίλ του δράστη¹¹. Συχνά τα ζώα που πέφτουν θύματα σκληρής κακοποίησης ανήκουν στην κατηγορία των αδέσποτων και επιδέχονται αυτήν την αρνητική μεταχείριση με την πρόφαση και το συγκαλυμμένο επιχείρημα ότι αποτελούν σημαντικό και επικείμενο κίνδυνο και απειλή για την ιδιωτική ζωή ή τη δημόσια υγεία γενικότερα.

Καταλήγοντας, όταν ο άνθρωπος επιτίθεται σε ένα ζώο χωρίς να συντρέχουν άμεσοι λόγοι ατομικής υπεράσπισης ή επιβίωσης, τότε δεν αρκεί κάποιος με περίσσια ευκολία και άνεση να ισχυρίζονται ότι ο άνθρωπος απλά έβλαψε τα άμοιρα τα ζωάκια... Τουναντίον, όταν ο άνθρωπος σκοτώνει τον φίλο του¹², θα πρέπει να δηλωθεί σε όλους τους τόνους ότι η απειλή που προφασίζεται για να διαπράξει (και να δικαιολογήσει) το έγκλημά του δεν αντιστοιχεί εν τοις πράγμασι στα ζώα αλλά σε αυτόν τον ίδιο και τον άφρονα εαυτό του.

11. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα κατάρτισης Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: «Ο κύκλος της βίας. Παιδική κακοποίηση - κακοποίηση ζώων», που πραγματοποιήθηκε από τις κάτωθι Αξιωματούχους των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής: α) Michelle Welch, Ανώτερη Πολιτειακή Εισαγγελέας, Διευθύντρια της Μονάδας Δικαίου των Ζώων στη Virginia, β) Nicole Blumberg, Επικεφαλής Εισαγγελέας της Μονάδας Παιδικής Κακοποίησης της Υπηρεσίας Ειδικών θυμάτων της γενικής Εισαγγελίας της Νέας Υόρκης, γ) Susan Day, Ανώτερη Αξιωματικός - Ερευνητής (Senior Detective) της Αστυνομίας της Κομητείας του Fairfax που υπηρετεί στη Μονάδα Παιδικής Κακοποίησης & δ) Siobhan Chase, Αξιωματικός Αστυνομίας από το Αστυνομικό Τμήμα της Κομητείας του Fairfax, υπεύθυνη για την προστασία των ζώων. Το ως άνω εκπαιδευτικό σεμινάριο έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις της Σχολής Μετεκπαίδευσης & Επιμόρφωσης της Ελληνικής Αστυνομίας, κατά το χρονικό διάστημα από 18 έως 25 Σεπτεμβρίου 2017, με συνδιοργανωτές την Πανελλήνια Φιλοζωική Ομοσπονδία και την Α.Μ.Κ.Ε. «ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΠΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ».

12. Σαριδάκης Γιώργος (INS).«Όταν ο άνθρωπος σκοτώνει το φίλο του, <http://archive.cretalive.gr/a/view/otan-o-anthrwpos-skoitwnei-ton-filo-tou/opinions/299748>.

Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Νικόλαος Γ. Χρυσάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης το έτος 1966. Κατατάχθηκε στο Σώμα της Ελληνικής Αστυνομίας το έτος 1988 και αποφοίτησε από τη Σχολή Αρχιφυλάκων το 1992 και από τη Σχολή Αξιωματικών της Ελληνικής Αστυνομίας το 1997. Είναι κάτοχος δύο Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων (Σχολή Εθνικής Ασφάλειας με βαθμό αποφοίτησης «19,750» και Τμήμα Επαγγελματικής Μετεκπαίδευσης Επιτελών στελεχών με βαθμό αποφοίτησης «20») και έχει εκπονήσει σειρά επιστημονικών και ακαδημαϊκών εργασιών. Κατά τη διάρκεια της 30ετούς υπηρεσιακής σταδιοδρομίας του υπηρέτησε σε μάχιμες Υπηρεσίες Τάξης και Ασφάλειας της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής και σε μάχιμες και Επιτελικές Υπηρεσίες των Διευθύνσεων Αστυνομίας Λασιθίου και Ηρακλείου. Έχει συμμετάσχει ως εισηγητής σε συνέδρια, ημερίδες και διαλέξεις εξειδικευμένων αστυνομικών θεμάτων, που άπτονται κυρίως ζητημάτων πρόληψης και ενημέρωσης των τοπικών κοινωνιών. Έχει παρακολουθήσει σειρά εκπαιδευτικών σεμιναρίων που σχετίζονται με θέματα διασύνδεσης της βίας απέναντι στα ζώα με την ενδοοικογενειακή βία και την κακοποίηση παιδιών και ηλικιωμένων, οδικής ασφάλειας, πρόληψης ουσιοεξαρτήσεων, σχέσεων αστυνομίας-κοινού, καταπολέμησης ρατσισμού και ξενοφοβίας, διαπραγματεύσεων και ομηριών, σχεδιασμού και οργάνωσης αστυνομικών επιχειρήσεων ευρείας κλίμακας, διαχείρισης πόρων και μελετών τρωτότητας ευαίσθητων εγκαταστάσεων. Έχει τύχει όλων των τιμητικών διακρίσεων που προβλέπονται για το βαθμό του Αξιωματικού της Ελληνικής Αστυνομίας, ενώ, ένεκα της υπηρεσιακής του δραστηριότητας, έχει τιμηθεί με αντίστοιχες ηθικές αμοιβές (Διπλώματα-Επαίνους).

"Υγεία, σωστή διατροφή και πώς να την πετύχω"

του κ. Ηλία Πατεταλάκη, Διαιτολόγου - Διατροφολόγου



Πριν αναφερθούμε στον τρόπο που επηρεάζει η σωστή διατροφή την υγεία μας και το πώς μικρές διατροφικές αλλαγές μπορούν να βελτιώσουν την ζωή μας, από την αθλητική μας απόδοση μέχρι και την ερωτική μας ζωή, θα ήθελα να αποσαφηνίσουμε τι σημαίνει ο όρος Υγεία.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) ή, World Health Organization (WHO), ως Υγεία ορίζεται:

“η κατάσταση της πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μόνο η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας”

Αυτό το παραπάνω θυμίζει κάπως αυτό που εδώ στην Ελλάδα στην αρχαιότητα το έλεγαν «νους υγιής εν σώματι υγιές» που σημαίνει ότι για να είναι ο νους υγιής, πρέπει και το σώμα να είναι υγιές, αλλά και το αντίστροφο φυσικά.

Αν το σκεφτούμε λίγο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως δε μπορεί κάποιος να είναι υγιής, δηλαδή ευτυχισμένος, αν του λείπει η ευεξία σε έναν από τους τρεις τομείς που αναφέρονται στον ορισμό (σωματική, ψυχική, κοινωνική).

Ας δούμε όμως πώς η διατροφή μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της υγείας, και κάποιες βασικές συμβουλές για την εξισορρόπησή της.

Τι σημαίνει υγιεινή διατροφή

Βάζοντας όλα τα δεδομένα πάνω στο τραπέζι καταλήγουμε πως όταν μιλάμε για σωστή θρέψη, εννοούμε μια διατροφή της οποίας πρωτεύον χαρακτηριστικό έχει **η ποικιλία των τροφίμων**, και κατ' επέκταση των θρεπτικών συστατικών που λαμβάνουμε από αυτά.

Η υγιεινή διατροφή μπορεί να είναι όσο απλή ή περίπλοκη μπορεί να διαχειριστεί κάποιος σε δεδομένες στιγμές της ζωής του.



Τρεις βασικοί πυλώνες που ορίζουν διατροφικές συνήθειες και επιδρούν ευεργετικά για το σώμα μας περιλαμβάνουν την κατανάλωση:

- α. περισσότερων τροφίμων φυτικής προέλευσης
- β. λιγότερων τροφίμων ζωικής προέλευσης και
- γ. την κατανάλωση της απαραίτητης ποσότητας τροφής για το σώμα μας

Ας δούμε όμως 7 πρακτικές συμβουλές για να βελτιώσετε την διατροφή σας!

Να τρώτε λιγότερο επεξεργασμένα τρόφιμα ή ελαφρώς επεξεργασμένα

Κάνοντας αυτό, καταφέρνεται να καταναλώνετε με φυσικό τρόπο τρόφιμα που περιέχουν τις ποσότητες και τους συνδυασμούς φυτικών ινών και θρεπτικών στοιχείων που προσφέρονται από την φύση. Σε αντίθεση με αυτό, πολλά τρόφιμα φτιαγμένα και επεξεργασμένα σε εργοστάσια περιέχουν πολύ μικρές ποσότητες φυσικών φυτικών ινών και θρεπτικών στοιχείων και είναι γεμάτα ανεπιθύμητα πρόσθετα: πρόσθετο αλάτι, ζάχαρη και λίπος.

Ακόμα και σε περιπτώσεις που κάποια διατροφικά στοιχεία και βιταμίνες προστεθούν ξανά, τα επεξεργασμένα τρόφιμα δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την ποικιλόμορφη περιεκτικότητα θρεπτικών στοιχείων που περιέχονται στα φυσικά - μη επεξεργασμένα προϊόντα.

Για παράδειγμα, ένα συσκευασμένο τυρί με πλαστικό, το οποίο έχει υποστεί έντονη παστερίωση για να καθαριστεί από πιθανούς βλαβερούς μικροοργανισμούς που παράγονται καθ' όλη την αλυσίδα συσκευασίας, δεν περιέχει τα προβιοτικά που περιέχει ένα παραδοσιακό τυρί που πωλείται στα καταστήματα ως "κεφάλι" και την ώρα της αγοράς ζητάς την ποσότητα που θέλεις. Αντίστοιχα ένα μήλο με τη φλούδα του περιέχει περισσότερες φυτικές ίνες και θρεπτικές ουσίες, από ένα συσκευασμένο χυμό μήλου ή από τα επεξεργασμένα σνακ φρούτων που περιέχουν μήλο.

Χρησιμοποίησε την φαντασία και την δημιουργικότητα σου

Πιθανόν να υποθέτεις ότι η υγιεινή διατροφή είναι μονότονη και «βαρετή», από γευστική άποψη, επειδή με μια πρώτη προσέγγιση μπορείς να σκεφτείς μονάχα λίγα υγιεινά τρόφιμα. Για να αποκτήσετε ένα ευρύτερο φάσμα θρεπτικών ουσιών που καταπολεμούν τις ασθένειες, δοκιμάστε διαφορετικά σιτηρά (πχ αλεύρι λιναρόσπορου για κρέπες), λαχανικά και φρούτα.

Η Όλυρα (Farro), το πλιγούρι και η κινόα είναι καλές εναλλακτικές σιτηρών.

Νέα είδη φασολιών, φρούτων και λαχανικών αφθονούν. Όταν επιλέγεις φρούτα και λαχανικά, να στοχεύεις στην ποικιλία σε χρώματα, κάτι που σου εξασφαλίζει την πρόσληψη πληθώρας φυσικών ευεργετικών αντιοξειδωτικών και φυτοθρεπτικών συστατικών που περιέχονται σε αυτά τα τρόφιμα.



Και αν δεν είστε σίγουροι πως να μαγειρέψετε αυτά τα νέα τρόφιμα; Πειραματιστείτε με νέες συνταγές που περιέχουν χόρτα και μπαχαρικά, αντί για κρέας. (κάντε χρήση και του ιντερνετ για να αναζητήσετε νέες ιδέες).

Καλύψτε όλες τις βασικές σας ανάγκες

Προσπαθήστε καθημερινά να καταναλώνετε:

- α) 3 μερίδες φρούτων
- β) 3-4 μερίδες λαχανικών
- γ) Προϊόντα με άπαχη πρωτεΐνη
- δ) Προϊόντα ολικής άλεσης

- ε) Υγιεινά έλαια (ελαιόλαδο, μουνουνέλαιο, αβοκαντέλαιο)
- ζ) Ποσότητες άπαχων ή ημίπαχων γαλακτοκομικών
- η) Και μερίδες ξηρών καρπών και οσπρίων

Σε κάθε γεύμα κοιτάξτε το πιάτο σας: το μισό πρέπει να είναι φρούτα και λαχανικά, το 1/4 άπαχη πρωτεΐνη (ψάρι, φασόλια, τόφου, πουλερικά), και 1/4 τρόφιμα ολικής άλεσης.

Παραμένετε ενυδατωμένοι

Επειδή νερό περιέχεται σε πολλά τρόφιμα, όπως τα φρούτα, το τσάι και τις σούπες, οι περισσότεροι άνθρωποι καταναλώνουν επαρκείς ποσότητες υγρών, χωρίς να καταβάλουν ιδιαίτερη προσπάθεια. Σε γενικές γραμμές η αίσθηση της δίψας μας οδηγεί στο πότε και πόσο νερό χρειάζεται να πούμε. Έτσι, μια καλή ιδέα είναι να καταναλώνετε νερό ή κάποιο άλλο ποτό χωρίς θερμίδες καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας, ειδικά σε καταστάσεις λιγούρας ή επιθυμίας φαγητού που δεν χρειάζεστε.

Με την αύξηση της πρόσληψης φυτικών ινών από προϊόντα ολικής αλέσεως, το νερό βοηθάει στην μεταφορά τους μέσα στο πεπτικό σύστημα, προστατεύοντάς μας έτσι, από φουσκώματα και δυσκοιλιότητα.

Η κατανάλωση 6-8 ποτηριών νερού την ημέρα, ή άλλου ροφήματος χαμηλό σε θερμίδες είναι ένας λογικός και ευεργετικός καθημερινός στόχος.

Καταναλώστε μέτριες ποσότητες πρωτεΐνης

Οι περισσότεροι άνθρωποι καταναλώνουν περισσότερες πρωτεΐνες από όσες χρειάζονται και πολλές κοινές πηγές πρωτεΐνης (όπως κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα) που περιέχουν επίσης κορεσμένα λιπαρά και έχουν πολλές θερμίδες. Οι συνιστώμενες ποσότητες για τρόφιμα υψηλής πρωτεϊνικής αξίας είναι μικρότερη από όση μπορεί να φαντάζεστε (και πολύ μικρότερη από τις ποσότητες που λαμβάνετε σε ένα σύνηθες γεύμα εκτός σπιτιού, σε ένα εστιατόριο).

Για πρωτεΐνες, όπως κρέας, πουλερικά, και ψάρι, 90 γραμμάρια για μεσημεριανό και λίγο περισσότερο για βραδινό είναι αρκετά. Και να θυμόμαστε ότι 120 γραμμάρια κρέατος είναι σε μέγεθος όσο περίπου μια τράπουλα χαρτιών. Για τα φασόλια, η μερίδα είναι 1/2 κούπας μαγειρεμένα και σε μέγεθος μοιάζει με μισή μπάλα του τένις.

Βάλτε στόχο να τρώτε ψάρι, τουλάχιστον 2 φορές την εβδομάδα

Ψάρια όπως ο σολομός, η σαρδέλα, η μουρούνα, ο τόνος, τα οστρακοειδή, η πέστροφα και το σκουμπρί, είναι καλές πηγές ω-3 λιπαρών οξέων, τα οποία είναι ευεργετικά για την καρδιά και το αγγειακό σύστημα. Ψάρια όπως ο ξιφίας, καρχαρίας, βασιλικό σκουμπρί και ο ερυθρός τόνος έχουν μεγάλη περιεκτικότητα σε υδράργυρο και θα πρέπει να καταναλώνονται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις.

Αποφύγετε την παρορμητική επιλογή φαγητού

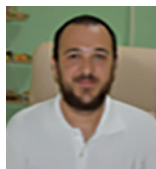
Όταν τυχαίνει ένα απρογραμματίστο γεύμα, είστε πιο επιρρεπείς να επιλέξετε δελεαστικά γλυκίσματα και ανθυγιεινά επεξεργασμένα τρόφιμα που είναι συσκευασμένα ή προ-μαγειρεμένα. Αντ' αυτού, προγραμματίστε υγιεινά σνακ, πριν δημιουργηθεί η ανάγκη για τυχαία επιλογή, ώστε να μην φάτε ό,τι είναι βολικό ή κάτι από το γυράδικο της γειτονιάς. Αποφύγετε αναψυκτικά με ζάχαρη και τις κενές τους θερμίδες.

“Προσπαθήστε να εφαρμόσετε ένα βήμα κάθε βδομάδα για τις επόμενες 7 εβδομάδες.”

Βάλτε μικρούς στόχους και συνεχίστε την πρόοδο με μικρά αλλά σταθερά βήματα.



Βιογραφικό Σημείωμα



Ο Ηλίας Πατεταλάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης. Υπήρξε σπουδαστής στο ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, στο τμήμα Διατροφής και Διαιτολογίας, από το οποίο αποφοίτησε το 2014, ενώ το επόμενο έτος απέκτησε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος του Διαιτολόγου-Διατροφολόγου, το οποίο ασκεί μέχρι και σήμερα. Στην πορεία εκπαιδεύτηκε στις θεραπείες με μαλάξεις, καθώς και την αρωματοθεραπεία, τομείς που έχει εντάξει στην θεραπευτική του προσέγγιση. Στοχεύει και προσεγγίζει την Υγεία με τρόπο μεθοδικό, που περιλαμβάνει μικρές αλλά σταθερές αλλαγές στον τρόπο ζωής, σκέψης και αντίληψης σε θέματα που αφορούν στην ευζωία. Άλλωστε, η υγεία είναι μια κατάσταση πολυδιάστατη, όχι μόνο σωματική, αλλά πνευματική και φυσικά ψυχική, και όπως αναφέρει και το ρητό «Ένα μήλο την ημέρα, τον γιατρό τον κάνει πέρα».

Πολιτιστικά Μονοπάτια

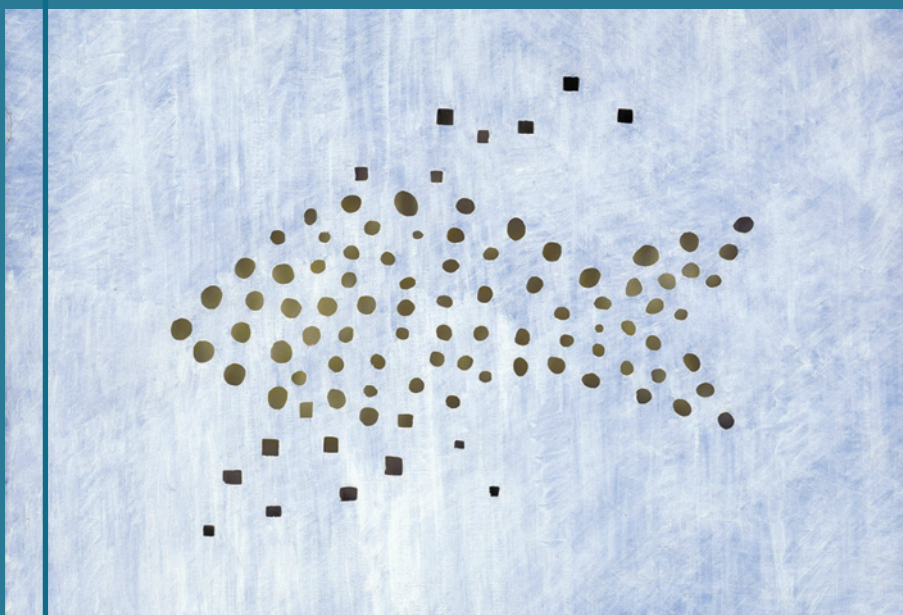
Τελλόγλειο Ίδρυμα

Έκθεση: «Ζωγραφική & Εγκέφαλος» της Ρηνιώς Μουρέλου



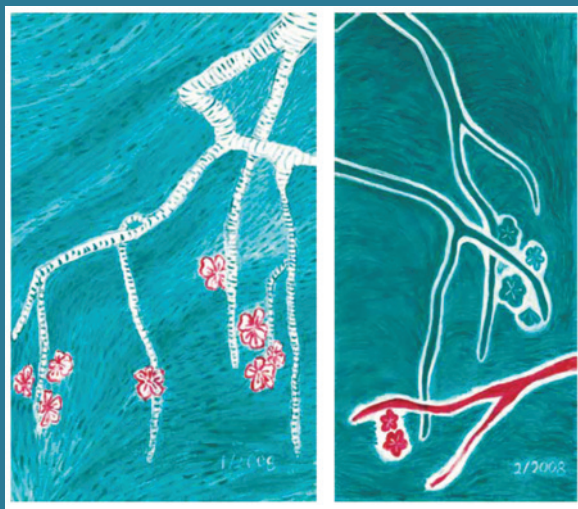
«Βάζο», 1984, Κατασκευή με τρία λευκά παράλληλα κόντρα πλακέ τα οποία χρωματίζονται έμμεσα με φώτα νέον, 90 X 80 εκ. Τ.Ι.Τ. 2015.2921

«Ζωγραφική & εγκέφαλος» της Ρηνιώς Μουρέλου,
είναι ο τίτλος της νέας έκθεσης που εγκαινιάστηκε στο Τελλόγλειο Ίδρυμα
την Παρασκευή 28 Αυγούστου.



«Ψάρι», Κοπτική σαν δαντέλα σε μουσαμά.
Λευκή σειρά. Ακρυλικά, 70 X 100 εκ. Τ.Ι.Τ. 2015.3752

Η μαθηματικός-εικαστικός Ρηνιώ Μουρέλου ασχολείται τα τελευταία σαράντα χρόνια με τη σύγχρονη προσέγγιση για την ανθρωπινή σκέψη και αντίληψη. Οι δημιουργίες της αποτελούν έργα στοχασμού για τη δομή του ανθρωπίνου νου που συνάδουν με τις σύγχρονες απόψεις της επιστήμης γύρω από το ίδιο θέμα. Προκειμένου να αποτυπώσει τις ταυτόχρονες λειτουργίες του εγκεφάλου, η Ρηνιώ Μουρέλου κατασκευάζει μοντέλα-παζλ, με διαφορετικές μεταξύ τους εικαστικές γραφές. Ταυτόχρονα πειραματίζεται με τα υλικά. Ο καμβάς και η τρισδιάστατη χρήση του (επίπεδα, λωρίδες, ανοίγματα), τα «φωτεινά κουτιά» και άλλες τεχνικές φιλτράρουν δύσκολα προβλήματα του νου μέσα από μια αφοπλιστική, σχεδόν παιδική λιτότητα, μέσα από απλά καθημερινά θέματα, όπως δένδρο, έντομο, βάρκα, σπίτι, αλλά και περισσότερο σύνθετα, όπως το σύμπαν, τα σπίτια με χαρές και λύπες, αλλά και συναισθήματα, όπως η αγάπη.



«Ημερολόγιον κήπου Γ», Ακρυλικά σε μουσαμά, δίπτυχο,
80 X 50 και 80 X 40 εκ.



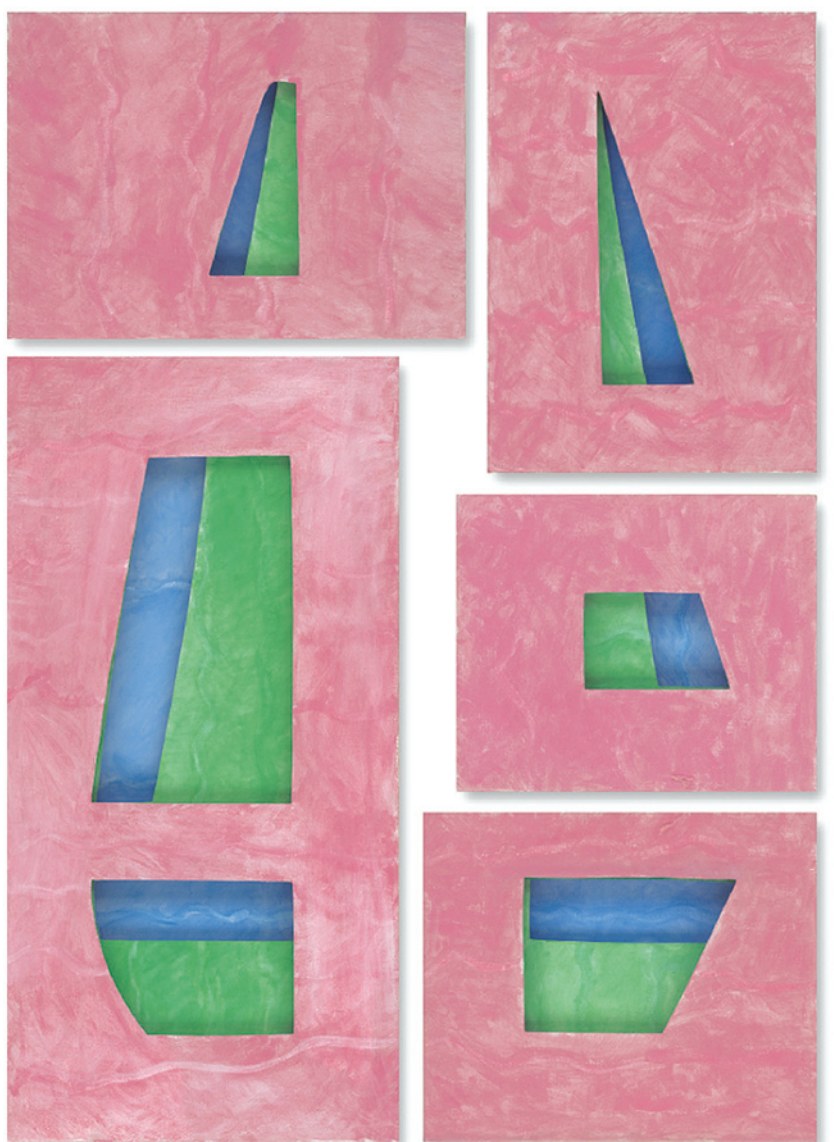
«Ξεκινώντας από τον σουρεαλισμό και την εννοιολογική τέχνη, δίνει μια δική της άποψη στη μη υλικότητα των μέσων, επιτρέποντας με τόλμη στο συναίσθημα να συμμετέχει παντού. Η εμπειρία των μαθηματικών, των υπολογιστών σε σχέση με τη συνδετική θεωρία για τη λειτουργία του εγκεφάλου, αποδεικνύουν ότι τέχνη, τεχνολογία και επιστήμη αποκαλύπτουν συνεχώς τον άγνωστο, τον ανεξερεύνητο και τελικά θαυμαστό κόσμο της ύπαρξης» αναφέρει η κ. Αλεξάνδρα Γουλάκη-Βουτυρά, Γενική Γραμματέας του Δ.Σ. του Τελλογλείου Ιδρύματος και Καθηγήτρια Σχολής Καλών Τεχνών ΑΠΘ, στο κείμενο του καταλόγου της έκθεσης.

«Δένδρο», Ζωγραφική των Σκιών. Φωτεινό κουτί από πλεξιγκλάς. Λευκή σειρά. Λάδι σε ύφασμα, με χαρτόνια και φώτα νέον πίσω από το ύφασμα. Το δένδρο περιγράφεται με 3 τρόπους: με περίγραμμα στο ύφασμα, με χαρτόνια σε σχήμα φύλλου πίσω από το ύφασμα, με περιγράμματα καρπών με νέον πίσω από το ύφασμα, 194 X 102 X 11,5 εκ. Τ.Ι.Τ. 2015.3949



«Σύνθεση-χταπόδι», Λωρίδες σε μουσαμά. Λευκή σειρά, ακρυλικά, 164 X 114 εκ.

Το έργο της Ρηνιώς Μουρέλου έχει παρουσιαστεί σε 20 ατομικές εκθέσεις στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στο Λονδίνο και στο Windsor, καθώς και σε πολλές ομαδικές.



«Πλοίο», Παζλ με πέντε έργα κοπτικής σε τρία παράλληλα επίπεδα μουσαμά το καθένα.
Σειρά Καραμέλες. Ακρυλικά, 180 X 120 εκ. Τ.Ι.Τ. 2015.2916

Διάρκεια έκθεσης έως την Κυριακή 4 Οκτωβρίου.

****Στο Τελλόγλειο Ίδρυμα έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα υγιεινής προστασίας για εργαζόμενους και επισκέπτες στους χώρους εντός και εκτός κτιρίου.**

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Επιμορφωτικά Προγράμματα ΑΔΙΣΠΟ

Επιμορφωτικό Πρόγραμμα με τίτλο «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων»



Η Εκπαίδευση «Εκπαιδευτών Ενηλίκων» διοργανώθηκε στις εγκαταστάσεις της Σχολής, για 4η φορά από 14 έως 23 Σεπτεμβρίου 2020, με την έγκριση του ΓΕΕΘΑ. Πραγματοποιήθηκε από προσωπικό του Περιφερειακού Ινστιτούτου Επιμόρφωσης Θεσσαλονίκης (Π.Ι.Ν.Ε.Π.Θ) και συμμετείχαν 11 Εκπαιδευτές της Σχολής και 2 του ΠΚΕΕΥΕ. Η εν λόγω εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ανάγκης επιμόρφωσης των εκπαιδευτών της Σχολής.



Επιμορφωτικό Πρόγραμμα με τίτλο «Στην Τέχνη Διαπραγμάτευσης και Τεχνικές Επίτευξης Συμφωνίας»



Το επιμορφωτικό πρόγραμμα με τίτλο «Στην Τέχνη της διαπραγμάτευσης και τεχνικές επίτευξης Συμφωνίας» διοργανώθηκε στις εγκαταστάσεις της Σχολής για 2η φορά, από 05 έως 07 Οκτωβρίου 2020 με την έγκριση του ΓΕΕΘΑ. Πραγματοποιήθηκε από προσωπικό του Περιφερειακού Ινστιτούτου Επιμόρφωσης Θεσσαλονίκης (Π.ΙΝ.ΕΠ.Θ) και συμμετείχαν 23 Αξιοί, Υπξοί και Πολιτικό προσωπικό της Σχολής. Η εν λόγω εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ανάγκης επιμόρφωσης των εκπαιδευτών και του λοιπού διοικητικού προσωπικού της Σχολής.



Η Βιβλιοθήκη μας

Η στήλη με τις βιβλιογραφικές - αναγνωστικές προτάσεις από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει η βιβλιοθήκη της Σχολής



Συγγραφέας: Άρμστρονγκ Κάρεν

Τίτλος: Ο Εμπόλεμος Θεός

Εκδόσεις: Φιλίστωρ

Η Κάρεν Άρμστρονγκ γεννήθηκε το 1944 στο Worcestershire της Αγγλίας, από γονείς Ιρλανδικής καταγωγής. Έζησε επτά χρόνια ως Ρωμαιοκαθολική μοναχή, μια εμπειρία που κατέγραψε στο αυτοβιογραφικό της βιβλίο «Μέσα από τη Στενή Πύλη». Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης φιλολογία, θρησκευσιολογία και θεολογία. Η διεθνής αναγνώριση ήρθε το 1993 με τη μελέτη

της «Η Ιστορία του Θεού». Ακολούθησαν και άλλα βιβλία για την ιστορία του Μωάμεθ, του Ισλάμ, του Βούδα, της Βίβλου κ.α. Διδάσκει ιστορία των θρησκειών και θεολογία σε βρετανικά και αμερικανικά πανεπιστήμια και συγκαταλέγεται ανάμεσα στους εγκυρότερους σχολιαστές και ιστορικούς των θρησκειών. Ζει στο Λονδίνο.



(...) Είναι ανάγκη να καταλάβουμε πως ο κόσμος μας έχει αλλάξει. Έτσι, το πρώτο μέρος αυτού του βιβλίου θα ανατρέξει στα τέλη του δέκατου πέμπτου και στις αρχές του δέκατου έκτου αιώνα, όταν οι άνθρωποι της δυτικής Ευρώπης άρχισαν ν' αναπτύσσουν την καινούργια τους επιστήμη. Θα εξετάσουμε, επίσης τη μυθολογική ευσέβεια του παραδοσιακού αγροτικού κόσμου, για να δούμε πώς λειτουργούσαν οι παλιές μορφές της πίστewς. Η συμβατική θρησκευτικότητα γίνεται πολύ δύσκολη μέσα σ' έναν εντελώς καινούργιο κόσμο. Η νεωτερικότητα υπήρξε πάντοτε μία οδυνηρή διαδικασία. Οι άνθρωποι αισθάνονται αποξενωμένοι και χωρίς συνοχή κάθε φορά που θεμελιώδεις αλλαγές

στην κοινωνία κάνουν τον κόσμο παράξενο και αγνώριστο. Θα ψηλαφίσουμε τον αντίκτυπο που είχε η νεωτερικότητα στους Χριστιανούς της Ευρώπης και της Αμερικής, στους Εβραίους και στους Μουσουλμάνους της Αιγύπτου και του Ιράν. Έτσι, θα είμαστε σε θέση να διακρίνουμε τι προσπάθησαν να κάνουν οι φονταμενταλιστές, όταν δημιούργησαν αυτόν τον νέο τύπο πίστewς στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα. Οι φονταμενταλιστές αισθάνονται ότι μάχονται ενάντια σε δυνάμεις, οι οποίες απειλούν τις πιο ιερές αξίες τους. Κατά τη διάρκεια ενός πολέμου, είναι πολύ δύσκολο για τους αντιμαχόμενους να εκτιμήσουν ο ένας τη θέση του άλλου. Η νεωτερικότητα πόλωσε την κοινωνία. Αλλά κάποιες φορές, για ν' αποτρέψουμε την κλιμάκωσή της, πρέπει να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τον πόνο και τις ιδέες της άλλης πλευράς. Όλοι εμείς, που απολαμβάνουμε τις ελευθερίες και τα επιτεύγματα της

νεωτερικότητας, δυσκολευόμαστε να κατανοήσουμε την αγωνία αυτών που γίνονται φονταμενταλιστές. Κι όμως, η νεωτερικότητα συχνά βιώνεται όχι ως απελευθέρωση, αλλά ως επιθετική επιβολή. Λίγοι έχουν υποφέρει περισσότερο στον σύγχρονο κόσμο απ' όσο οι Εβραίοι, γι' αυτό είναι ορθό να ξεκινήσουμε από τη δική τους μελανή συνάντηση με τη σύγχρονη κοινωνία της δυτικής Χριστιανοσύνης στα τέλη του δέκατου πέμπτου αιώνα μια συνάντηση, που έκανε κάποιους Εβραίους να προεξοφλήσουν πολλές από τις στρατηγικές, τις θέσεις και τις αρχές που έμελλε να γίνουν κοινός τόπος στον νέο κόσμο. (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ)

Συγγραφέας: Καστοριάδης Κορνήλιος
Τίτλος: Η ελληνική ιδιαιτερότητα
Εκδόσεις: Κριτική

Ο Κορνήλιος Καστοριάδης (1922-1997) έφθασε στη Γαλλία το 1945, μετά από σπουδές Φιλοσοφίας, Οικονομίας και Δικαίου στην Αθήνα. Υπήρξε συνιδρυτής και εμπνευστής της ομάδας και του περιοδικού Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα (1949-1965). Τα γραπτά αυτής της περιόδου αναδημοσιεύτηκαν στη συλλογή «10/18» (1974-1979). Οικονομολόγος στον ΟΟΣΑ (1948-1970), Διευθυντής Σπουδών στην EHESS (1980-1995), ψυχαναλυτής (1973-1997), δημοσίευσε επίσης τη «Φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας», καθώς και έξι τόμους (ο τελευταίος δημοσιεύτηκε μετά το θάνατο του), με τίτλο «Τα σταυροδρόμια του λαβυρίνθου» (1979-1999).

«Η ελληνική ιδιαιτερότητα δεν είναι το μέτρο και η αρμονία, ούτε η εμφάνιση της αλήθειας ως “αποκάλυψης”. Η ελληνική ιδιαιτερότητα είναι το ζήτημα του μη-νοήματος και του μη-όντος».

Ο τόμος αυτός περιλαμβάνει τις διαλέξεις του Κορνήλιου Καστοριάδη τους πέντε πρώτους μήνες διδασκαλίας του στην Ανώτατη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (EHESS) το ακαδημαϊκό έτος 1982-1983, όπου εξηγούσε τις φαινομενικά «παράδοξες» έννοιες που διατυπώνονται σε ανέκδοτο κείμενο του 1979, το οποίο δημοσιεύεται επίσης εδώ. Αναλύονται ακόμη ζητήματα, όπως η πρωτοτυπία που χαρακτηρίζει τη διπλή ελληνική δημιουργία, η δημοκρατία και η φιλοσοφία, η θέση του ατόμου και η εμπειρία του θανάτου στον ομηρικό κόσμο, η φύση της ελληνικής θρησκείας και μυθολογίας και η γένεση των φιλοσοφικών ερωτημάτων από ορισμένους προσωκρατικούς όπως ο Αναξίμανδρος και ο Ηράκλειτος. Τα ζητήματα αυτά αναλύονται με άξονα ένα από τα βασικά αντικείμενα στοχασμού του Κορνήλιου Καστοριάδη: την εμφάνιση κοινωνιών ικανών να θέτουν σε αμφισβήτηση τα ίδια τους τα θεμέλια. «Η Ελληνική ιδιαιτερότητα» αποτελεί το δεύτερο τόμο της «Ανθρώπινης Δημιουργίας», έργου που περιλαμβάνει το σύνολο των σεμιναρίων του Καστοριάδη στην EHESS από το 1980 έως το 1995. (ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ)



Καλλιτεχνική Ματιά

**“Ο πόλεμος μέσα από τα μάτια
των Ελλήνων ζωγράφων”**



Η ναυμαχία της Λήμνου (Λουκάς Γεραλής)



Το θωρηκτό «Αβέρωφ» στην Πόλη (Αιμίλιος Προσαλέντης)



Η ναυμαχία της Έλλης (Βασίλειος Χατζής)



Ο στρατηγός της 8ης τουρκικής στρατιάς Χασάν Ταχσίν πασάς υπογράφει το πρωτόκολλο παράδοσης της Θεσσαλονίκης στον ελληνικό στρατό (Κενάν Μεσαρές).



Η παράδοση της Θεσσαλονίκης (Σωτήρης Χρηστίδης)



Η είσοδος του βασιλιά Γεωργίου και του διαδόχου Κωνσταντίνου στη Θεσσαλονίκη (Πολύκλειτος Ρέγκος)



Αέρα! 1940 (Αλέξανδρος Αλεξανδράκης)



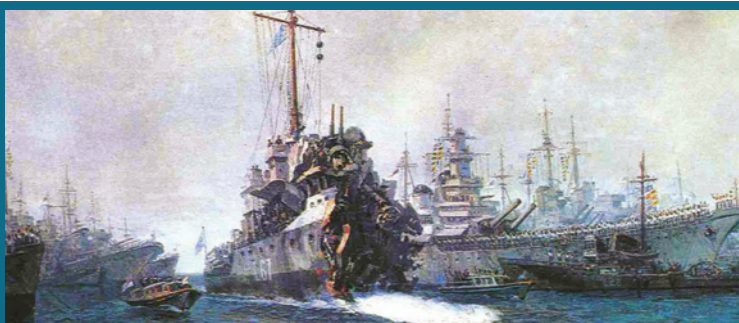
Πορεία προς το μέτωπο (Αργυρός Ουμβέρτος)



Πορεία στρατιωτών στα χιόνια κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο
το χειμώνα του 1940-1941 (Δούκας Έκτωρ)



Γυναίκες της Πίνδου μεταφέρουν πολεμοφόδια (Γραμματόπουλος Κώστας)



Αντιτορπιλικό «Αδρίας» (Αντώνης Κανάς)



Αεροσκάφος Gloster Gladiator της 21ης Μοίρας Διώξεως της Ελληνικής Βασιλικής Αεροπορίας προσβάλλει σχηματισμό ιταλικών βομβαρδιστικών SM.79 (Κώστας Καββαδίας)

Επετειακά Φιλοτελικά Προϊόντα

«Η Συμπλήρωση 100 Ετών από την Αποβίβαση της ΜΠ για την Απελευθέρωση της Αλεξανδρούπολης»

Τα ΕΛΤΑ, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων - δράσεων για τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την απελευθέρωση της Θράκης, ημερολογιακά ταυτόσημα με την αποβίβαση της XII ΜΠ, από το οπλιταγωγό «Μυκάλη» για την απελευθέρωση της Αλεξανδρούπολης, προσέβησαν στην έκδοση συλλεκτικών φιλοτελικών προϊόντων.

Τα περιορισμένου αριθμού και αριθμημένα προϊόντα θα είναι διαθέσιμα στο κοινό (1η ημέρα κυκλοφορίας) την 5 Ιουν 20, από τα κεντρικά καταστήματα των ΕΛΤΑ και τα Στρατιωτικά Ταχυδρομεία 1020 ΣΤΓ/ΓΕΣ και 1007 ΣΤΓ/XII Μ/Κ ΜΠ.

Πρόθεση του ΓΕΣ είναι να εξασφαλισθεί η προμήθεια - διαθεσιμότητα αγοράς για τους ενδιαφερόμενους.



Ειδική Αναμνηστική Σφραγίδα

XII ΜΕΡΑΡΧΙΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΑΖΙ

Ειδική αναμνηστική σφραγίδα με ημερομηνία 14 Μαΐου 2020, ημέρα ορόσημο για την Αλεξανδρούπολη και την XII Μ/Κ Μεραρχία Πεζικού.

Φύλλο Ειδικού Γραμματοσήμου σε FOLDER



Πρόκειται για φύλλο ειδικού προσωπικού γραμματοσήμου «ΣΗΜΑΙΑ», τοποθετημένο σε καλαίσθητο εικονογραφημένο «FOLDER» και περιλαμβάνει πέντε (5) γραμματόσημα με σχετικές παραστάσεις. Πάνω στο φύλλο θα είναι αποτυπωμένη η ειδική αναμνηστική σφραγίδα με τη μέθοδο θερμοεναπόθεσης μετάλλου (χρυσοτυπία). Όλα τα γραμματόσημα ανεξαρτήτως αναγραφόμενης αξίας τους, καλύπτουν το τέλος ταχυδρόμησης επιστολών «Β' Προτεραιότητας», εσωτερικού ή εξωτερικού έως 20 gr.

Θα κυκλοφορήσουν επτακόσια πενήντα (750) αριθμημένα φύλλα.

Θα διατίθενται προς δέκα ευρώ (10,00 €) έκαστο.

Ειδικός Αναμνηστικός Εικονογραφημένος Φάκελος με Ειδικό Γραμματόσημο Σφραγισμένος με την Ειδική Αναμνηστική Σφραγίδα

«100 ΧΡΟΝΙΑ ΜΑΖΙ ΧΙΙ ΜΕΡΑΡΧΙΑ»



Πρόκειται για φάκελο με εικονογράφιση σχετική με το θέμα.

Θα κυκλοφορήσουν επτακόσιοι πενήντα (750) αριθμημένοι φάκελοι.

Θα διατίθενται προς τέσσερα ευρώ (4,00 €) έκαστος.

Ντόμινο

Στα παρακάτω κελιά υπάρχουν 28 ζεύγη ντόμινο. Βρες τα ζεύγη και σημείωσε τη θέση τους, χρησιμοποιώντας το βοηθητικό πλέγμα κελιών για να μην ξεχνάς τα ντόμινο που έχεις ήδη εντοπίσει.

1	0	5	3	3	2	4	6
6	6	1	6	3	0	1	1
2	1	4	6	4	5	5	0
2	2	6	4	1	3	5	4
1	0	5	4	3	0	3	3
4	3	5	5	6	2	4	6
0	2	0	0	1	2	2	5

0	1	2	3	4	5	6	
							0
							1
							2
							3
							4
							5
							6

Βρες τα μονοπάτια

Σχεδίασε διαφορετικά μονοπάτια, το καθένα από τα οποία θα ενώνει ίδιους αριθμούς. Το κάθε κελί μπορεί να διαπερνάται μόνο από μια γραμμή. Όλες οι γραμμές μπορούν να διαπερνούν το κέντρο των κελιών καθέτως ή οριζοντίως.

			1					2
	3			4		5		
6		7						1
	7	8			6		9	5
				8				10
	3					4		
								2
9	10							

Νους - Ευφυΐα

Σώματος κάλλος ζώδες ήν μη νους υπή.

*Η ομορφιά του σώματος είναι ζώδες χαρακτηριστικό
αν από κάτω δεν υπάρχει μυαλό.

Δημόκριτος, 470-370 π.Χ., Αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος

Είναι χαρακτηριστικό του καλλιεργημένου μυαλού να
μπορεί να απολαύσει μια ιδέα χωρίς να την αποδεχθεί.

Αριστοτέλης, 384-322 π.Χ., Αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος

Οι άνθρωποι δεν είναι αιχμάλωτοι της μοίρας τους,
αλλά αιχμάλωτοι των μυαλών τους.

Φραγκλίνος Ρούζβελτ, 1882-1945, Αμερικανός πρόεδρος [1936-1945]

Το μυαλό του πολιτισμένου ανθρώπου είναι ένα μουσείο
από αντιμαχόμενες αλήθειες.

Remy de Gourmont, 1858-1915, Γάλλος ποιητής

Ένα δραστήριο μυαλό δεν μπορεί να ζει μέσα σε ένα
αδρανές σώμα.

Τζωρτζ Πάττον, 1885-1945, Αμερικανός στρατηγός

Το ταλέντο πετυχαίνει έναν στόχο που κανένας άλλος
δεν μπορεί να πετύχει. Η ιδιοφυΐα πετυχαίνει έναν στόχο
που κανένας άλλος δεν μπορεί να δει.

Άρθουρ Σοπενχάουερ, 1788-1860, Γερμανός φιλόσοφος

Μια από της ιδιότητες του έξυπνου ανθρώπου:
είναι να υποφέρει υπομονετικά τις αδυναμίες
των ανθρώπων γύρω του.

Λέων Τολστόι, 1828-1910, Ρώσος συγγραφέας

Ευφυΐα είναι η ικανότητα προσαρμογής στην αλλαγή.

Stephen Hawking, 1942-2018, Βρετανός φυσικός



ΑΔΙΣΠΟ



ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.



ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιδείξις



ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr